ผลของประเภทผู้ได้รับผลประโยชน์ต่อพฤติกรรมการโกง ความรู้สึกผิด และการรับรู้การผิดศีลธรรมของพฤติกรรม

นางสาวนภัสส์กมล	วชิระวาณิชย์	เลขประจำตัวนิสิต	533 74449 38
นางสาวภุมริน	ตีระดิเรก	เลขประจำตัวนิสิต	533 74718 38
นางสาวศศินา	ชูวัฒนานุรักษ์	เลขประจำตัวนิสิต	533 74913 38

โครงงานทางจิตวิทยานี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

สาขาวิชาจิตวิทยา

คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2556

EFFECT OF DIFFERENCE BENEFICIARIES ON CHEATING BEHAVIOR, GUILT, AND PERCEIVED UNETHICALITY OF BEHAVIOR

MISS NAPATKAMOL	WACHIRAWANIT	533 74449 38
MISS PUMMARIN	TERADIREK	533 74718 38
MISS SASINA	CHUWATTHANANURAK	533 74913 38

A Senior Project in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Bachelor of Science in Psychology

Faculty of Psychology

Chulalongkorn University

Academic Year 2013

หัวข้อโครงงานทางจิตวิทยา	ผลของประเภทผู้ได้รับผลประโยชน์ต่อพฤติกรรมการโกง ความรู้สึกผิด และการรับรู้การผิดศีลธรรมของพฤติกรรม (EFFECT OF DIFFERENCE BENEFICIARIES ON CHEATING BEHAVIOR, GUILT, AND PERCEIVED UNETHICALITY OF BEHAVIOR)
โดย	นางสาวนภัสก์กมล วชิระวาณิชย์ นางสาวภุมริน ตีระดิเรก นางสาวศศินา ชูวัฒนานุรักษ์
สาขาวิชา	จิตวิทยา
อาจารย์ที่ปรึกษาโครงงานทางจิตวิทยาหลัก	อาจารย์ณัฏฐารีย์ ศิริวิวัฒน์

คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นับโครงงานทางจิตวิทยาฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาบัณฑิต

.....คณบดีคณะจิตวิทยา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คัคนางค์ มณีศรี)

คณะกรรมการสอบโครงงานทางจิตวิทยา

.....อาจารย์ที่ปรึกษาโครงงานทางจิตวิทยาหลัก

(อาจารย์ณัฏฐารีย์ ศิริวิวัฒน์)

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กรรณิการ์ นลราชสุวัจน์)

..... กรรมการ

(อาจารย์กมลกานต์ จีนช้าง)

นภัสก์กมล วชิระวาณิชย์, ภุมริน ตีระดิเรก, ศศินา ชูวัฒนานุรักษ์: ผลของประเภทผู้ได้รับผลประโยชน์ต่อพฤติกรรมการโกง ความรู้สึกผิด และการรับรู้การผิดศีลธรรมของพฤติกรรม (Effect of difference beneficiaries on cheating behavior, guilt, and perceived unethicality of behavior)
อาจารย์ที่ปรึกษาโครงงานทางจิตวิทยาหลัก : อาจารย์ณัฏฐารีย์ ศิริวิวัฒน์, 72 หน้า

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความแตกต่างของอัตราส่วนของการเกิดพฤติกรรมการโกง ระดับความรู้สึกผิด และระดับการรับรู้การผิดศีลธรรมที่มีต่อพฤติกรรมการโกง เมื่อประเภทของผู้ได้รับผลประโยชน์จากพฤติกรรมการโกงมีความแตกต่างกัน โดยเปรียบเทียบระหว่างกรณีที่ตนเองเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์เพียงผู้เดียว กรณีที่ผู้อื่นได้รับผลประโยชน์เพียงผู้เดียว และกรณีที่ตนเองและผู้อื่นได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน งานวิจัยนี้มีผู้เข้าร่วมการทดลองเป็นนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในระดับชั้นปริญญาตรี จำนวน 100 คน

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน โดยมีตัวแปรผู้ได้รับผลประโยชน์จากพฤติกรรมการโกง (ตนเองเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์เพียงผู้เดียว คนอื่นเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์เพียงผู้เดียว และทั้งตนเองและผู้อื่นเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน) เป็นตัวแปรต้น พบว่า ประเภทของผู้ได้รับผลประโยชน์ไม่ส่งผลให้เกิดความแตกต่างทั้งอัตราการเกิดพฤติกรรมการโกง ระดับความรู้สึกผิด ($F(3, 96) = .064$, $p = .979$) และระดับการรับรู้การผิดศีลธรรมของพฤติกรรม ($F(3, 96) = .1.244$, $p = .298$)

สาขาวิชา……จิตวิทยา..... ลายมือชื่อนิสิต…….....

ปีการศึกษา……2556..... ลายมือชื่อนิสิต…….....

ลายมือชื่อนิสิต…….....

ลายมือชื่อ อาจารย์ที่ปรึกษาโครงงานทางจิตวิทยาหลัก…….....

#5337444938, 5337471838, 5337491338 : MAJOR PSYCHOLOGY
KEYWORDS : DIFFERENCE BENEFICIARIES / CHEATING / GUILT / PERCEIVED UNETHICALITY

NAPATKAMOL WACHIRAWANIT, PUMMARIN TERADIREK, SASINA CHUWATTHANANURAK: EFFECT OF DIFFERENCE BENEFICIARIES ON CHEATING BEHAVIOR, GUILT, AND PERCEIVED UNETHICALITY OF BEHAVIOR
SENIOR PROJECT ADVISOR : NATTHAREE SIRIWIWAT, 72 pp.

This research aimed to study the difference of cheating behavior's ratio, the level of guilt, and the level of perceived unethicality behavior regarding the different beneficiaries on cheating behavior which were self-only beneficiary, other-only beneficiary and self-and-other beneficiary. The Participants in this research were 100 undergraduate students from Chulalongkorn University.

From the result of using Analysis of Variance which had beneficiaries on cheating behavior (self-only beneficiary, other-only beneficiary and self-and-other beneficiary) as independent variables, found that the type of the beneficiaries did not result in the difference of cheating behavior's ratio, the level of guilt ($F(3, 96) = .064$, $p = .979$) and the level of perceived unethicality behavior. ($F(3, 96) = .1.244$, $p = .298$)

Field of study : Psychology ..... Student's Signature.....

Academic Year : 2013 ..... Student's Signature.....

Student's Signature.....

Advisor's Signature.....

กิตติกรรมประกาศ

โครงงานวิจัยเล่มนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความกรุณาช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก อาจารย์ณัฏฐารีย์ ศิริวิวัฒน์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ให้คำปรึกษาคอยชี้แนะแนวทางข้อคิดเห็นต่าง ๆ ในการวิจัย และได้เสียสละเวลาอันมีค่าในการตรวจสอบงานและแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างยิ่ง ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่าน และขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์สักกพัฒน์ งามเอก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พรรณระพี สุทธิวรรณ รองศาสตราจารย์ ดร. อรัญญา ตุ้ยคำภีร์ อาจารย์ ดร. ณัฐสุดา เต้พันธ์ และอาจารย์กมลกานต์ จีนช้าง ที่ได้ให้คำแนะนำและคำปรึกษาอันมีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อการทำงานวิจัยแก่ผู้วิจัยเสมอมา

ขอขอบพระคุณพี่จิรภัทร รวีภัทรกุล ที่ให้คำปรึกษาและความช่วยให้คำแนะนำ และร่วมเสนอแนะทางแก้ปัญหาเมื่อเกิดอุปสรรคในการทำการทดลอง

ขอขอบคุณเพื่อน ๆ คณะจิตวิทยาทุกคนที่ให้ความช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา และเป็นกำลังใจอย่างดียิ่งให้ผู้วิจัยเสมอมา โดยเฉพาะคุณกุลภัทร ไตรรัตนพันธ์ คุณจิราวัฒน์ เหลาสุภาพ และคุณพู่กัน แผ่วฉิมพลี และขอบคุณนิสิตที่เรียนวิชาจิตวิทยาเพื่อชีวิตและการทำงานที่ให้ความร่วมมืออย่างดียิ่งในการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบคุณเพื่อนร่วมกลุ่มงานวิจัยด้วยกันที่ร่วมมือร่วมใจใช้ความพยายามอย่างเต็มที่ในการถ่ายทอดความรู้ความสามารถที่มีอยู่ทุกอย่างจนกลายมาเป็นโครงงานวิจัยเล่มนี้ ขอบคุณที่ร่วมอดทนต่อสู้ผ่านอุปสรรคต่าง ๆ มาด้วยกันด้วยความพากเพียรที่ช่วยให้พวกเราได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ทั้งด้านงานวิจัยที่ได้จากการค้นคว้า และด้านสังคมในการทำงานเป็นทีม ขอบคุณโครงงานวิจัยนี้ด้วยใจจริงที่ทำให้เราได้เรียนรู้ซึ่งกันและกันมากยิ่งขึ้น

ท้ายที่สุดนี้ ขอกราบขอบพระคุณบุพการีของกลุ่มผู้วิจัยทุกท่านที่คอยอบรมบ่มนิสัยให้นิสิตเป็นคนดี มีคุณธรรม และมีความรับผิดชอบ ขอบพระคุณที่ให้โอกาสกลุ่มผู้วิจัยได้ศึกษาเล่าเรียนในสาขาวิชาที่ปรารถนา และคอยเป็นกำลังใจให้กลุ่มผู้วิจัยในการก้าวผ่านทุกอุปสรรคเสมอมา ทุกท่านคือส่วนหนึ่งในความสำเร็จของกลุ่มผู้วิจัยทั้งในวันนี้และในอนาคต

นางสาวนภัสส์กมล วชิระวาณิชย์
นางสาวภุมริน ตีระดิเรก
นางสาวศศินา ชูวัฒนานุรักษ์

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย..... ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ..... จ
กิตติกรรมประกาศ.....ฉ
สารบัญ.....ช
สารบัญตาราง.....ฌ
สารบัญภาพ.....ญ
บทที่ 1 บทนำ..... 1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา..... 1
แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง..... 2
ศีลธรรม.....2
การโกง..... 3
ทฤษฎีการหลุดจากกรอบทางศีลธรรม..... 5
ความรู้สึกผิด..... 9
ทฤษฎีการให้เหตุผลเข้าข้างตนเอง..... 11
ทฤษฎีความไม่สอดคล้องทางปัญญา..... 14
ทฤษฎีการรักษาอัตมโนทัศน์..... 16
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....17
วัตถุประสงค์ของการวิจัย..... 22
การพัฒนาสมมติฐาน.....23
สมมติฐานการวิจัย..... 24
ขอบเขตการวิจัย..... 25
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....25
ประโยชน์ที่ได้รับ..... 27
บทที่ 2 วิธีดำเนินการวิจัย.....28
กลุ่มตัวอย่าง.....28
การเก็บรวบรวมข้อมูล..... 28
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย..... 29
วิธีการวิจัย..... 35

เกณฑ์การให้รางวัล..... 37
การวิเคราะห์ข้อมูล.....42
บทที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....43
บทที่ 4 อภิปรายผลการวิจัย.....54
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ.....58
รายการอ้างอิง.....65
ภาคผนวก.....69
ภาคผนวก ก..... 70
ภาคผนวก ข..... 71
ภาคผนวก ค..... 74
ภาคผนวก ง.....75
ภาคผนวก จ..... 76

สารบัญตาราง

ตารางที่ หน้า

1. เกณฑ์การให้คะแนนมาตรวัดระดับความรู้สึกผิด..... 31
2. เกณฑ์การให้คะแนนมาตรวัดระดับการรับรู้การกระทำผิดทางศีลธรรม..... 33
3. เงื่อนไขในการศึกษา.....35
4. เกณฑ์การให้รางวัลในแต่ละเงื่อนไขจำแนกตามการได้รับหรือไม่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย.....37
5. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มผู้ร่วมการทดลองจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.....45
6. จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่มีพฤติกรรมการโกงและไม่มีพฤติกรรมการโกงเมื่อเทียบกับจำนวนผู้ร่วมการทดลองในแต่ละเงื่อนไข..... 46
7. ค่ามัชฌิมเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของจำนวนโจทย์คณิตศาสตร์ที่ผู้ร่วมการทดลองทำได้.....48
8. ค่ามัชฌิมเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจากมาตรบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์ และความมีวินัย..... 48
9. ค่ามัชฌิมเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจากมาตรวัดระดับความรู้สึกผิด..... 50
10. ค่ามัชฌิมเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจากมาตรวัดระดับการรับรู้การกระทำผิดทางศีลธรรม.....51
11. ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวของค่าคะแนนจากมาตรวัดระดับความรู้สึกผิด.....52
12. ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวของค่าคะแนนจากมาตรวัดระดับการรับรู้การกระทำผิดศีลธรรมของพฤติกรรมการโกง..... 53

สารบัญภาพ

ภาพที่ หน้า

1. แผนภาพสมมติฐานข้อที่ 1..... 24
2. แผนภาพสมมติฐานข้อที่ 2..... 24
3. แผนภาพสมมติฐานข้อที่ 3..... 25
4. ตัวอย่างโจทย์คณิตศาสตร์และการเลือกคำตอบ..... 34
5. สรุปขั้นตอนการศึกษา.....36
6. แผนภาพเปรียบเทียบร้อยละระหว่างผู้ร่วมการทดลองที่มีพฤติกรรมการโกง และผู้ร่วมการทดลองที่ไม่มีพฤติกรรมการโกง.....47

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พฤติกรรมที่ผิดศีลธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งพฤติกรรมการโกง เป็นพฤติกรรมที่สร้างปัญหาและมีอยู่ในแทบทุกสังคมทั่วโลกไม่เว้นแม้แต่ในสังคมไทย ที่สามารถพบเห็นได้ตามข่าวทั่วไปจากทั้งหนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ และอินเตอร์เน็ต เช่น การโกงข้อสอบ การขายสินค้าเกินราคา และการคอร์รัปชัน ที่นับวันก็ยิ่งส่งผลเสียร้ายแรงและก่อให้เกิดปัญหาแก่สังคมไทย ส่งผลให้บุคคลหลาย ๆ คน รวมไปถึงหน่วยงานต่าง ๆ เริ่มตระหนักและให้ความสำคัญกับพฤติกรรมดังกล่าวมากขึ้น สังเกตได้จากการรณรงค์หรือจัดทำโครงการเพื่อชักจูงให้คนในสังคมหยุดพฤติกรรมที่ผิดศีลธรรมนี้ เช่น โครงการ “โตไปไม่โกง” สำหรับเด็กและเยาวชนไทยเพื่อสร้าง “ค่านิยมในการรักความดี ไม่ยอมรับพฤติกรรมทุจริตคอร์รัปชันและการโกงทุกรูปแบบ” (โครงการโตไปไม่โกง, 9 กันยายน 2556) หรือ การรณรงค์ “บัณฑิตไทยไม่โกง” ที่จัดขึ้นในกิจกรรมปฐมนิเทศนิสิตใหม่ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (มศว) เพื่อปลูกฝังให้นิสิตใหม่เกิดจิตสำนึกที่ดี เคร่งครัดวินัย และต่อต้านคอร์รัปชัน (มศว รณรงค์บัณฑิตไทยไม่โกง รับน้องใหม่เลิกอ้วน-เลิกคอร์รัปชัน, 5 มิถุนายน 2556) ซึ่งเป็นทางหนึ่งที่เชื่อว่าจะช่วยลดการกระทำทุจริตในอนาคตได้

ในขณะเดียวกัน จากมุมมองด้านจิตวิทยา บุคคลจะเรียนรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมที่สังคมยอมรับว่าเป็นพฤติกรรมที่มีศีลธรรมและเป็นพฤติกรรมที่ถูกต้องตามกฎหมายผ่านกระบวนการสังคมประกิตหรือการขัดเกลาทางสังคมแล้วซึมซับสิ่งต่าง ๆ ที่ได้รับการปลูกฝังเข้าสู่ตนเอง (Campbell, 1964; Papalia & Feldman, 2012) นั่นคือ ทุกคนล้วนมีส่วนสำคัญในการสร้างพฤติกรรมเชิงจริยธรรมในสังคม และเมื่อบุคคลได้พัฒนามาตรฐานทางจริยธรรมในตนแล้ว ก็มีแนวโน้มจะปฏิบัติตามหลักที่ตนเองยึดถือ

อย่างไรก็ดี ตามแนวคิดการหลุดพ้นจากจริยธรรม (moral disengagement) ของ Bandura (1990; 2002) ได้กล่าวไว้ว่า ในสถานการณ์ที่บุคคลไม่แน่ใจว่าพฤติกรรมดังกล่าวนั้นผิดจริยธรรมหรือไม่ บุคคลมีแนวโน้มจะโน้มน้าวให้ตนเองเข้าใจว่าการกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำที่ยอมรับได้ในเชิงจริยธรรม และบุคคลก็มีแนวโน้มแสดงพฤติกรรมที่ผิดศีลธรรมมากขึ้นหากสถานการณ์ที่พวกเขาอยู่เปิดโอกาสให้แสดงพฤติกรรมได้ (Gino, Ayal, & Ariely, 2009; Mazar, Amir, & Ariely, 2008; Shu, Gino, & Bazerman, 2011) โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานการณ์ที่มีผู้อื่นร่วมได้รับผลประโยชน์ด้วย (Gino, Ayal, & Ariely, 2013) และเนื่องจากทุกพฤติกรรมที่บุคคลกระทำจะส่งผลต่อการรับรู้ภาพลักษณ์ (self-image) ของตนเอง เราจึงอาจมองได้ว่าการกระทำพฤติกรรมที่ผิดศีลธรรมเพื่อให้ผู้อื่นได้รับผลประโยชน์เป็นการช่วยเหลือผู้อื่น หรือเป็นพฤติกรรมการทุจริตก็ได้ขึ้นอยู่กับการรับรู้ของบุคคล ซึ่งหากมองว่าพฤติกรรมเหล่านี้ไม่ใช่สิ่งที่ผิด อาจเอื้อให้บุคคลกระทำพฤติกรรมที่ผิดศีลธรรมเพิ่มมากขึ้น นักจิตวิทยาบางท่าน

ให้เหตุผลต่อพฤติกรรมที่เกิดขึ้นนี้ว่า อาจเกิดจากการใช้เหตุผลเข้าข้างตนเอง (Rationalization) ในการเปลี่ยนการรับรู้ของตนเพื่อหลีกเลี่ยงความรู้สึกผิดที่อาจเกิดขึ้น สังเกตได้จากการกระทำการทุจริตแต่ละครั้ง บุคคลส่วนใหญ่มักกระทำการทุจริตแค่เพียงเล็กน้อย หรือทำทุจริตเพื่อเอื้อให้ผู้อื่นได้รับผลประโยชน์ เพื่อเปลี่ยนการรับรู้ของเขา จากที่เคยมองว่าพฤติกรรมดังกล่าวเป็นสิ่งที่ผิดก็จะกลายเป็นมองว่าการกระทำเหล่านั้นเป็นเรื่องเล็กน้อย หรือเป็นการช่วยเหลือผู้อื่นให้ได้รับผลประโยชน์ การรับรู้เช่นนี้ส่งผลให้ความรู้สึกผิดจากการกระทำที่ผิดศีลธรรมน้อยลง (Gino et al., 2013) ในขณะที่นักจิตวิทยาบางท่านได้เสนอว่าบุคคลทำเช่นนั้นอาจเป็นเพราะการช่วยเหลือผู้อื่นทำให้เขารับรู้ว่าตนเองเป็นคนดี รับรู้ภาพลักษณ์ทางบวกมากขึ้นก็เป็นได้ (Wiltermuth, 2011)

อย่างไรก็ตาม การกระทำผิด ก็คือ การกระทำผิด ไม่ว่าสาเหตุของการกระทำผิดศีลธรรมจะเกิดจากความไม่รู้ว่าพฤติกรรมนั้นเป็นสิ่งที่ผิด หรือบุคคลรับรู้ว่าพฤติกรรมนั้นเป็นสิ่งที่ยอมรับได้เพราะเป็นการช่วยเหลือคนอื่นที่ช่วยให้ตนเองดูเป็นคนดีมากขึ้นก็ตาม ต่างก็เป็นสิ่งที่ไม่สมควรกระทำ ซึ่งหากบุคคลส่วนใหญ่มองว่าพฤติกรรมเหล่านี้ไม่ใช่เรื่องที่ผิดศีลธรรมอีกต่อไป อาจทำให้ประเทศชาติมีบุคคลที่กระทำพฤติกรรมที่ผิดศีลธรรมเพิ่มมากขึ้น

ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาในบริบทของสังคมไทยว่า หากเปิดโอกาสให้บุคคลสามารถกระทำพฤติกรรมที่ผิดศีลธรรมได้เขาจะเลือกกระทำหรือไม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากพฤติกรรมที่ผิดศีลธรรมนั้นคือการโกงเพื่อให้ผู้อื่นได้รับผลประโยชน์ร่วมด้วย บุคคลจะมีแนวโน้มในการรับรู้ความรู้สึกผิดและรับรู้การผิดศีลธรรมของพฤติกรรมอย่างไร

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ศีลธรรม (morality)

ศีลธรรม คือ ความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์แต่ละคนว่าการกระทำอย่างไรเป็นการกระทำที่ชอบ การกระทำอย่างไรเป็นการกระทำที่ผิดที่เกิดจากมโนสำนึกและมโนธรรมของมนุษย์แต่ละคน (มานิตย์ จุมปา, 2548)

มานิตย์ จุมปา (2552) กล่าวไว้ว่า ศีลธรรมมีขึ้นได้เพราะมนุษย์แต่ละคนมีสติปัญญาที่รู้ว่าเมื่อตนกระทำอย่างไรลงไปแล้วอีกฝ่ายหนึ่งจะรู้สึกนึกคิดและมีการตอบสนองอย่างไร โดยศีลธรรมมีอยู่ในทุกสังคมและเป็นกฎเกณฑ์ที่กำหนดความประพฤติของบุคคลในสังคมเช่นเดียวกับกฎหมาย แต่มีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งความสมบูรณ์ของจิตใจ หรือมโนสำนึกเป็นหลัก ควบคุมที่สำนึกหรือความคิดของมนุษย์ สภาพบังคับของการฝ่าฝืนศีลธรรมนั้นอยู่ที่ความสำนึกของแต่ละคน และบุคคลรอบข้างอาจไม่ยอมคบค้าสมาคมกับผู้ที่ฝ่าฝืนศีลธรรมนั้น

การโกง (cheating)

การโกง คือ การใช้อุบายหรือเล่ห์เหลี่ยมหลอกลวง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542) อันเป็นพฤติกรรมที่บุคคลกระทำเพื่อหวังเพิ่มผลประโยชน์ให้แก่ตนเอง และเป็นการละเมิดหรือฝ่าฝืนต่อมาตรฐานหรือกฎเกณฑ์ทางสังคมที่คนส่วนใหญ่ยอมรับ (Shu, Gino, & Bazerman, 2011a)

ในการเกิดพฤติกรรมที่ผิดศีลธรรมหนึ่ง ๆ บุคคลจะกระทำพฤติกรรมที่ผิดศีลธรรมก็ต่อเมื่อพวกเขาเชื่อว่าพฤติกรรมดังกล่าวเป็นเรื่องที่ไม่ผิดศีลธรรม หรือเชื่อว่าพวกเขามีเหตุผลที่ดีเพียงพอที่จะกระทำพฤติกรรมนั้น (Narayanan et al., 2006) อย่างไรก็ตาม Aquino และ Americus (2002 อ้างถึงใน Shu et al., 2011a) เสนอว่า โดยส่วนใหญ่บุคคลมักคำนึงถึงการประพฤติตนอยู่ในกรอบของคุณธรรมและศีลธรรม เพราะการกระทำพฤติกรรมที่ผิดศีลธรรมสามารถกระตุ้นให้บุคคลเกิดการตำหนิตนเองได้ บุคคลจึงมีแนวโน้มที่จะระงับพฤติกรรมที่เกิดจากความตั้งใจจะทำสิ่งที่ขัดแย้งกับมาตรฐานทางศีลธรรมที่เขายึดถือ (Bandura, 1990, 1996 อ้างถึงใน Shu et al., 2011a) โดยมีเป้าหมายคือ พยายามทำให้พฤติกรรมที่แสดงออกมีความใกล้เคียงกับมาตรฐานทางศีลธรรมที่เขายึดถือมากที่สุด อย่างไรก็ตามมีการศึกษาที่พบว่า บุคคลอาจไม่ได้ประพฤติปฏิบัติตามหลักศีลธรรมที่เขายึดถือตลอดเวลา การดำรงความประพฤติให้อยู่ในกรอบของศีลธรรมจะขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านสถานการณ์ที่บุคคลสามารถตระหนักถึงตัวตนของตนเองได้ คือ บุคคลจะตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมที่ดึงดูดใจให้กระทำความผิดและจะกระทำทุจริตต่อเมื่อเห็นว่ามีโอกาสให้สามารถทำได้ (Shu et al., 2011a) แต่เมื่อใดก็ตามที่การปฏิบัติจริงและเป้าหมายที่ต้องการรักษาพฤติกรรมให้สอดคล้องกับศีลธรรมที่ยึดถือนั้นไม่สอดคล้องกัน บุคคลมักจะเกิดความรู้สึกเจ็บปวดและกลายเป็นความไม่สอดคล้องทางปัญญา ส่งผลให้เกิดความพยายามในการลดความเจ็บปวด ซึ่งอาจเป็นได้ทั้งการปรับพฤติกรรมให้เข้าใกล้เป้าหมาย คือ การดำรงตนอยู่ในมาตรฐานทางศีลธรรมที่เขายึดถือมากขึ้น หรือปรับที่ความคิดความเชื่อของเขาให้สอดคล้องกับพฤติกรรมที่ได้กระทำไปแทน (Baumeister & Heatherton, 1996 อ้างถึงใน Shu et al., 2011a)

Shu และคณะ (2011a) เสนอเพิ่มเติมว่า หากบุคคลได้เผชิญหน้ากับตัวแนะทางศีลธรรม เช่น ข้อความที่พูดถึงเกียรติที่ควรกระทำของบุคคล (honor code) จะสามารถลดพฤติกรรมผิดศีลธรรมได้ เป็นเพราะสัญญาณที่ได้จากตัวแนะทางศีลธรรมจะส่งผลอย่างรุนแรงต่อรูปแบบพฤติกรรม ทำให้เกิดการกำกับตนเองในด้านศีลธรรม (self-regulation) อย่างไรก็ตามปัจจัยในการประพฤติตัวอย่างมีศีลธรรมไม่ได้ขึ้นอยู่กับภายในตัวบุคคลเสมอไป ปัจจัยภายนอกก็อาจส่งผลอย่างรุนแรงต่อการตัดสินใจกระทำพฤติกรรมที่มีหรือไม่มีศีลธรรมก็ได้ เช่น หากบุคคลอยู่ในสถานการณ์ที่มีตัวแนะที่แสดงให้เห็นว่ามีโอกาสที่จะโกงได้ มีโอกาสถูกจับได้น้อย และไม่ส่งผลเสียต่อชื่อเสียง บุคคลผู้นั้นจะกระทำการโกง (Mazar & Ariely, 2006 อ้างถึงใน Gino et al., 2013) การตัดสินใจกระทำพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจริงแต่ละครั้งจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยการกำกับตนเอง (self-regulation) ในด้านการมีศีลธรรม เช่น การตอกบัตรเข้าทำงาน การเตรียมข้อมูลในใบสมัครงาน การอ้างอิงแหล่งข้อมูลในการทำงาน และสิ่งสำคัญที่ต้องคอยคำนึงถึง

อยู่เสมอคือ ต้องไม่ประเมินบทบาทของตัวแนะในสถานการณ์ที่อาจช่วยส่งเสริมให้เกิดการกระทำที่ผิดศีลธรรมต่ำเกินไป เพราะเมื่อใดก็ตามที่บุคคลอยู่ในสถานการณ์ที่มีตัวแนะที่เอื้อให้เกิดพฤติกรรมที่ผิดศีลธรรม เราก็ควรระลึกไว้เสมอว่าบุคคลผู้นั้นอาจมีพฤติกรรมที่ผิดศีลธรรมเกิดขึ้นได้เสมอ แต่ในขณะเดียวกันหากมีตัวแนะที่ช่วยให้บุคคลสามารถตระหนักถึงเรื่องศีลธรรมได้ ตัวแนะนี้ก็จะช่วยทำให้บุคคลสามารถต่อต้านผลของสิ่งล่อใจในสถานการณ์นั้น ๆ และช่วยให้สามารถดำรงพฤติกรรมที่มีศีลธรรมต่อไปได้

แม้ว่าการกระทำที่ถูกต้องตามหลักศีลธรรมจะช่วยให้บุคคลเกิดภาพลักษณ์ต่อตนเองในทางบวก แต่การกระทำการทุจริต เช่น การโกง จะทำให้บุคคลสามารถกอบโกยผลประโยชน์ให้แก่ตนเองได้ (Gino et al., 2011; Mead et al., 2009 อ้างถึงใน Gino et al., 2013) บุคคลจึงพยายามหาเหตุผลในการคิดเข้าข้างตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมการทุจริตที่ได้กระทำ (Gino & Ariely, 2012; Shalvi et al., 2011 อ้างถึงใน Gino et al., 2013) เพื่อให้เขาสามารถกระทำการทุจริตได้ในระดับที่มากพอที่จะหาผลประโยชน์จากการกระทำนั้น ซึ่งการทุจริตที่เกิดขึ้นมักจะเกิดแค่เพียงเล็กน้อยเท่านั้น เพื่อให้เพียงพอที่จะได้รับผลประโยชน์ และยังคงรับรู้ว่าพฤติกรรมนั้นเป็นพฤติกรรมที่มีศีลธรรมมากพอที่จะรักษาอัตลักษณ์ทางบวกของตนไว้ได้ (Gino et al., 2009; Mazar & Ariely, 2006; Mazar et al., 2008 อ้างถึงใน Gino et al., 2013) และในบางครั้งบุคคลยังอาจตัดสินใจที่จะกระทำการทุจริต เพราะคิดว่าคนอื่นถ้าตกอยู่ในสถานการณ์เดียวกันคงจะต้องทำเหมือนกัน หรือการโกงเล็กน้อยไม่ได้กระทบกระเทือนความรู้สึกของใคร บุคคลอาจคิดเข้าข้างตนเองเพื่อโน้มน้าวตนเองรู้สึกว่ากระทำนี้ถูกต้องตามหลักศีลธรรม (Diekmann, 1997; Gino & Ariely, 2012; Lewis et al., 2012 อ้างถึงใน Gino et al., 2013)

จากการวิจัยของ Gino และคณะ (2013) เสนอว่า บุคคลชอบใช้การกระทำการทุจริตเพื่อผลประโยชน์ของผู้อื่นมาเป็นข้ออ้างในการคิดเข้าข้างตนเอง เพราะการกระทำการทุจริตเพื่อผลประโยชน์ของผู้อื่นจะช่วยให้ตนเองได้รับประโยชน์ร่วมด้วย ทั้งนี้จึงกล่าวได้ว่าแท้จริงแล้วการกระทำการทุจริตเพื่อผลประโยชน์ของผู้อื่นเกิดจากแรงจูงใจที่คำนึงถึงแต่ผลประโยชน์ของตนเองเป็นหลัก แต่ที่กระทำเสมือนเป็นการช่วยเหลือผู้อื่นก็เพราะคำนึงถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับนั่นเอง (Lange, 1999) นอกจากนี้การช่วยเหลือผู้อื่นยังสามารถมองว่าเป็นเหตุผลที่สมเหตุสมผลได้ เพราะเมื่อมีพฤติกรรมการโกงตนเองไม่ได้เป็นผู้รับผลประโยชน์เพียงคนเดียวแต่ผู้อื่นได้รับผลประโยชน์นั้นด้วย บุคคลจะสามารถมองพฤติกรรมดังกล่าวในทางบวกมากขึ้นและหลีกเลี่ยงการมองภาพลักษณ์ตนเองทางลบ (Baumeister 1998; Schweistzer & Hsee, 2002 อ้างถึงใน Ayal & Gino, 2011) ที่เป็นเช่นนี้เป็นเพราะ หากพฤติกรรมการทุจริตที่กระทำก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตัวผู้กระทำเพียงคนเดียว แรงจูงใจในการกระทำนั้นจะมีความแน่ชัดว่าพฤติกรรมที่เขาทำเกิดจากความต้องการที่จะได้รับผลตอบแทนมากที่สุดของตัวเขาเอง แต่เมื่อสถานการณ์เปลี่ยนเป็นผู้อื่นได้รับผลประโยชน์จากการกระทำการทุจริตของเขา จะทำให้การรับรู้แรงจูงใจในการกระทำการทุจริตมีความกำกวมมากขึ้น (Shaw, 2009; Sherman & Clore, 2009 อ้างถึงใน

Wiltermuth, 2011) ด้วยเหตุนี้จึงทำให้บุคคลมีแนวโน้มที่จะกระทำทุจริตมากขึ้นเมื่อแบ่งผลประโยชน์ร่วมกับผู้อื่น เพราะการกระทำความผิดร่วมกับผู้อื่นจะช่วยลดความรู้สึกผิดทางศีลธรรมได้มากกว่าการกระทำทุจริตเพียงคนเดียว (Wiltermuth, 2011)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าโดยทั่วไปบุคคลส่วนใหญ่มักคำนึงถึงการประพฤติตนอยู่ในกรอบของคุณธรรมและศีลธรรม (Aquino & Americus, 2002 อ้างถึงใน Shu et al., 2011a) แต่อาจมีบางครั้งที่บุคคลกระทำพฤติกรรมที่ขัดกับหลักศีลธรรมที่เขายึดถือ ซึ่งทฤษฎีที่สามารถช่วยอธิบายความเป็นไปได้ในการกระทำพฤติกรรมที่ผิดศีลธรรมของบุคคล คือ ทฤษฎีการหลุดจากกรอบทางศีลธรรม (moral disengagement)

ทฤษฎีการหลุดจากกรอบทางศีลธรรม (moral disengagement)

การหลุดออกจากกรอบทางศีลธรรม (moral disengagement) เป็นทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการโน้มน้าวใจให้ตนเองเชื่อว่า ในบางสถานการณ์ มาตรฐานทางจริยธรรมไม่สามารถใช้กับบุคคลได้ โดยแยกการตอบสนองต่อศีลธรรมออกจากพฤติกรรมที่ไร้ศีลธรรมโดยปิดกลไกการตำหนิตนเอง (Fiske, 2004) ซึ่งเป็นกลไกที่ช่วยควบคุมพฤติกรรมของบุคคลให้อยู่ในกรอบ โดยการใช้มาตรฐานทางศีลธรรมในการเน้นย้ำถึงศีลธรรมที่บุคคลควรกระทำ (Bandura, 1999) ทฤษฎีนี้พยายามค้นหาว่ามีวิธีการใดบ้างที่บุคคลจะใช้เพื่อช่วยในการหาเหตุผลสนับสนุนพฤติกรรมที่ผิดศีลธรรมของตนเอง เพื่อลดช่องว่างที่ไม่สอดคล้องกันระหว่างมาตรฐานทางศีลธรรมกับพฤติกรรมของบุคคล (Bandura, 2002)

Bandura (1999) เสนอว่า ในช่วงแรกของการพัฒนาศีลธรรมส่วนบุคคลนั้น เกิดจากปัจจัยภายนอกและกฎเกณฑ์ทางสังคมที่ต้องยึดถือและปฏิบัติร่วมกัน การอยู่ร่วมกันภายในสังคมทำให้บุคคลปรับเปลี่ยนมาตรฐานทางศีลธรรมของตนเองเพื่อให้สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ทางสังคมมากยิ่งขึ้น บุคคลจึงเกิดการควบคุมตนเองซึ่งเกิดจากมาตรฐานทางศีลธรรมและกลไกการตำหนิตนเอง โดยมาตรฐานทางศีลธรรมจะเป็นตัวชี้แนะให้บุคคลกระทำพฤติกรรมที่ถูกต้องตามหลักศีลธรรมและเป็นเกณฑ์ที่ใช้ในการตำหนิตนเองหากบุคคลมีการกระทำที่ผิดศีลธรรม เพื่อให้บุคคลควบคุมการกระทำของตนเองและตัดสินว่าการกระทำเหล่านั้นมีความสอดคล้องกับมาตรฐานทางศีลธรรมของตนเองหรือไม่ เมื่อบุคคลมีการกระทำพฤติกรรมที่ถูกต้องตามหลักศีลธรรมจะทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า แต่ถ้าบุคคลไม่สามารถกระทำในสิ่งที่ถูกต้องได้ เขาจะรู้สึกว่าตนเองไม่มีคุณค่า จึงทำให้เกิดกลไกการควบคุมตนเองเพื่อควบคุมการกระทำของตนเองเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่น่าพึงพอใจ โดยบุคคลจะไม่กระทำสิ่งที่กระทบต่อมาตรฐานทางศีลธรรมของตน เนื่องจากการกระทำเช่นนั้นจะทำให้เกิดการตำหนิตนเอง การควบคุมตนเองไม่ได้เกิดจากการควบคุมภายในจิตใจของบุคคลเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากสภาพแวดล้อมทางสังคมด้วย ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาเชิงสังคมที่มีมุมมองว่า พฤติกรรมของมนุษย์เกิดจากพฤติกรรม ปัญญา และสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลซึ่งกันและกัน ทฤษฎีนี้เมื่อนำมาปรับใช้กับศีลธรรมจึงทำให้เกิดมุมมองที่ว่า

การกระทำพฤติกรรมที่มีศีลธรรมนั้นเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิพลของบุคคลและอิทธิพลของสังคมด้วย

อย่างไรก็ตาม มาตรฐานทางศีลธรรมไม่ได้เกิดจากการควบคุมภายในตนเองตลอดเวลา บางครั้งการควบคุมตนเองจะไม่เกิดขึ้นเองถ้าหากไม่มีสถานการณ์ที่เอื้อให้เกิดการควบคุมตนเอง การเลือกที่จะควบคุมตนเองในบางสถานการณ์และการหลุดออกจากการควบคุมทำให้เกิดการกระทำพฤติกรรมที่แตกต่างกันในแต่ละสถานการณ์โดยมีมาตรฐานทางศีลธรรมที่ยังคงเหมือนเดิม และในขณะเดียวกันก็มีกลไกทางจิตวิทยาหลายอย่างที่จะทำให้การตำหนิตนเองทางศีลธรรมหลุดออกจากกรอบทางศีลธรรมได้ กลไกที่ทำให้หลุดออกจากกรอบทางศีลธรรม (Bandura, 1999; Bandura, 2002) มีดังนี้

1. การให้เหตุผลเชิงศีลธรรม (moral justification)

การให้เหตุผลเชิงศีลธรรม เป็นการปรับเปลี่ยนความคิดของตนโดยการหาเหตุผลที่มีศีลธรรมมารองรับพฤติกรรมที่ผิดศีลธรรมของตนเองใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับหลักทางศีลธรรมมากขึ้น บุคคลส่วนใหญ่มักไม่ได้เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่ผิดศีลธรรม จนกระทั่งเขาปรับเปลี่ยนความคิดใหม่ว่าพฤติกรรมนั้นเป็นการกระทำที่ถูกต้องตามหลักศีลธรรม พฤติกรรมดังกล่าวจะถูกปรับให้เป็นที่ยอมรับทางสังคมโดยบอกว่าเป็นสิ่งที่สังคมให้คุณค่า บุคคลสามารถมองตนเองว่าเป็นคนดีได้ในขณะที่กำลังทำร้ายคนอื่น เช่น ทหารที่ฆ่าผู้อื่นเสียชีวิตจะเปลี่ยนความคิดของตนเองว่าเป็นการปกป้องสันติสุขของโลก หรือรู้สึกเป็นเกียรติในการรับใช้ชาติ ซึ่งไม่ได้เกิดจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางบุคลิกภาพ หรือมาตรฐานทางศีลธรรม แต่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงนิยามใหม่ว่าเป็นการฆ่าอย่างมีศีลธรรมเพื่อที่จะไม่ต้องตำหนิตนเอง (Bandura, 1999; Bandura, 2002)

2. การใช้ภาษาที่นุ่มนวล (euphemistic labeling)

การปรับภาษาให้นุ่มนวลขึ้น ช่วยเปลี่ยนแปลงความคิดที่เกิดจากการกระทำพฤติกรรมได้ กล่าวคือ กิจกรรมต่าง ๆ จะมีรูปแบบที่แตกต่างออกไปขึ้นอยู่กับว่าจะเรียกกิจกรรมเหล่านั้นว่าอย่างไร การเปลี่ยนแปลงชื่อเรียกของกิจกรรมต่าง ๆ มักถูกนำมาใช้ในกิจกรรมที่ไม่น่าพึงพอใจ โดยเปลี่ยนชื่อให้นุ่มนวลขึ้นเพื่อให้เกิดความคิดต่อพฤติกรรมนั้นในทางที่ดีขึ้น เช่น ภาษาทางการเมืองได้บรรยายบุคคลที่ตกงานว่าเป็นบุคคลที่ไม่ได้ถูกไล่ออก แต่พวกเขามีทางเลือกที่หลากหลายในการทำอาชีพมากขึ้น หรือรายการโทรทัศน์ที่นำเสนอแต่ความป่าเถื่อนหรือความโหดร้ายกลับถูกเรียกว่ารายการต่อสู้และผจญภัยแทน (Bandura, 1999; Bandura, 2002)

3. การเปรียบเทียบที่เป็นประโยชน์ (advantageous comparison)

การเปรียบเทียบที่เป็นประโยชน์เป็นอีกวิธีการหนึ่งที่ช่วยให้บุคคลสามารถเปลี่ยนการรับรู้พฤติกรรมของตน จากการรับรู้ว่าเป็นพฤติกรรมอันตรายให้กลายเป็นพฤติกรรมที่ถูกต้องตามหลักศีลธรรมได้ โดยที่บุคคลจะรับรู้ว่าพฤติกรรมนั้นเป็นพฤติกรรมที่ถูกต้องตามหลักศีลธรรมได้มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับว่าบุคคลเปรียบเทียบพฤติกรรมของตนกับอะไร ยิ่งบุคคลเปรียบเทียบพฤติกรรมของตนเองกับเหตุการณ์ที่ไร้มนุษยธรรมที่เห็นได้อย่างชัดเจนมากเท่าไร บุคคลจะยิ่งมีแนวโน้มในการมองว่าพฤติกรรมของตนเองเป็นพฤติกรรมที่ดีเพิ่มมากขึ้นเท่านั้น เช่น การที่ทหารอเมริกันเปรียบเทียบพฤติกรรมของตนเองที่ก่อให้เกิดความเสียหายอย่างรุนแรงต่อประเทศเวียดนาม กับ การถูกกดขี่ด้วยระบอบคอมมิวนิสต์ของประเทศเวียดนาม ทหารจะลดความสำคัญของความรุนแรงที่เกิดจากพฤติกรรมของตนเองโดยคิดว่าพฤติกรรมของตนเองเป็นการช่วยเหลือบุคคลในประเทศเวียดนามให้หลุดพ้นจากระบอบคอมมิวนิสต์เป็นต้น (Bandura, 1999; Bandura, 2002)

4. การย้ายหรือขจัดความรับผิดชอบ (displacement of responsibility)

บุคคลจะเกิดการควบคุมตนเองในเรื่องของศีลธรรมมากที่สุดเมื่อเขารู้ว่าสิ่งที่เลวร้ายเกิดจากพฤติกรรมของตนเอง แต่หากบุคคลไม่ยอมรับว่าการกระทำของตนเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดเหตุการณ์เลวร้ายแต่เกิดจากการได้รับมอบหมายโดยผู้ที่มีอำนาจ โดยผู้ที่มีอำนาจเป็นผู้คุ้มครองและรับผิดชอบผลจากการกระทำของเขา (Diener, 1997; Milgram, 1974 อ้างถึงใน Bandura, 1999) สถานการณ์เช่นนี้จะทำให้เกิดการย้ายความรับผิดชอบต่อพฤติกรรมที่ผิดศีลธรรมไปยังผู้ที่มีอำนาจ ซึ่งจะทำให้บุคคลมองว่าพฤติกรรมผิดศีลธรรมที่กระทำเป็นผลมาจากคำสั่งของผู้ที่มีอำนาจ และก่อให้เกิดความรู้สึกว่าไม่จำเป็นที่จะต้องรับผิดชอบต่อพฤติกรรมของตน เพราะเขาไม่ได้ตั้งใจที่จะกระทำแต่พฤติกรรมนั้นเกิดจากคำสั่งของผู้ที่มีอำนาจ ดังนั้นการย้ายหรือขจัดความรับผิดชอบจึงเป็นความพยายามในการหาบุคคลอื่นมาเป็นผู้รับผิดชอบผลจากการกระทำที่ผิดศีลธรรมแทนตน เพื่อให้ตนเองหลุดพ้นจากความผิดและไม่เกิดการตำหนิตนเอง (Bandura, 1999; Bandura, 2002)

5. การกระจายความรับผิดชอบ (diffusion of responsibility)

อำนาจในการควบคุมตนเอง เกิดจากการที่บุคคลควบคุมการกระทำของตนเองให้สอดคล้องกับมาตรฐานทางศีลธรรมที่ตนเองยึดถือ อย่างไรก็ตาม ความสามารถในการควบคุมตนเองจะลดลงเมื่อบุคคลใช้วิธีการกระจายความรับผิดชอบ การกระจายความรับผิดชอบจะทำให้บุคคลลดภาระ หน้าที่ หรือความรับผิดชอบของตนเองลงโดยการกระจายความรับผิดชอบให้กับสมาชิกกลุ่มคนอื่นที่ทำงานร่วมกัน การทำงานที่สมาชิกภายในกลุ่มจะต้องรับผิดชอบร่วมกันจะทำให้เกิดการตระหนักว่าตนเองไม่จำเป็น

ต้องรับผิดชอบต่อเหตุการณ์ที่เลวร้ายที่เกิดขึ้น เนื่องจากเหตุการณ์ที่เลวร้ายนั้นเป็นผลมาจากการกระทำร่วมกันของสมาชิกกลุ่ม (Bandura, Underwood, & Fromson, 1975 อ้างถึงใน Bandura, 1999)

6. การไม่ใส่ใจหรือการบิดเบือนผลลัพธ์จากพฤติกรรมของบุคคล (disregard or istortion of consequences)

เมื่อบุคคลทำสิ่งที่เป็นอันตรายต่อผู้อื่นเพื่อให้ได้รับผลประโยชน์ หรือการกระทำดังกล่าวเกิดจากการได้รับความกดดันทางสังคม เขาจะหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้ากับผลลัพธ์ที่เขาได้กระทำเอาไว้ หรือเปลี่ยนแปลงความคิดโดยการลดความอันตรายของผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น แต่ถ้าการเปลี่ยนแปลงความคิดโดยการทำให้ความอันตรายของผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นเป็นเพียงเรื่องเล็กน้อยไม่ได้ ผลลัพธ์ที่เลวร้ายที่เกิดขึ้นอาจถูกรับรู้ว่าไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นจริง ตราบใดที่ผลที่เกิดจากการกระทำของตนเองถูกเพิกเฉย ถูกมองว่าเป็นเรื่องที่จะไม่ทำให้ผู้อื่นได้รับอันตราย หรือเกิดการบิดเบือนผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น จะทำให้บุคคลไม่เกิดการตำหนิตนเอง (Bandura, 1999; Bandura, 2002)

7. การลดความเป็นมนุษย์ของบุคคลอื่นลง (dehumanization)

ความรุนแรงในการตำหนิตนเองในเรื่องศีลธรรมขึ้นอยู่กับผู้ที่กระทำพฤติกรรมผิดศีลธรรมมีความคิดต่อผู้ที่ถูกกระทำอย่างไร ถ้าหากมองผู้ที่ถูกกระทำว่าเป็นมนุษย์ด้วยกัน จะทำให้เกิดความเห็นอกเห็นใจเพราะรับรู้ว่าผู้อื่นเป็นมนุษย์เหมือนกับเรา (Bandura, 1992 อ้างถึงใน Bandura, 2002) แต่ถ้าหากลดความเป็นมนุษย์ของผู้ที่ถูกกระทำลง โดยไม่มองว่าเขาเป็นมนุษย์ จะทำให้บุคคลกระทำสิ่งที่รุนแรงต่อผู้ที่ถูกกระทำได้ง่ายยิ่งขึ้น (Bandura, 1999; Bandura, 2002)

8. การโยนความผิดให้ผู้อื่น (attribution of blame)

การโยนความผิดให้กับคนที่เป็นศัตรูของเราหรือการกล่าวโทษสถานการณ์ต่าง ๆ เป็นวิธีที่สามารถทำให้ตนเองได้รับผลประโยชน์ เนื่องจากการโยนความผิดให้กับผู้อื่นหรือการกล่าวโทษสถานการณ์สามารถทำให้ตนเองหลุดพ้นจากความผิดได้ การมองว่าตนเองเป็นฝ่ายถูกกระทำหรือถูกผู้อื่นตำหนิจะทำให้เขาแสดงพฤติกรรมที่ทำให้ผู้ที่ตำหนิตนได้รับความเจ็บปวด โดยใช้วิธีการยั่วยุทางอารมณ์ การกระทำที่จงใจที่จะลงโทษผู้ที่ตำหนิตนเอง ถูกมองว่าเป็นการตอบโต้เพื่อป้องกันตนเองอย่างสมเหตุสมผล การจะทำให้ตนเองหลุดพ้นจากความผิดสามารถทำได้โดยการมองว่าการกระทำที่ทำให้ผู้อื่นได้รับความเจ็บปวดนั้นเกิดจากการถูกสถานการณ์บีบบังคับมากกว่าเกิดจากการตัดสินใจของตนเอง ซึ่งการโยนความผิดให้กับผู้อื่นหรือการกล่าวโทษสถานการณ์ต่าง ๆ นั้นไม่เพียงแต่จะเป็นการสร้างข้อแก้ตัวให้กับบุคคลที่กระทำพฤติกรรมทำร้ายจิตใจของผู้อื่นแต่เขายังคิดว่าการตอบโต้ผู้อื่นหลังจากถูกผู้อื่นยั่วยุนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องด้วย(Bandura, 1999; Bandura, 2002)

นอกจากที่ Bandura (1999) เสนอไว้ Shu และคณะ (2011a) ยังได้เสนอเพิ่มว่า การหลุดพ้นจากกรอบทางศีลธรรม (Moral disengagement) เป็นตัวทำนายที่สามารถทำนายพฤติกรรมที่ผิดศีลธรรมได้เป็นอย่างดี และพฤติกรรมที่ไม่ดีจะกระตุ้นให้เกิดการผ่อนผันด้านศีลธรรม ซึ่งจะนำไปสู่กลไกการลืมกฎข้อบังคับทางศีลธรรมที่ควรทำ นอกจากนี้การหลุดพ้นจากกรอบทางศีลธรรมยังช่วยลดความไม่สอดคล้องทางปัญญา และช่วยบรรเทาความรู้สึกผิดหลังจากกระทำการโกงได้อีกด้วย

ความรู้สึกผิด (guilt)

ความรู้สึกผิด (guilt) เป็นหนึ่งในอารมณ์ความรู้สึกทางลบที่เกี่ยวข้องกับศีลธรรม โดยทั่วไปอารมณ์ที่เกี่ยวข้องกับศีลธรรมที่นักวิจัยส่วนใหญ่สนใจศึกษาจะมุ่งเน้นที่อารมณ์ทางลบหลัก ๆ สองอย่าง อันเป็นอารมณ์ที่บุคคลสามารถตระหนักรู้ตัวได้และส่วนใหญ่เกิดจากการกระทำผิดทางศีลธรรม คือ ความรู้สึกผิด (guilt) และความอับอาย (shame) (Tangney, Stuewig, & Mashek, 2007)

คนส่วนใหญ่มักนิยามความรู้สึกผิดในความหมายเดียวกับความอับอาย แต่ภายหลังมีนักวิจัยจำนวนมากได้ทำการวิจัยศึกษาและพบว่า ความรู้สึกผิดและความอับอายเป็นสองอารมณ์ที่มีความแตกต่างกัน ซึ่งปัจจัยสำคัญที่ทำให้สองอารมณ์นี้มีความแตกต่างกัน คือ ระดับของการมุ่งความสนใจมาที่ตัวตนของบุคคล เพราะความอับอายจะมุ่งความสนใจไปยังตัวตนทั้งหมดของบุคคล และกังวลถึงผลการประเมินจากบุคคลอื่นที่มีต่อตัวตนของเขา ในขณะที่ความรู้สึกผิดจะเป็นการมุ่งความสนใจไปยังพฤติกรรมที่มีความเฉพาะเจาะจงที่ก่อให้เกิดความรู้สึกผิด ซึ่งบางครั้งทำให้ความรู้สึกผิดที่เกิดขึ้นสามารถแยกออกจากตัวตนของบุคคลได้ (Lewis, 1971; Tangney, 1998 อ้างถึงใน Eisenberg, 2000) ความอับอายส่วนใหญ่จะมาพร้อมกับความรู้สึกว่าตัวตนของเราเล็กลง รู้สึกไม่มีพลัง และไม่มีค่า ส่งผลให้ความอับอายมีความเชื่อมโยงกับความพยายามในการปฏิเสธ การหลบซ่อน หรือหลบหนีจากสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความอับอาย (Tangney et al., 2007) นอกจากนี้ความอับอายยังเกิดได้จากการกระทำผิดหรือละเมิดทั้งในเรื่องที่เกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้องกับศีลธรรม และเป็นสภาวะทางอารมณ์ในทางลบที่ก่อให้เกิดความทุกข์อย่างมาก ซึ่งจะนำไปสู่การขัดขวางการเกิดพฤติกรรมที่มีความต่อเนื่อง เกิดเป็นความสับสนทางความคิด และไม่สามารถที่จะพูดออกมาได้ ความอับอายไม่ได้เกิดจากความเฉพาะเจาะจงของเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง แต่ส่วนใหญ่จะเกิดจากการตีความของบุคคลที่มีต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเองมากกว่า (Lewis, 2011)

ส่วนความรู้สึกผิด เป็นอารมณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคลได้ประเมินพฤติกรรมของเขาและรับรู้ว่าเขาได้ทำในสิ่งที่ผิดพลาด ความรู้สึกผิดมักเกิดในรูปแบบของประสบการณ์ที่มีความเฉพาะเจาะจง อันเป็นความเจ็บปวดที่เกิดจากมโนธรรมของตนเอง โดยมุ่งความสนใจไปยังลักษณะที่เฉพาะเจาะจงบางอย่าง หรือมุ่งไปยังพฤติกรรมทางลบที่นำไปสู่ความผิดพลาดนั้น ๆ จนบางครั้งส่งผลให้ความรู้สึกผิดที่เกิดขึ้นแยกออกจากตัวตนของบุคคลได้ กล่าวคือ บุคคลจะมุ่งเน้นความรู้สึกผิดไปยังพฤติกรรมที่ไม่ดี มากกว่าบอกว่า

ตัวตนของเขาเป็นคนไม่ดี ซึ่งเป็นการเน้นความรู้สึกผิดไปยังพฤติกรรมผิดศีลธรรมที่เกิดมากกว่าเน้นที่ตัวตนของบุคคล ความรู้สึกผิดมักมาพร้อมกับความรู้สึกตึงเครียด ความสำนึกผิด และความเสียใจ แต่ไม่ได้ส่งผลต่ออัตลักษณ์ของตัวบุคคล บุคคลที่เคยประสบกับความรู้สึกผิดมักมีแนวโน้มที่จะตระหนักและกังวลถึงอิทธิพลจากพฤติกรรมของเขาที่มีต่อบุคคลอื่น และกังวลถึงความรู้สึกของคนอื่นที่เกิดจากการกระทำของเขา มากกว่าสนใจการประเมินของคนอื่นที่มีต่อตัวตนของเขาอีกด้วย จึงทำให้ความรู้สึกผิดเป็นความรู้สึกที่ช่วยทำให้บุคคลมุ่งความสนใจไปยังพฤติกรรมและการกระทำของตนที่มีแนวโน้มจะช่วยแก้ไขความผิดพลาดที่เกิดมากขึ้น (Eisenberg, 2000; Lewis, 2011; Tangney et al., 2007)

กระบวนการทางปัญญาในการระบุสาเหตุของการเกิดความรู้สึกผิด จะเน้นให้ความสนใจไปยังการกระทำมากกว่าตัวตนทั้งหมดของบุคคล ความรู้สึกผิดที่เกิดขึ้นจึงไม่มีความเข้มข้นของอารมณ์ทางลบมากเท่ากับความอับอายและไม่ได้นำไปสู่ความสับสนที่จะก่อให้เกิดการหยุดกระทำพฤติกรรมด้วย แต่ความรู้สึกผิดจะเชื่อมโยงกับการกระทำที่เป็นการแก้ไขปัญหาที่บุคคลสามารถทำเพื่อที่จะแก้ไขความผิดพลาดที่เกิดขึ้นเพื่อชดเชยความรู้สึกผิด เช่น การสารภาพ การขอโทษ และการแก้ไขผลที่เกิดจากพฤติกรรมผิดศีลธรรมที่ได้กระทำ ที่เป็นเช่นนี้เพราะเมื่อความรู้สึกผิดมุ่งเน้นไปยังการระบุสาเหตุที่มีความเฉพาะเจาะจง จึงทำให้บุคคลสามารถกำจัดสภาวะทางอารมณ์ที่เกิดขึ้นผ่านทางการกระทำได้ ความรู้สึกผิดจึงสามารถกำจัดให้หายไปได้ (Lewis, 2011; Tangney et al., 2007)

นอกจากนี้ความรู้สึกผิดยังเป็นอารมณ์ที่ช่วยทำให้บุคคลเกิดการปรับตัวได้มากขึ้น ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตัวบุคคลและสัมพันธภาพระหว่างตัวเขาและบุคคลอื่นในหลาย ๆ ทางได้อีกด้วย Baumeister, Stillwell และ Heatherton (1994) เสนอว่า ความรู้สึกผิดเป็นปรากฏการณ์ทางอารมณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลมากกว่าเกิดขึ้นภายในตัวบุคคลเพียงคนเดียว มีหน้าที่และเป็นเหตุผลเชื่อมโยงกับความสัมพันธ์ระหว่างคนในสังคม ซึ่งสามารถอธิบายในบริบทของความสัมพันธ์ได้ว่า ความรู้สึกผิดเป็นปัจจัยที่ช่วยเพิ่มความเหนียวแน่นในการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมได้ผ่านทางความรู้สึกห่วงใยและความรับผิดชอบ อีกทั้งยังเป็นกลไกสำหรับการบรรเทาความไม่สมดุล หรือความไม่เท่าเทียมกันของความรู้สึกเป็นทุกข์ที่เกิดขึ้นภายในความสัมพันธ์ที่มีอยู่และใช้เพื่อส่งอิทธิพลเหนือผู้อื่นได้ด้วย

อย่างไรก็ตาม แม้ว่านักวิจัยส่วนใหญ่พบว่าความรู้สึกผิดที่เกิดขึ้นมักก่อให้เกิดพฤติกรรมการชดเชยหรือการแก้ไข ตลอดจนเป็นการนำทางบุคคลไปสู่พฤติกรรมที่เหมาะสมโดยจะไปยับยั้งพฤติกรรมที่ผิดศีลธรรม แต่ในทางกลับกันมีหลักฐานบางอย่างเสนอว่าความรู้สึกผิดอาจไม่ได้มีผลในการช่วยยับยั้งพฤติกรรมที่ผิดศีลธรรมเลยก็ได้ เช่น การศึกษาของ DePalma, Madey และ Bornschein (1995) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยและพบว่าความรู้สึกผิดที่เกิดหลังจากที่ได้กระทำผิดศีลธรรมเชื่อมโยงกับพฤติกรรมการโกงที่มากขึ้น เพราะในขณะที่บุคคลเกิดความรู้สึกผิดต่อสิ่งที่เคยทำในอดีต บุคคลจะยึดติดความรู้สึกผิดนั้นไว้กับตัว ความรู้สึกผิดที่คอยรบกวนบุคคลอยู่นี้จะส่งผลรบกวนทำให้ไม่สามารถยับยั้งพฤติกรรมผิดศีลธรรมที่จะเกิดในอนาคตได้ จึงทำให้เชื่อมโยงกับอัตราการเกิดพฤติกรรมการโกงในระดับที่สูงขึ้น

ดังนั้นความรู้สึกผิดที่เกิดขึ้นจึงไม่ได้ช่วยหยุดบุคคลจากการกระทำความผิด แต่เป็นแค่การทำให้บุคคลรู้สึกแย่เมื่อได้กระทำความผิดไปแล้วเท่านั้น ซึ่งคล้ายกับการศึกษาของ Baumeister (1998; Mazar et al., 2008; Schweitzer & Hsee, 2002 อ้างถึงใน Gino et al., 2013) ที่พบว่า หากบุคคลกระทำพฤติกรรมผิดศีลธรรมที่เป็นการทำเพื่อผลประโยชน์ของตนเอง โดยเฉพาะพฤติกรรมการโกงเพื่อตนเอง มักจะทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกผิดตามมา เพราะแรงจูงใจในการกระทำนั้นสามารถระบุสาเหตุได้อย่างชัดเจนว่าเป็นการทำเพื่อตัวเอง ซึ่งหากพฤติกรรมการโกงที่กระทำเป็นสิ่งที่ขัดกับหลักมโนธรรมที่เขายึดถือ จะส่งผลทำให้บุคคลเกิดการรับรู้ภาพลักษณ์ของตนในทางลบและเกิดความไม่สอดคล้องภายในตนจนกลายเป็นสาเหตุของการเกิดความรู้สึกผิดได้ (guilt) แต่หากบุคคลกระทำการโกงโดยรับรู้ว่าการกระทำนั้นกลายเป็นการทำเพื่อผลประโยชน์ของบุคคลอื่น หรือทำเพราะเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมของบุคคลอื่น แรงจูงใจที่เป็นการทำเพื่อผลประโยชน์ของบุคคลอื่นนี้ ไม่เพียงแต่จะทำให้บุคคลมีข้อแก้ตัวสำหรับการกระทำความผิดให้กับตนเอง แต่ยังทำให้เกิดการคิดเข้าข้างตนเอง มองว่าการกระทำที่ทำนั้นเป็นการช่วยเหลือผู้อื่น ช่วยให้เกิดการรับรู้ภาพลักษณ์ของตนในทางบวกและหลีกเลี่ยงความคิดเกี่ยวกับภาพลักษณ์ทางศีลธรรมของตนในทางลบได้ จึงทำให้บุคคลนั้นเกิดความรู้สึกผิดน้อยลง (Shaw, 2009; Sherman & Clore, 2009 อ้างถึงใน Wiltermuth, 2011) ซึ่งอาจส่งผลให้บุคคลเกิดความเข้าใจผิดว่านั่นคือพฤติกรรมที่ควรกระทำและมีแนวโน้มที่จะทำมากขึ้นในอนาคตได้อีกด้วย

เนื่องจากความรู้สึกผิด เป็นอารมณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคลได้ประเมินพฤติกรรมของเขาและรับรู้ว่าเขาได้ทำในสิ่งที่ผิดพลาด และเน้นให้ความสนใจไปยังพฤติกรรมผิดศีลธรรมที่เกิดขึ้นมากกว่าเน้นที่ตัวตนทั้งหมดของบุคคล จึงมีทฤษฎีต่าง ๆ มากมายที่สามารถช่วยอธิบายความเป็นไปได้ของกลไกการจัดการความรู้สึกผิดที่เกิดขึ้นของแต่ละบุคคลด้วยวิธีที่ต่างกัน เช่น การให้เหตุผลเข้าข้างตนเอง ความไม่สอดคล้องทางปัญญา และการรักษาอัตมโนทัศน์

ทฤษฎีการให้เหตุผลเข้าข้างตนเอง

สำหรับทฤษฎีในกลุ่มของการให้เหตุผลเข้าข้างตนเอง สามารถจำแนกออกเป็น 3 ทฤษฎีย่อย ได้ดังนี้

การหาเหตุผลเข้าข้างตนเอง (Rationalization)

การหาเหตุผลเข้าข้างตนเองเป็นการปรับตัวโดยการใช้กลไกการป้องกันตนเองชนิดหนึ่งตามทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของ Sigmund Freud (พีธะกัญญ์ สุขโพธารมณ์ & ปรัศนีย์ เกศะบุตร, 2553) ซึ่งเป็นพฤติกรรมในการหาเหตุผลที่อาจจะไม่ถูกต้อง เพื่อหาข้อแก้ตัวที่สมเหตุสมผลให้กับพฤติกรรมของตนเอง เช่น นักกีฬาที่ถูกไล่ออกจากทีมเพราะตนเองไร้ซึ่งความสามารถจะหาข้อสรุปให้กับตนว่า ความจริงแล้วเขาไม่อยากอยู่ในทีมนี้เพราะทีมนี้แข่งขันแพ้มาหลายครั้ง (Ryckman, 2008) กลไกนี้แตกต่างจากกลไกการ

ปฏิเสธ (denial) โดยกลไกการปฏิเสธนั้นจะปฏิเสธความคิดหรือการกระทำที่เกิดขึ้น แต่การคิดหาเหตุผลเข้าข้างตนเองเป็นการสร้างข้อแก้ตัวให้กับตนในสิ่งที่เกิดขึ้นแล้วและตระหนักถึงการกระทำนั้น แต่ตีความพฤติกรรมเหล่านั้นใหม่เพื่อให้สามารถยอมรับได้และฟังดูมีเหตุผลมากขึ้น (Cervone & Pervin, 2008)

การหาเหตุผลเข้าข้างตนเองทำให้เกิดความคิดที่สมเหตุสมผลเกี่ยวกับพฤติกรรมการมีศีลธรรมของตน โดยบุคคลจะชอบตนเองมากกว่าชอบผู้อื่นและคิดว่าตนเองมีศีลธรรมมากกว่าผู้อื่น (Shu, Gino & Bazerman, 2011b) ตัวอย่างของการหาเหตุผลที่สมเหตุสมผลเพื่อเข้าข้างตนเอง เช่น การคิดว่าผู้อื่นจะต้องกระทำการทุจริตเหมือนกันถ้าตกอยู่ในสถานการณ์เดียวกับตน หรือการกระทำการทุจริตครั้งนี้เป็นเรื่องเล็กน้อยไม่ทำให้ใครได้รับอันตราย การคิดเข้าข้างตนเองสามารถช่วยโน้มน้าวจิตใจตนเองว่าพฤติกรรมการทุจริตของตนเป็นเรื่องที่สามารถยอมรับได้ทางศีลธรรม และทำให้ไม่เกิดการคิดเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเองในทางลบ (Gino & Ariely, 2012)

ดังนั้น หากบุคคลสามารถหาเหตุผลที่สมเหตุสมผลให้กับการกระทำที่ผิดศีลธรรมของตัวเองได้ง่าย บุคคลมักถูกชักจูงให้ทำพฤติกรรมที่ผิดศีลธรรมเหล่านั้นเพื่อให้ได้รับผลประโยชน์มากกว่า เมื่อเทียบกับสถานการณ์ที่หาเหตุผลที่สมเหตุสมผลให้กับตนเองยาก (Gino & Ariely, 2012)

แรงจูงใจในการให้เหตุผล (motivated reasoning)

Kunda (1990) กล่าวว่า แรงจูงใจส่งผลต่อการคิดอย่างมีเหตุผล รวมไปถึงวิธีการเข้าถึงข้อมูล วิธีการสร้างความเชื่อและการประเมินความเชื่อต่าง ๆ สามารถแบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. accurate conclusion คือ แรงจูงใจในการต้องการหาเหตุผลที่ถูกต้องตามความเป็นจริง

เมื่อบุคคลมีความต้องการหาข้อมูลที่ถูกต้อง เขาจะพยายามใช้ความคิดในการหาเหตุผลและพิจารณาไตร่ตรองอย่างระมัดระวังมากขึ้น สามารถกำจัดความคิดอคติได้ และสามารถกำจัดการตัดสินใจอย่างไร้เหตุผลได้

2. directional conclusion คือ แรงจูงใจในการหาข้อสรุปตามที่ตนเองต้องการ ถึงแม้ว่าคนเราจะมีความต้องการในการหาข้อสรุปตามที่ตนเองต้องการ แต่บุคคลก็ไม่สามารถจินตนาการเอาเองได้ว่าตนเองจะเป็นอะไรก็ได้โดยไม่คำนึงถึงหลักความเป็นจริง บุคคลจะเชื่อในสิ่งที่อยากเชื่อแต่ความเชื่อเหล่านั้นจำเป็นต้องมีเหตุผลมารองรับ จึงเป็นสาเหตุให้บุคคลพยายามหาข้อสรุปที่ดูเหมือนจะมีเหตุผลเพื่อมารองรับความคิดอคติของตนเองและเชื่อความคิดเหล่านั้น โดยกำจัดความคิดเห็นอื่น ๆ ที่ไม่สอดคล้องกับความเชื่อของตน

การที่บุคคลจะหาข้อสรุปที่เข้าข้างตนเองได้ ข้อสรุปนั้นจำเป็นที่จะต้องมีเหตุผลมารองรับ ซึ่งถึงแม้ว่าบางครั้งคนเราอยากจะเชื่อในสิ่งที่ต้องการมากขนาดไหน แต่ถ้าหากไม่มีเหตุผลใด ๆ มาสนับสนุนความเชื่อดังกล่าว คนผู้นั้นก็ไม่สามารถที่จะทำใจให้เชื่อในสิ่งที่ต้องการได้เนื่องจากสิ่งนั้นไม่ตรงกับความเป็นจริง ด้วยสาเหตุนี้จึงทำให้บุคคลมีแรงจูงใจที่จะหาความทรงจำที่สอดคล้องกับความเชื่อของ

ตนเองเพื่อรองรับข้อสรุปที่ตนเองต้องการ การให้เหตุผลเช่นนี้เป็นเพราะบุคคลไม่ได้ตระหนักถึงกระบวนการคิดว่าสิ่งที่เขารู้เป็นเพียงส่วนหนึ่งจากความรู้ทั้งหมด เช่น คนที่เชื่อว่าตนเองเรียนเก่งจะนึกถึงแต่เรื่องที่ประสบความสำเร็จของตนเองมากกว่าการประสบความล้มเหลว และจะสร้างความคิดใหม่เกี่ยวกับลักษณะนิสัยของตนเองที่ก่อให้เกิดการประสบความสำเร็จทางการศึกษา (Kunda, 1987 อ้างถึงใน Kunda, 1990) ถ้าเขาสามารถสร้างความเชื่อที่เหมาะสมได้ เขาจะหาเหตุผลที่สอดคล้องกับข้อสรุปเหล่านั้นว่าเขาเป็นคนเรียนเก่งโดยไม่ตระหนักถึงข้อมูลต่าง ๆ ที่เขาเคยประสบความล้มเหลว

การลำเอียงเข้าข้างตนเอง (Self-Serving Attributional Bias)

การลำเอียงเข้าข้างตนเอง หรือ Self-Serving Attributional Bias หมายถึง การที่บุคคลระบุความสำเร็จของตนเองว่ามาจากภายในตัวบุคคล และระบุสาเหตุของความล้มเหลวว่ามาจากสถานการณ์ภายนอก (Campbell & Sedikides, 1999) ซึ่งบุคคลส่วนใหญ่มักมองว่าตนเองเป็นที่ชื่นชอบและดีกว่าบุคคลทั่วไป (Myers, 2005 อ้างถึงใน Myers, 2007) และเหตุผลที่ทำให้บุคคลเกิดการสร้างกลไกการคิดเข้าข้างตนเองอย่างลำเอียงนั้นก็เพื่อต้องการปกป้องคุณค่าของตน (Miller & Ross, 1975)

Myers (2005 อ้างถึงใน Myers, 2007) พบว่า บุคคลมีแนวโน้มที่จะจำและให้เหตุผลจากการกระทำในอดีตในทางที่สามารถยกระดับตนเองให้สูงขึ้น มีความมั่นใจในความเชื่อและการตัดสินใจของตนมากกว่าความเป็นจริง ประเมินการกระทำของตนว่าเป็นที่ชื่นชอบของบุคคลทั่วไปสูงกว่าความเป็นจริง และมองว่าบุคคลส่วนใหญ่เป็นที่ชื่นชอบน้อยกว่าตนเองอีกด้วย นอกจากนี้ การที่บุคคลมีความรู้สึกอยากเป็นที่ชื่นชอบของผู้อื่นนั้นเป็นเพราะเขาต้องการยกระดับคุณค่าในตนเอง (self-enhancement) จึงทำให้บุคคลเชื่อในคำชมมากกว่าการโดนตำหนิ มักจะประทับใจกับแบบทดสอบทางจิตวิทยาที่ทำให้ตนเองดูดีในสายตาผู้อื่น และมองภาพลักษณ์ของตนเอง (self-image) ว่ามีข้อบกพร่องน้อยกว่าผู้อื่นมากกว่าความเป็นจริง ประเมินว่าตนเองมีข้อดีมากกว่าคนอื่นมากกว่าความเป็นจริง และมองว่ากลุ่มของตน (โรงเรียน ประเทศ เชื้อชาติ) มีข้อดีมากกว่ากลุ่มของผู้อื่น การลำเอียงเข้าข้างตนเองทำให้บุคคลสามารถยกระดับคุณค่าทางจิตใจของตนให้สูงขึ้นได้ เพราะถึงแม้ว่าบุคคลจะมีพฤติกรรมที่ผิดศีลธรรม แต่พฤติกรรมนั้นก็จะไม่ทำลายภาพลักษณ์ทางบวกของตน เนื่องจากบุคคลส่วนใหญ่มีภาพลักษณ์เกี่ยวกับตนเองว่าเป็นบุคคลที่มีศีลธรรม (Aquino & Americus, 2002) และมักกังวลว่าจะถูกมองเป็นบุคคลที่มีศีลธรรมในสายตาผู้อื่นหรือไม่และต้องการให้ผู้อื่นมองตนเองว่ามีศีลธรรมมากกว่าผู้อื่น (Tenbrunsei, 1998; Zhong & Lijenquist, 2008 อ้างถึงใน Shu et al., 2011b) และเชื่อว่าตนเองดีกว่าผู้อื่นเพราะตนกระทำสิ่งที่ดีมากกว่าและทำสิ่งที่ไม่ดีน้อยกว่าผู้อื่น (Messick, Bloom, Boldizar, & Samuelson, 1985) ความเชื่อเหล่านี้ขยายไปยังบริบทอื่น ๆ คือ การคิดว่าตนเองมีความซื่อสัตย์และน่าไว้ใจ (Buamhart, 1968; Messick & Bazerman, 1996 อ้างถึงใน Shu et al., 2011b) และคิดว่าผู้อื่นคิดถึงแต่ผลประโยชน์ส่วนตัวและถูกจูงใจด้วยเงินมากกว่าตนเอง (Ratner & Miller, 2001)

ทฤษฎีความไม่สอดคล้องทางปัญญา

สำหรับทฤษฎีที่สามารถจัดอยู่ในกลุ่มของความไม่สอดคล้องทางปัญญาเพื่อใช้อธิบายความเป็นไปได้ในการจัดการกับความรู้สึกผิดของบุคคล ประกอบด้วย

ทฤษฎีความไม่สอดคล้องทางปัญญา (Cognitive Dissonance)

Festinger (1957 อ้างถึงใน Bootzin, Bower, & Zajonc, 1986) เสนอว่า ทฤษฎีความไม่สอดคล้องทางปัญญา (Cognitive Dissonance) เป็นทฤษฎีที่อธิบายเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ความคิด ความเชื่อ และการรับรู้ที่มีต่อบุคลคลและสิ่งต่าง ๆ ให้มีความสอดคล้องกัน ความพยายามในการหลีกเลี่ยงความไม่สอดคล้องทางปัญญานี้เองที่ส่งผลให้บุคคลเกิดการปรับเปลี่ยนทัศนคติ ความคิด ความเชื่อ และการรับรู้ให้มีความสอดคล้องกัน เพราะเมื่อใดก็ตามที่พฤติกรรมที่บุคคลกระทำเกิดความขัดแย้งกับเจตคติและความเชื่อที่เคยมี และสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องที่เลือกกระทำด้วยตัวเองไม่ได้เนื่องจากโดนปัจจัยภายนอกบังคับ จะทำให้บุคคลเกิดความไม่สอดคล้องทางปัญญา และส่งผลให้เกิดความพยายามที่จะลดความรู้สึกไม่สบายใจออกไปโดยการสร้างความสอดคล้องทางความคิดของตน (Elliot & Devine, 1994 อ้างถึงใน Shu et al., 2011a)

สถานการณ์ที่ทำให้เกิดความไม่สอดคล้องทางปัญญาทำให้เกิดความพยายามในการลดความไม่สอดคล้อง เช่น อยากได้รถยนต์ที่สามารถขับไปมหาวิทยาลัยจึงเลือกซื้อที่ร้านขายรถยนต์มือสองและพบรถสองคันที่อยากได้ คือ รถยนต์ Volkswagen Rabbit และ รถยนต์ Datsun ซึ่งรถทั้งสองคันต่างมีระยะไมล์ที่เหมือนกัน ผ่านอายุการใช้งานเท่ากัน ราคาเท่ากัน และอยู่ในสภาพดีเหมือนกัน ทำให้ตัดสินใจเลือกยากเพราะชอบรถยนต์ทั้งสองคัน เมื่อต้องตัดสินใจเลือกคันหนึ่งและไม่ตัดสินใจเลือกอีกคันหนึ่งจะทำให้เกิดความไม่สอดคล้องทางปัญญาทันที เช่น ตัดสินใจเลือก รถยนต์ Volkswagen Rabbit แต่อดนึกถึงรถยนต์ Datsun ไม่ได้ เพราะชอบรถยนต์ Datsun เช่นกัน การเลือกซื้อรถยนต์ Volkswagen Rabbit จึงทำให้เกิดความรู้สึกสงสัยว่าตนตัดสินใจถูกต้องหรือไม่ ซึ่งตามทฤษฎีความไม่สอดคล้องทางปัญญา บุคคลจะพยายามลดความรู้สึกไม่สบายใจโดยการปรับเปลี่ยนเจตคติที่มีต่อรถยนต์ทั้งสองคัน เช่น อาจเปลี่ยนเจตคติให้ชอบ รถยนต์ Volkswagen Rabbit มากขึ้น สนใจแต่ข้อดีและไม่มองข้อเสียของรถยนต์คันนั้น และสร้างเจตคติทางลบต่อรถยนต์ Datsun ทำให้ชอบรถยนต์คันนั้นน้อยลง

งานวิจัยของ Festinger และ Smith (1959, อ้างถึงใน Bootzin et al., 1986) ทดลองให้บุคคลได้รับงานที่น่าเบื่อโดยการให้ตอกหมุดวงกลมใส่ลงในหลุมวงกลม และตอกหมุดสี่เหลี่ยมจัตุรัส ใส่ลงไปในหลุมสี่เหลี่ยมจัตุรัส ผู้ทดลองขอให้ผู้ร่วมการทดลองแต่ละคนบอกผู้ร่วมการทดลองคนถัดไปที่จะต้องทำหน้าที่นี้ว่างานนี้เป็นงานที่สนุกและน่าตื่นเต้นมาก และให้กลุ่มตัวอย่างครึ่งหนึ่งได้รับเงินจำนวน 1 เหรียญสหรัฐ และอีกครึ่งหนึ่งให้เงินจำนวน 20 เหรียญสหรัฐสำหรับการโกหกครั้งนี้ หลังจากนั้นให้กลุ่มตัวอย่าง

ประเมินว่าชอบงานนี้มากแค่ไหน คนที่ได้รับเงินเพียง 1 เหรียญสหรัฐบอกว่าเขารู้สึกสนุกกับงานมากกว่าคนที่ได้รับเงินจำนวน 20 เหรียญสหรัฐ

จากทฤษฎีความไม่สอดคล้องทางปัญญา การพูดในสิ่งที่ไม่ตรงกับความเชื่อของตน จะทำให้เกิดความรู้สึกไม่สอดคล้องทางปัญญา และส่งผลให้บุคคลเกิดแรงจูงใจในการหาเหตุผลมาสนับสนุนการกระทำนั้น ๆ คือ จากการทดลองที่ผู้ร่วมการทดลองที่ได้รับเงินเพียง 1 เหรียญสหรัฐ ประเมินว่าเขาสนุกกับงานที่ได้รับมอบหมายมากกว่าผู้ร่วมการทดลองที่ได้รับเงินจำนวน 20 เหรียญสหรัฐนั้น เกิดจากว่า ในระหว่างที่ทำการทดลองผู้ร่วมการทดลองที่ได้รับเงินจำนวน 1 เหรียญสหรัฐ อาจคิดว่างานที่ทำเป็นงานน่าเบื่อ แต่เมื่อตนเองต้องทำจนจบและได้รับเงินตอบแทนเพียงแค่ 1 เหรียญสหรัฐ อีกทั้งยังต้องบอกผู้ร่วมการทดลองคนถัดไปด้วยว่างานนี้เป็นงานที่สนุกและน่าตื่นเต้นมาก เขาจึงคิดว่าสาเหตุที่ทำให้เขาพูดว่างานนี้สนุกไม่ได้เกิดจากการได้รับเงิน เพราะจำนวนเงินที่ได้รับนั้นน้อยเกินไป เมื่อสาเหตุของการกระทำไม่ได้เกิดจากความต้องการได้รับเงิน จึงทำให้ผู้ร่วมการทดลองที่ได้รับเงินจำนวน 1 เหรียญสหรัฐ เกิดความรู้สึกไม่สอดคล้องทางปัญญาและพยายามหาสาเหตุให้กับตนเองใหม่ โดยการหาเหตุผลอื่น ๆ เพื่อมาสนับสนุนการกระทำดังกล่าวจนทำให้เกิดความคิดและความเชื่อว่าการที่เขาพูดว่างานนั้นสนุกก็เพราะงานที่ได้ทำนั้นสนุกจริง ๆ ในขณะที่ผู้ร่วมการทดลองที่ได้รับเงินจำนวน 20 เหรียญสหรัฐนั้น ได้รับเงินที่มีค่ามากพอจะทำให้คิดว่าสาเหตุที่ทำให้เขาพูดว่างานนี้เป็นงานที่สนุกเกิดจากความต้องการได้รับเงิน เงินจึงกลายเป็นเหตุผลในการสนับสนุนความคิดของเขาว่า ที่เขาร่วมการทดลองจนจบเพราะต้องการได้รับเงิน ไม่ใช่เพราะเขารู้สึกสนุกกับงานที่ได้รับมอบหมาย

ความไม่สอดคล้องทางศีลธรรม (Ethical Dissonance)

ความไม่สอดคล้องระหว่างพฤติกรรมการกระทำผิดศีลธรรมที่เป็นจริงและความต้องการดำรงรักษาภาพลักษณ์ทางบวกของตนเอง เรียกว่า Ethical Dissonance (Barkan, Ayal, Gino, & Ariely, 2010 อ้างถึงใน Ayal & Gino, 2011) Ethical Dissonance มีความคล้ายคลึงกับความไม่สอดคล้องทางปัญญาที่เกิดจากการมีความคิดสองอย่างที่ขัดแย้งกัน เพียงแต่ Ethical Dissonance เป็นความตึงเครียดที่เกิดจากความไม่สอดคล้องระหว่างพฤติกรรมการทุจริตของตนที่เกิดขึ้นจริงกับคุณค่าทางศีลธรรมที่ตนเองยึดถือ ซึ่งข้อแตกต่างระหว่าง Cognitive Dissonance และ Ethical Dissonance คือ Cognitive Dissonance จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ทำให้ความเชื่อหรือเจตคติเกิดการขัดแย้งกันอย่างชัดเจนและไม่สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเหล่านั้นได้ และส่งผลให้บุคคลเกิดการปรับเปลี่ยนทัศนคติเกี่ยวกับเรื่องที่ได้กระทำไปในอดีตแทน ในขณะที่ Ethical Dissonance เป็นเพียงความตึงเครียดที่เกิดจากความไม่สอดคล้องระหว่างพฤติกรรมการทุจริตของตนที่เกิดขึ้นจริงกับคุณค่าทางศีลธรรมที่ตนเองยึดถือเท่านั้น จึงไม่จำเป็นต้องแก้ไขความเชื่อหรือเจตคติ หรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

อย่างไรก็ตามในกรณีที่เกิด Ethical Dissonance จากการกระทำการทุจริต เช่น พฤติกรรมการโกงเพียงเล็กน้อยที่ไม่มีใครรู้ บุคคลจะไม่รับรู้ถึงความจำเป็นที่จะต้องปรับเปลี่ยนทัศนคติหรือความขัดแย้งภายในจิตใจของตน (Ayal & Gino, 2011)

ทฤษฎีการรักษาอัตมโนทัศน์ (Self-Concept Maintenance Theory)

Mazar, Amir, และ Ariely (2008) กล่าวว่า บุคคลมักมีความคิดขัดแย้งระหว่างความต้องการโกงเพื่อให้ได้รับผลประโยชน์กับความต้องการรักษามโนทัศน์ที่มีต่อตนเองในทางบวก จึงทำให้บุคคลพยายามหาความสมดุลเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งดังกล่าวโดยกระทำการทุจริตเพื่อได้รับผลประโยชน์แต่ยังคงรักษามโนทัศน์ทางบวกของตนเองว่าเป็นคนซื่อสัตย์สุจริต กล่าวคือ บุคคลจะกระทำการทุจริตเท่าที่เขาสามารถทำได้แต่จะต้องไม่กระทบต่อมโนทัศน์ทางศีลธรรมทางบวกของตนเอง

ถึงแม้ว่าจะมีกลไกหลายอย่างที่ช่วยทำให้บุคคลสามารถหาความสมดุลได้ แต่ทฤษฎีการรักษาอัตมโนทัศน์ได้ให้ความสำคัญไปที่กลไก 2 อย่าง ได้แก่ การจัดประเภท และ ความใส่ใจในมาตรฐานทางศีลธรรม

1. การจัดประเภท (categorization)

บุคคลสามารถจัดแบ่งประเภทของการกระทำและระดับของการกระทำการทุจริตให้ไปในทิศทางที่สอดคล้องกันและหาเหตุผลเข้าข้างตนเองเพื่อสนับสนุนการกระทำเหล่านั้น กระบวนการจัดประเภทประกอบด้วย 2 ลักษณะที่สำคัญ คือ การจัดประเภทการกระทำต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปตามพฤติกรรมที่หลากหลาย (malleable categorization) และขีดจำกัดในการจัดประเภท (limit)

1.1 การจัดประเภทการกระทำต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปตามพฤติกรรมที่หลากหลาย (malleable categorization) หมายถึง การระบุหรือตีความพฤติกรรมของตนเองอย่างยืดหยุ่น พฤติกรรมที่กระทำไปสามารถถูกตีความใหม่เพื่อช่วยในการคิดเข้าข้างตนเองได้ และระดับของการเปลี่ยนแปลงในการจัดประเภทขึ้นอยู่กับบริบทต่าง ๆ เช่น การลักขโมยดินสอของเพื่อนกับการขโมยเงินเพื่อนจากกระเป๋าเพื่อซื้อดินสอ การขโมยดินสอเพื่อนสามารถรักษาสัมพันธภาพกับเพื่อนได้มากกว่าเพราะเพื่อนส่วนใหญ่เคยเอาดินสอของเพื่อนไปใช้โดยไม่คืน เป็นเรื่องปกติ ทำให้บุคคลลดระดับความรุนแรงของพฤติกรรมการทุจริตของตนเอง เป็นต้น

1.2 ขีดจำกัดในการจัดประเภท (limit) กล่าวคือ บุคคลมีขีดจำกัดในการเข้าข้างตนเอง โดยทั่วไปการจัดประเภทของพฤติกรรมอาจทำได้หลายวิธีเพื่อไม่ให้เกิดการมองว่าตนเป็นคนไม่ซื่อสัตย์ซึ่งอาจเป็นประโยชน์ต่อตนเอง แต่การที่จะจินตนาการเช่นนั้นอย่างไร้ขีดจำกัดเป็นเรื่องยากเพราะห่างไกลจากความเป็นจริงมากเกินไป ดังนั้นการคิดเข้าข้างตนเองสามารถทำได้แต่ต้องอยู่ในขอบเขตของความเป็นจริงด้วย

2. ความใส่ใจในมาตรฐานทางศีลธรรม (attention to standards)

บุคคลที่ใส่ใจในมาตรฐานทางศีลธรรมของตนเองจะรับรู้มโนทัศน์ของตนตามผลของการกระทำ จึงทำให้บุคคลใส่ใจกับพฤติกรรมที่ซื่อสัตย์และไม่ซื่อสัตย์ อย่างไรก็ตาม บุคคลที่ไม่ใส่ใจกับมาตรฐานทางศีลธรรมของตนจะไม่ประเมินการกระทำเชื่อมโยงกับมาตรฐานทางศีลธรรมของตนเอง ดังนั้น จึงอาจทำให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐานทางศีลธรรมขึ้นได้

กลไกการจัดประเภทและกลไกความใส่ใจในมาตรฐานทางศีลธรรมมีความแตกต่างกัน กล่าวคือ กลไกการจัดประเภทขึ้นอยู่กับสิ่งเร้าและการกระทำ เช่น ระดับความมากน้อยของการกระทำการทุจริต เป็นต้น ซึ่งมุ่งเน้นไปที่ปัจจัยภายนอก ในขณะที่กลไกความใส่ใจในมาตรฐานทางศีลธรรมเกี่ยวข้องกับการตระหนักรู้ภายในตนซึ่งเป็นกลไกที่เน้นปัจจัยภายในของบุคคล

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยของ DePalma และคณะ (1995) ได้ศึกษาถึงอิทธิพลของความรู้สึกผิด (guilt) ที่มีต่อพฤติกรรมที่ผิดศีลธรรมที่มีความเฉพาะเจาะจงอย่างหนึ่ง คือ การโกง (cheating) เพื่อศึกษาว่าความรู้สึกผิดที่เกิดขึ้นจะช่วยยับยั้งพฤติกรรมที่ผิดศีลธรรมได้จริงหรือไม่ เพราะในขณะที่มีงานวิจัยบางชิ้นให้ข้อมูลสนับสนุนว่าความรู้สึกผิดสามารถช่วยยับยั้งพฤติกรรมที่ผิดศีลธรรมที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตได้จริง (Malinowski & Smith, 1985 อ้างถึงใน DePalma et al., 1995) นักวิจัยบางคนกลับเสนอข้อมูลคัดค้านว่าความรู้สึกผิดอาจไม่ได้มีอิทธิพลมากพอที่จะช่วยส่งผลยับยั้งการเกิดพฤติกรรมที่ผิดศีลธรรม (Mosher, 1968; Corcoran & Rotter, 1987 อ้างถึงใน DePalma et al., 1995) จากหลักฐานทั้ง 2 ด้านที่เสนอแย้งกันอยู่นี้ จึงทำให้สมมติฐานเกี่ยวกับความสามารถในการยับยั้งพฤติกรรมการโกงของความรู้สึกผิดยังไม่ชัดเจน งานวิจัยนี้จึงได้ทำขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ 2 อย่าง วัตถุประสงค์แรกอันเป็นวัตถุประสงค์หลักของงานวิจัยนี้ คือ เพื่อหาคำตอบว่าความรู้สึกผิดสามารถช่วยยับยั้งพฤติกรรมการโกงได้หรือไม่ และวัตถุประสงค์ที่สอง คือ เพื่อศึกษาว่าความอดทนหรือความสามารถในการต้านทานต่อสิ่งล่อใจจะทำหน้าที่เป็นตัวแปรส่งผ่านต่อความสัมพันธ์ระหว่างความรู้สึกผิดและพฤติกรรมการโกงได้หรือไม่

DePalma และคณะ (1995) ทำการทดลองโดยนำวิธีการวัดความรู้สึกผิดของ Malinowski และ Smith (1985; MacKinnon, 1938 อ้างถึงใน DePalma et al., 1995) มาใช้ ซึ่งเป็นวิธีการการวัดซ้ำเพื่อวัดความรู้สึกผิดใน 2 บริบท คือ ความรู้สึกผิดที่เกิดจากความคาดหวัง (anticipatory guilt, AG) หรือ ระบบการเตือนที่จะช่วยยับยั้งพฤติกรรมที่ผิดศีลธรรม อันเกิดจากการคิดถึงพฤติกรรมผิดศีลธรรมที่ได้กระทำหรือการคิดถึงการไม่กระทำพฤติกรรมที่ถูกต้องตามศีลธรรม (Malinowski & Smith, 1985; Karniol, 1982; Hoffman, 1982 อ้างถึงใน DePalma et al., 1995) และความรู้สึกผิดที่เกิดหลังการละเมิดศีลธรรม (posttransgressional guilt, PTG) หรือ ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นหลังจากที่ได้กระทำพฤติกรรมที่ผิดศีลธรรมแล้ว ซึ่งจะทำหน้าที่เป็นระบบการลงโทษที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้กระทำผิดสารภาพความผิด หรือมีพฤติกรรมการ

แก้ไขหรือชดเชย เช่น การช่วยเหลือผู้อื่น เป็นต้น (Malinowski & Smith, 1985; Karniol, 1982; Batson 1991, Dovidio, 1984; Hoffman, 1982; Izard, 1991 อ้างถึงใน DePalma et al., 1995) งานวิจัยนี้ได้ทำการศึกษากับนักศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 67 คน แบ่งเป็นเพศชาย 27 คน และเพศหญิง 40 คน และผู้ร่วมการทดลองทุกคนจะได้ทำงานที่รู้จักเป็นอย่างดีเพื่อชักนำให้เกิดพฤติกรรมการโกง

ในการทดสอบครั้งแรก (pre-test) ผู้ร่วมการทดลองทุกคนจะได้รับการขอให้ช่วยตอบมาตรวัดความรู้สึกผิดที่เกิดจากความคาดหวัง และความรู้สึกผิดที่เกิดหลังการละเมิดศีลธรรม ซึ่งมาตรวัดทั้ง 2 นี้เป็นมาตรวัดแบบลิเคิร์ท 9 ระดับ ที่เลขยิ่งมากยิ่งหมายความว่ามีระดับความรู้สึกผิดที่มากขึ้น โดยมาตรวัดความรู้สึกผิดที่เกิดจากความคาดหวังจะประกอบด้วยข้อคำถาม 2 ข้อ คือ “คุณรู้สึกผิดหรือไม่และรู้สึกมากน้อยเพียงใดเมื่อตระหนักได้ว่าตนได้กระทำสิ่งที่ผิด” และ “คุณสามารถคาดเดาถึงความรู้สึกผิดที่จะเกิดขึ้นเมื่อได้กระทำสิ่งที่ผิดได้หรือไม่มากน้อยเพียงใด” สำหรับมาตรวัดความรู้สึกผิดที่เกิดหลังการละเมิดศีลธรรม จะประกอบไปด้วยข้อคำถาม 3 ข้อ คือ “ในทุก ๆ วันของชีวิต คุณเกิดความรู้สึกผิดเกี่ยวกับสิ่งที่ได้ทำหรือไม่ได้ทำบ่อยหรือไม่” “เมื่อเทียบกับคนส่วนใหญ่คุณคิดว่าคุณเป็นคนที่มีแนวโน้มที่จะเกิดความรู้สึกผิดอย่างไร” และ “ในชีวิตประจำวันของคุณ มีสิ่งต่าง ๆ ที่แตกต่างกันมากมายแค่ไหนที่เมื่อได้ทำหรือไม่ได้ทำแล้วจะทำให้คุณรู้สึกผิด”

หลังจากนั้น 6 สัปดาห์ ผู้วิจัยจะทำการสุ่มผู้ร่วมการทดลองมาทั้งหมด 34 คน แบ่งเป็น ชาย 14 คน และหญิง 20 คน ให้เข้าร่วมแก้ปัญหาสลับที่ตัวอักษรเพื่อหาคำศัพท์ (anagram task) และผู้ร่วมการทดลองที่เหลืออีก 33 คน แบ่งเป็น ชาย 13 คน และหญิง 20 คน ที่ไม่ได้เข้าร่วมแก้ปัญหาสลับที่ตัวอักษรเพื่อหาคำศัพท์ จะถูกนำมาใช้เพื่อประเมินผลความเที่ยงในการทดสอบซ้ำของมาตรวัดความรู้สึกผิด

งานแก้ปัญหาสลับที่ตัวอักษรเพื่อหาคำศัพท์ (anagram solution task) นี้ มีพื้นฐานมาจากตัวอย่างงานวิจัยที่ใช้ศึกษาพฤติกรรมการโกงที่สร้างขึ้นโดย Eisenberger และคณะ (Eisenberger & Shank, 1985; Eisenberger, 1992; Eisenberger, Kuhlman & Cotterell, 1992; Eisenberger & Masterson, 1983; Eisenberger & Leonard, 1980 อ้างถึงใน DePalma et al., 1995) ที่คณะผู้วิจัยได้มาพัฒนาต่อให้เป็นรูปแบบของการแสดงผลในคอมพิวเตอร์ วิธีการทดลอง คือ ผู้ร่วมการทดลองจะได้รับแจ้งว่าการทดลองนี้ เป็นการศึกษากระบวนการทำงานทางปัญญาในการทำงานทั่ว ๆ ไปในคอมพิวเตอร์ ผู้ร่วมการทดลองจะได้รับการขอให้ช่วยแก้ปัญหาชุดตัวเลขที่จะแสดงในหน้าจอคอมพิวเตอร์ และเพื่อเป็นการควบคุมการทดลองให้มีความเหมือนกัน ผู้ร่วมการทดลองแต่ละคนจะได้ดูตัวอย่างการทดลองที่มีเงื่อนไขว่า ผู้ร่วมการทดลองจะต้องรายงานผลว่าพวกเขาสามารถแก้ปัญหาสลับที่ตัวอักษรแบบ 3 พยางค์ และ 5 พยางค์ ให้เป็นคำได้หรือไม่ โดยกด “1” ถ้าสามารถแก้ปัญหาตัวอักษรนั้นได้ และกด “0” ถ้าไม่สามารถแก้ปัญหาได้ หลังดูตัวอย่างจบผู้ร่วมการทดลองจะได้ฟังเทปวิธีการทดลองที่บอกว่าพวกเขาจะต้องรายงานจำนวนคำที่สามารถแก้ปัญหาและไม่สามารถแก้ปัญหาได้ทั้งหมด ชุดตัวอักษรทั้งหมดสามารถสลับที่แล้วหาคำตอบได้ และโดยทั่วไปนักศึกษาส่วนใหญ่จะสามารถแก้ปัญหาได้ประมาณ 16 คำ

จากจำนวนทั้งหมด 21 คำ และสิ่งที่สำคัญที่สุดที่จะบอกแก่ผู้ร่วมการทดลองในขั้นตอนนี้ คือ ในการรายงานผลผู้ร่วมการทดลองไม่ต้องพิมพ์ส่งว่าชุดตัวอักษรที่เห็นนั้นแก้ได้เป็นคำว่าอะไร เพื่อช่วยสร้างโอกาสที่จะเอื้อให้ผู้ร่วมการทดลองสามารถโกงได้ และสุดท้ายผู้วิจัยจะใช้คอมพิวเตอร์ทำการวัดเวลาที่ใช้ในการแก้ปัญหาเพื่อดูว่าผู้ร่วมการทดลองสามารถแก้ปัญหาในแต่ละคำได้หรือไม่ หลังจากที่ผู้ร่วมการทดลองได้รับฟังวิธีการทดลองทั้งหมดแล้วผู้วิจัยก็จะออกจากห้องทดลองทันที

จากนั้นผู้ร่วมการทดลองจะได้ทำการแก้ปัญหาชุดตัวอักษรของจริงที่มีทั้งหมด 21 ชุด โดยที่มีการทดสอบเบื้องต้นว่ามีชุดตัวอักษรจำนวน 15 ชุด ที่นักศึกษาประมาณ 90% สามารถสลับอักษรเป็นคำได้ และมีค่าเฉลี่ยของเวลาในการแก้อักษรแต่ละชุดน้อยกว่า 5 นาที (Eisenberger & Masterson, 1983 อ้างถึงใน DePalma et al., 1995) ส่วนอีก 6 ชุด จะเป็นชุดตัวอักษรที่มีความซับซ้อนมาก และไม่สามารถสลับเป็นคำได้ ชุดตัวอักษรทั้ง 6 ชุดนี้ จะวางอยู่ในลำดับที่ 2-7 ของชุดตัวอักษร และในขณะที่ผู้ร่วมการทดลองแก้ปัญหาสลับที่ตัวอักษรนั้น พวกเขาจะมีโอกาสได้เห็นคะแนนของผู้ร่วมการทดลองก่อนหน้าเขา 3 คนที่ทำคะแนนได้อยู่ในระดับค่าเฉลี่ย และคะแนนรายงานผลของผู้ร่วมการทดลองที่จะแสดงให้เห็นหลังทำจบจะเป็นคะแนนที่ถูกจัดกระทำให้ผู้ร่วมการทดลองได้คะแนนน้อยกว่าผู้ร่วมการทดลองก่อนหน้าเขาทั้ง 3 คนเสมอถ้าเขาไม่โกง ผลจากการแสดงคะแนนของผู้ร่วมการทดลองก่อนหน้าทั้ง 3 คนนี้ จะเป็นการชี้ให้ผู้ร่วมการทดลองเห็นว่าการแก้ปัญหาให้ถูกในจำนวนข้อมาก ๆ นั้น ไม่ใช่แค่เรื่องที่เป็นไปได้แต่ยังมีความน่าเชื่อถืออีกด้วย

ดังนั้นในการทดลองนี้ผู้ร่วมการทดลองจึงจะได้อยู่ในสภาพแวดล้อมของสถานการณ์ที่มีการควบคุมดูแลต่ำ มีความกดดันจากการเปรียบเทียบความสามารถกับเพื่อนร่วมการทดลองสูง และงานมีความยากในระดับสูง

หลังจากที่ทำการแก้ปัญหาสลับที่ตัวอักษรเพื่อหาคำศัพท์เสร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้ร่วมการทดลองทั้ง 34 คน จะถูกขอให้ช่วยทำแบบวัดความรู้สึกผิดเพื่อเป็นการทดสอบซ้ำ (post-test) ซึ่งผู้ร่วมการทดลองอีก 33 คน ที่ไม่ได้เข้าร่วมการแก้ปัญหาสลับที่ตัวอักษรเพื่อหาคำศัพท์ ก็จะได้ทำแบบวัดความรู้สึกผิดซ้ำเช่นกันเมื่อเวลาผ่านไปประมาณ 6 สัปดาห์หลังจากการทำแบบวัดครั้งแรก

จากวัตถุประสงค์แรกที่ต้องการศึกษา คือ ต้องการหาคำตอบว่าความรู้สึกผิดสามารถช่วยยับยั้งพฤติกรรมการโกงได้หรือไม่ โดยมุ่งความสนใจไปยังอิทธิพลของความรู้สึกผิดที่บุคคลมีอยู่ในชีวิตประจำวัน พบผลที่น่าสนใจ 3 ประการ ประการแรก ผู้ร่วมการทดลอง 29 คน จากทั้งหมด 34 คน ทุกคนมีพฤติกรรมการโกงในการแก้ปัญหาการสลับที่ตัวอักษรเพื่อหาคำศัพท์อย่างน้อย 1 ข้อ ในส่วนของโจทย์ข้อที่ไม่สามารถแก้ได้ และผลที่ได้ยังพบอีกว่า ความแตกต่างทางเพศส่งผลต่อการโกงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ เพศหญิงจะโกงเป็นสองเท่าของเพศชายในความถี่ของการโกงที่เท่ากัน

ประการที่สอง ผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) พบผลที่ว่า ความรู้สึกผิดที่เกิดขึ้นก่อนบุคคลจะทำสิ่งที่ผิด (AG1) ไม่มีความสัมพันธ์กับจำนวนครั้งที่ผู้ร่วม

การทดลองกระทำการโกง และเพศสามารถใช้ทำนายการเกิดพฤติกรรมการโกงได้ นอกจากนี้ ผลที่ได้จากการวัดความรู้สึกผิดที่เกิดหลังจากการทำสิ่งที่ผิดไปแล้วครั้งแรก (PTG1) ระบุว่าความรู้สึกผิดที่เกิดหลังจากการทำสิ่งที่ผิดไปแล้ว มีความสัมพันธ์ถึงระดับนัยสำคัญทางสถิติและเป็นไปในทิศทางบวกกับจำนวนครั้งของการโกงในครั้งต่อไป คือ ยิ่งคะแนนของความรู้สึกผิดที่เกิดหลังจากการทำสิ่งที่ผิดไปแล้ว (PTG1) มีระดับสูงมากเท่าไหร่ก็ยิ่งมีความเชื่อมโยงกับจำนวนครั้งที่เกิดพฤติกรรมการโกงมากขึ้นเท่านั้น และพบผลเช่นเดียวกันเมื่อวัดความรู้สึกผิดในครั้งหลัง (PTG2) ดังนั้นผลที่ได้จึงแสดงให้เห็นว่าอย่างน้อยในบริบทของการทดลองนี้ความรู้สึกผิดไม่ได้ช่วยยับยั้งการเกิดพฤติกรรมการโกงเลย

ประการที่สาม สิ่งที่สำคัญที่ได้จากการวิเคราะห์ ที่ช่วยตอบคำถามจุดประสงค์หลักของงานวิจัยนี้ คือ ความรู้สึกผิดที่เกิดจากความคาดหวัง (AG) อันเป็นความรู้สึกที่เกิดจากการคิดเกี่ยวกับการกระทำผิดศีลธรรม ไม่มีความสัมพันธ์กับการเกิดพฤติกรรมการโกง แต่ความรู้สึกผิดที่ผู้ร่วมการทดลองแสดงออกหลังจากที่ได้กระทำการโกง (PTG1) กลับมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับพฤติกรรมการโกงที่มากขึ้น

ซึ่งผลที่ได้นี้นำไปสู่วัตถุประสงค์ที่สองของการศึกษาที่ว่า ความอดทนหรือความสามารถในการต้านทานต่อสิ่งล่อใจจะทำหน้าที่เป็นตัวแปรส่งผ่านต่อความสัมพันธ์ระหว่างความรู้สึกผิดและพฤติกรรมการโกงได้หรือไม่

ผลที่ได้พบว่า หากบุคคลมีความสามารถในการต้านทานสิ่งล่อใจได้ก็อาจส่งผลให้เขามีพฤติกรรมการโกงน้อยลงได้ ดังนั้นความสามารถในการอดทนหรือต้านทานต่อสิ่งล่อใจอาจส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างความรู้สึกผิดและพฤติกรรมการโกงได้

ดังนั้น ข้อสรุปที่ได้จากงานวิจัยนี้ คือ ไม่ว่าจะเป็นการทดสอบครั้งแรกหรือครั้งหลัง ความรู้สึกผิดที่เกิดจากการคิดถึงพฤติกรรมการโกงก่อนที่บุคคลจะได้ลงมือทำ ไม่ได้มีผลต่อพฤติกรรมการโกงของบุคคลเลย แต่ความรู้สึกผิดที่เกิดขึ้นจากการได้กระทำการโกงไปแล้วต่างหากที่ส่งผลต่อการเกิดพฤติกรรมการโกงของบุคคลในครั้งต่อไป ยิ่งบุคคลแสดงออกว่าเคยเกิดความรู้สึกผิดจากการโกงในอดีตมากเท่าไหร่ก็จะยิ่งมีพฤติกรรมการโกงเพิ่มมากขึ้นเท่านั้น สิ่งที่เกิดขึ้นนี้เป็นผลมาจากการที่บุคคลจะยึดติดความรู้สึกผิดต่อสิ่งที่เคยทำในอดีตไว้กับตัว ซึ่งความรู้สึกผิดที่คอยรบกวนบุคคลอยู่นี้จะส่งผลให้ไม่สามารถยับยั้งพฤติกรรมผิดศีลธรรมที่จะเกิดในอนาคตได้ จึงทำให้เชื่อมโยงกับอัตราการเกิดพฤติกรรมการโกงในระดับที่สูงขึ้น สุดท้ายผลที่ได้จากงานวิจัยนี้จึงเป็นการเสนอให้เห็นในอีกมุมมองหนึ่งว่าความรู้สึกผิดไม่ได้ช่วยทำให้บุคคลหยุดหรือเลิกการกระทำความผิด แต่เป็นแค่การทำให้บุคคลรู้สึกแย่เมื่อบุคคลได้ลงมือทำมันไปแล้วเท่านั้น

งานวิจัยของ Gino และคณะ (2013) ได้ทำการทดลองเกี่ยวกับพฤติกรรมการโกงของบุคคลว่าบุคคลจะกระทำการทุจริตมากขึ้นเมื่อผู้อื่นได้รับผลประโยชน์จากพฤติกรรมการโกง และเมื่อจำนวนของผู้กระทำความผิดเพิ่มมากขึ้นหรือไม่ ซึ่งจากผลการทดลองที่ได้ผู้วิจัยเสนอว่าบุคคลจะเกิดความยืดหยุ่นทางศีลธรรมโดยการหาข้อแก้ตัวให้กับตนเองเมื่อการกระทำเพื่อให้ผู้อื่นได้ผลประโยชน์ส่งผลประโยชน์

ต่อตนเอง นอกจากนี้ ยังส่งผลให้ผู้กระทำการทุจริตยอมรับการกระทำผิดศีลธรรมและเกิดความรู้สึกผิดน้อยลงเมื่อกระทำการทุจริตเพื่อให้ผู้อื่นได้รับผลประโยชน์ โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 3 การทดลอง

การทดลองที่ 1 เป็นการทดลองเกี่ยวกับความน่าจะเป็นของพฤติกรรมการโกงระหว่างเงื่อนไขการทดลองและเงื่อนไขควบคุม และการกระทำพฤติกรรมการทุจริตระหว่างคนเดียว สองคน และสามคน โดยให้ผู้ร่วมการทดลองทำโจทย์คณิตศาสตร์จำนวน 20 ข้อ ที่เป็นรูปแบบของตารางเมทริกซ์จำนวน 12 ช่อง แต่ละช่องประกอบไปด้วยตัวเลขที่มีจุดทศนิยมสองหลัก (เช่น 6.18) วิธีการทำโจทย์ คือ การหาตัวเลขจากแต่ละช่องสองตัวที่มีผลรวมเท่ากับสิบ ภายในเวลา 5 นาที ผู้ร่วมการทดลองที่ตอบถูก จะได้รับเงินรางวัลข้อละ 0.50 ดอลลาร์

ในเงื่อนไขควบคุม 1 คน เมื่อครบ 5 นาที ผู้ร่วมการทดลองนับจำนวนข้อที่ทำถูกต้องและเขียนลงกระดาษคำตอบ จากนั้นผู้ทดลองจึงตรวจสอบความถูกต้องและให้เงินตามจำนวนข้อที่ถูกต้อง ในเงื่อนไขทดลอง 1 คน ผู้ทดลองจะไม่ตรวจสอบว่าผู้ร่วมการทดลองทำถูกต้องหรือไม่ แต่จะให้เงินตามจำนวนข้อที่ผู้ร่วมการทดลองเขียนลงกระดาษคำตอบ และให้นำกระดาษข้อสอบไปทิ้งที่เครื่องทำลายกระดาษเพื่อไม่ให้ตรวจสอบได้ว่าทุจริตหรือไม่

ในเงื่อนไขควบคุม 2 คน เมื่อครบ 5 นาที ผู้ร่วมการทดลองเขียนคำตอบลงในกระดาษคำตอบ จากนั้นให้หาเพื่อนที่มีเลขที่อยู่บนกระดาษคำตอบเหมือนกัน มารวมคำตอบกันและส่งให้ผู้ทดลองตรวจสอบความถูกต้องและได้รับเงินจากการนำคำตอบของทั้งคู่หารสอง ในเงื่อนไขการทดลอง 2 คน เหมือนกับเงื่อนไขควบคุม แต่นำกระดาษข้อสอบไปทิ้งที่เครื่องทำลายกระดาษและผู้ร่วมการทดลองจะไม่ตรวจสอบความถูกต้อง ในเงื่อนไขควบคุมและเงื่อนไขทดลอง 3 คน ใช้วิธีเดียวกับเงื่อนไขที่สอง จากนั้นจึงนำคำตอบมารวมกันและได้รับส่วนแบ่งเป็นหนึ่งในสามของจำนวนข้อที่ถูกต้อง

ผลจากการทดลองพบว่า ในเงื่อนไขควบคุมทั้งสามเงื่อนไขไม่มีความแตกต่างกัน แต่ในเงื่อนไขทดลองเมื่อเปิดโอกาสให้เกิดการโกง การกระทำพฤติกรรมดังกล่าวเพิ่มสูงขึ้นตามจำนวนของผู้ร่วมการกระทำผิดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

การทดลองที่ 2 กำหนดเงื่อนไขสามเงื่อนไข ได้แก่ เงื่อนไขผู้ร่วมการทดลองได้รับเงินสูง (2 ดอลลาร์) เงื่อนไขผู้ร่วมการทดลองได้รับเงินน้อย (1 ดอลลาร์) และเงื่อนไขตนเองและผู้อื่นได้รับเงิน (คนละ 1 ดอลลาร์) การทดลองเหมือนกับการทดลองที่ 1 แต่เพิ่มกระบวนการต่าง ๆ เพื่อให้ตรวจสอบง่ายขึ้น โดยให้ผู้ร่วมการทดลองทิ้งกระดาษข้อสอบลงในกล่องกระดาษรีไซเคิลแทนเครื่องทำลายกระดาษ และเพิ่มตัวอย่างโจทย์คณิตศาสตร์ 1 ข้ออยู่ด้านหลังแผ่นกระดาษคำตอบ ในช่องตารางเมทริกซ์จะมีเลข 1 ตัว ที่เป็นตัวเลขเหมือนกับตัวเลขในช่องตารางเมทริกซ์ของตัวอย่างในกระดาษข้อสอบ จะได้รู้ว่ากระดาษข้อสอบและกระดาษคำตอบชุดใดเป็นชุดเดียวกัน ความแตกต่างระหว่างการรายงานผลในกระดาษคำตอบและข้อที่ทำได้จริง ๆ ที่อยู่ในกระดาษข้อสอบคือตัวแปรตามที่ต้องการศึกษา จากนั้นจึงให้ผู้ร่วมการทดลองทำแบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้สึกผิดและภาพลักษณ์ทางศีลธรรม

ผลจากการทดลองพบว่า เงื่อนไขที่ตนเองและผู้อื่นได้รับเงิน ผู้ร่วมการทดลองมีพฤติกรรมการทุจริตมากกว่าและมีความรู้สึกผิดน้อยกว่าเงื่อนไขที่ตนเองได้รับเงินสูงและเงื่อนไขตนเองได้รับเงินต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ไม่พบความแตกต่างของการกระทำทุจริตและความรู้สึกผิดในเงื่อนไขตนเองได้รับเงินสูงและเงื่อนไขตนเองได้รับเงินต่ำ นอกจากนี้ ในเงื่อนไขที่ตนเองและผู้อื่นได้รับเงิน ผู้ร่วมการทดลองรับรู้ว่าตนเองดีกว่าบุคคลที่อยู่ในเงื่อนไขตนเองได้รับเงินสูงและเงื่อนไขตนเองได้รับเงินต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการทดลองได้แสดงให้เห็นว่าจำนวนเงินมากหรือน้อยไม่ได้เป็นตัวผลักดันให้ผู้ร่วมการทดลองตัดสินใจที่จะกระทำการทุจริต และจำนวนเงินไม่ได้ส่งผลต่อความรู้สึกผิดและการรักษาอัตมโนทัศน์ทางศีลธรรมของตนเอง

การทดลองที่ 3 ทดลองโดยมีเงื่อนไขสามเงื่อนไข ได้แก่ เงื่อนไขผู้ร่วมการทดลองได้รับเงินเพียงคนเดียว (2 ดอลลาร์) เงื่อนไขตนเองและผู้อื่นได้รับเงิน (คนละ1 ดอลลาร์) และเงื่อนไขผู้อื่นได้รับเงินเพียงคนเดียว (2 ดอลลาร์) จากการทำโจทย์คณิตศาสตร์ของผู้ร่วมการทดลอง ผู้ร่วมการทดลองจะคิดโจทย์คณิตศาสตร์โดยใช้ระบบคอมพิวเตอร์จำนวน 20 ข้อ ผู้ร่วมการทดลองชี้แจงว่าในขณะที่กำลังแก้โจทย์คำตอบที่ถูกต้องจะปรากฏขึ้นบนหน้าจอ โดยผู้ร่วมการทดลองสามารถห้ามไม่ให้คำตอบปรากฏขึ้นมาได้ถ้ากด space bar ทันทีที่เห็นโจทย์ ผู้วิจัยใช้จำนวนที่ผู้ร่วมการทดลองไม่ได้กด space bar เพื่อให้เห็นคำตอบที่ถูกต้องเป็นตัวชี้วัดพฤติกรรมการโกง จากนั้นทำแบบสอบถามเกี่ยวกับการรับรู้การกระทำผิดศีลธรรม

ผลจากการทดลองพบว่า ผู้ร่วมการทดลองกระทำการทุจริตมากขึ้นในเงื่อนไขที่ตนเองและผู้อื่นได้รับเงินเมื่อเปรียบเทียบกับเงื่อนไขที่ตนเองได้รับเงินเพียงคนเดียวและเงื่อนไขที่ผู้อื่นได้รับเงินเพียงคนเดียวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เงื่อนไขที่ตนเองได้รับเงินเพียงคนเดียวและเงื่อนไขที่ผู้อื่นได้รับเงินเพียงคนเดียวไม่มีความแตกต่างกัน นอกจากนี้ เงื่อนไขที่ทำเพื่อผลประโยชน์ของตนเองและผู้อื่นยังมีการรับรู้ว่าตนเองกระทำผิดศีลธรรมน้อยกว่าเงื่อนไขที่ตนเองได้รับผลประโยชน์คนเดียวอีกด้วย

จากงานวิจัยข้างต้นส่งผลให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของประเภทของผู้ได้รับผลประโยชน์ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการโกงที่เกิดขึ้น การรับรู้ความรู้สึกผิด และการรับรู้การผิดศีลธรรมของพฤติกรรมที่ผิดศีลธรรมที่ต่างกัน โดยนำโจทย์คณิตศาสตร์ของ Gino และคณะ (2013) มาปรับใช้ในการทดลองครั้งนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบอัตราส่วนของจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่มีพฤติกรรมการโกงต่อจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ในกรณีที่รับรู้ว่าสามารถถูกตรวจสอบพฤติกรรมการโกงได้กับรับรู้ว่าไม่สามารถถูกตรวจสอบพฤติกรรมการโกงเมื่อมีผู้ได้รับผลประโยชน์แตกต่างกัน

2. เพื่อเปรียบเทียบระดับความรู้สึกผิด ในกรณีที่มีผู้ได้รับผลประโยชน์แตกต่างกันโดยมีการรับรู้ว่าไม่สามารถถูกตรวจสอบพฤติกรรมการโกงได้ และในกรณีที่ตนเองได้รับผลประโยชน์เพียงผู้เดียวโดยมีการรับรู้ว่าสามารถถูกตรวจสอบพฤติกรรมการโกงได้
3. เพื่อเปรียบเทียบระดับการรับรู้การผิดศีลธรรมของพฤติกรรม ในกรณีที่มีผู้ได้รับผลประโยชน์แตกต่างกันโดยมีการรับรู้ว่าไม่สามารถถูกตรวจสอบพฤติกรรมการโกงได้ และในกรณีที่ตนเองได้รับผลประโยชน์เพียงผู้เดียวโดยมีการรับรู้ว่าสามารถถูกตรวจสอบพฤติกรรมการโกงได้

การพัฒนาสมมติฐาน

1. จากงานวิจัยของ Gino และคณะ (2013) ที่พบว่า เงื่อนไขที่ตนเองเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์เพียงผู้เดียว ผู้ร่วมการทดลองจะมีพฤติกรรมการโกงน้อยที่สุด เนื่องจากบุคคลต้องการรักษาอัตมโนทัศน์ทางบวกของตนเอง รองลงมาคือ เงื่อนไขที่ผู้อื่นได้รับผลประโยชน์เพียงผู้เดียว และมีพฤติกรรมการโกงมากที่สุดในเงื่อนไขที่ตนเองและผู้อื่นได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน สาเหตุที่เงื่อนไขนี้เกิดพฤติกรรมการโกงมากที่สุด เนื่องจากการโกงเพื่อให้ตนเองและผู้อื่นได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน นอกจากจะทำให้บุคคลได้รับผลประโยชน์ร่วมด้วยแล้ว ยังสามารถหาข้อแก้ตัวให้กับการกระทำของตนได้ว่าที่ทำไปเพราะต้องการช่วยเหลือผู้อื่น ในขณะที่การโกงเพื่อให้ผู้อื่นได้รับผลประโยชน์เพียงผู้เดียว แม้บุคคลรับรู้ว่าเป็นการช่วยเหลือผู้อื่นเช่นกัน แต่เขาไม่ได้รับผลประโยชน์ร่วมด้วย จึงทำให้พฤติกรรมการโกงเกิดน้อยกว่าเงื่อนไขที่ตนเองและผู้อื่นได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน จากข้อค้นพบนี้จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจว่าในบริบทของสังคมไทยพฤติกรรมการโกงจะเกิดขึ้นมากน้อยเพียงใดหากประเภทของผู้ได้รับผลประโยชน์มีความแตกต่างกัน
2. จากข้อค้นพบที่ว่า ในกรณีที่การกระทำทุจริตเป็นการทำเพื่อให้ผู้อื่นได้รับผลประโยชน์ (เงื่อนไขที่ผู้อื่นได้รับผลประโยชน์เพียงผู้เดียวและเงื่อนไขที่ตนเองและผู้อื่นได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน) ผู้กระทำการทุจริตจะเกิดความรู้สึกผิดน้อยลงเมื่อเปรียบเทียบกับเงื่อนไขที่ตนเองได้รับผลประโยชน์เพียงผู้เดียว ซึ่ง Gino และคณะ (2013) เสนอว่า สาเหตุที่ผู้กระทำการทุจริตรู้สึกผิดน้อยลง เกิดจากการที่บุคคลสามารถหาข้อแก้ตัวให้กับการกระทำของตนได้ง่ายขึ้นเพราะรับรู้ว่าการกระทำนั้นช่วยให้ผู้อื่นได้รับผลประโยชน์ จึงทำให้ผู้วิจัยอยากทราบว่าในบริบทของสังคมไทยบุคคลจะมีความรู้สึกผิดมากน้อยเพียงใดหากประเภทของผู้ได้รับผลประโยชน์มีความแตกต่างกัน
3. ผู้กระทำการทุจริตในเงื่อนไขที่ตนเองและผู้อื่นได้รับผลประโยชน์มีการรับรู้ว่าตนเองกระทำผิดศีลธรรมน้อยกว่าเงื่อนไขที่ตนเองได้รับผลประโยชน์เพียงผู้เดียว เนื่องจากผู้กระทำการทุจริตมองว่าการกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น แต่ในเงื่อนไขที่ตนเองได้รับผลประโยชน์เพียงผู้เดียว ผู้กระทำการทุจริตไม่สามารถหาข้อแก้ตัวได้ว่าการกระทำของตนเองเป็นการทำเพื่อผู้อื่น เพราะแรงจูงใจในการกระทำมีความชัดเจนว่าต้องการโกงเพื่อให้ตนเองได้รับผลประโยชน์เพียง

คนเดียว บุคคลจึงมีระดับการรับรู้การกระทำผิดทางศีลธรรมของพฤติกรรมการโกงมากกว่าเงื่อนไขที่ทำเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น (Gino et al., 2013) แต่เนื่องจากผู้วิจัยอยากทราบว่าในบริบทของสังคมไทย บุคคลจะมีการรับรู้ระดับความผิดทางศีลธรรมที่มีต่อพฤติกรรมการโกงเป็นอย่างไร หากประเภทของผู้ได้รับผลประโยชน์มีความแตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงมุ่งเน้นที่จะวัดการรับรู้ระดับศีลธรรมที่มีต่อพฤติกรรมการโกงมากกว่าวัดการรับรู้ระดับศีลธรรมของพฤติกรรมที่ตนเองได้กระทำว่าผิดศีลธรรมมากหรือน้อยเพียงใด

สมมติฐานการวิจัย

1. ในกรณีที่รับรู้ว่าไม่สามารถถูกตรวจสอบพฤติกรรมการโกงได้ (เงื่อนไขทดลอง) บุคคลจะมีพฤติกรรมการโกงมากที่สุด ในเงื่อนไขตนเองและผู้อื่นได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน รองลงมาคือเงื่อนไขผู้อื่นได้รับผลประโยชน์เพียงผู้เดียว และมีพฤติกรรมการโกงน้อยที่สุดในเงื่อนไขตนเองได้รับผลประโยชน์เพียงผู้เดียว แต่จะไม่เกิดการโกงเลยหากรับรู้ว่าสามารถถูกตรวจสอบพฤติกรรมการโกงได้ (เงื่อนไขควบคุม)

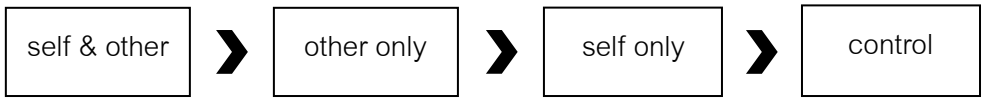

ภาพที่ 1 แสดงแผนภาพสมมติฐานข้อที่ 1

2. บุคคลจะมีความรู้สึกผิดมากที่สุด ในเงื่อนไขตนเองได้รับผลประโยชน์เพียงผู้เดียว รองลงมา คือ เงื่อนไขผู้อื่นได้รับผลประโยชน์เพียงผู้เดียว และเงื่อนไขที่ตนเองและผู้อื่นได้รับผลประโยชน์ร่วมกันมีระดับความรู้สึกผิดไม่ต่างกัน และเงื่อนไขควบคุมมีความรู้สึกผิดน้อยที่สุด

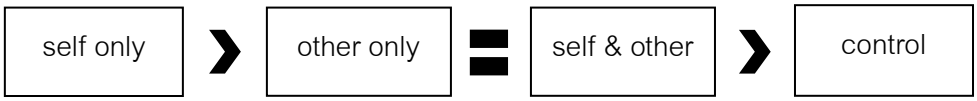

ภาพที่ 2 แสดงแผนภาพสมมติฐานข้อที่ 2

3. บุคคลจะมีระดับการรับรู้การกระทำผิดทางศีลธรรมของพฤติกรรมการโกงมากที่สุด ในเงื่อนไขควบคุม รองลงมา คือ เงื่อนไขตนเองและผู้อื่นได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน เงื่อนไขผู้อื่นได้รับผลประโยชน์เพียงผู้เดียว และน้อยที่สุดในเงื่อนไขตนเองเป็นผู้ที่ได้รับผลประโยชน์เพียงผู้เดียว

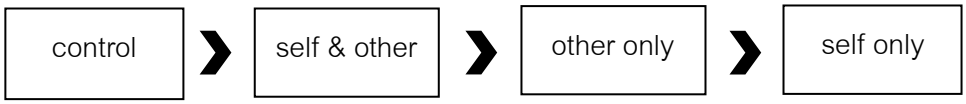

ภาพที่ 3 แสดงแผนภาพสมมติฐานข้อที่ 3

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงกึ่งทดลอง (Quasi-Experiment research)
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนิสิตระดับปริญญาตรี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 100 คน
3. ตัวแปรที่ต้องการศึกษา ได้แก่

    2.1 ตัวแปรอิสระ 1 ตัวแปร คือ ประเภทของผลประโยชน์จากการกระทำพฤติกรรมการโกง แบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ

        2.1.1 การที่ตนเองเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์เพียงผู้เดียว

        2.1.2 การที่ผู้อื่นได้รับผลประโยชน์เพียงผู้เดียว

        2.1.3 การที่ทั้งตนเองและผู้อื่นได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน

    2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

        2.2.1 ความรู้สึกผิด

        2.2.2 การรับรู้การผิดศีลธรรมของพฤติกรรมการโกง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของความรู้สึกผิดและการรับรู้ระดับการผิดของพฤติกรรมที่ผิดศีลธรรม เมื่อผู้ได้รับผลประโยชน์และจำนวนผู้ร่วมกระทำมีความแตกต่างกัน โดยเลือกพฤติกรรมการโกงมาเป็นพฤติกรรมที่ใช้ในการศึกษา อย่างไรก็ดี คณะผู้วิจัยไม่อาจคาดเดาปริมาณการแสดงพฤติกรรมการโกงของแต่ละบุคคลได้ จึงอาจมีการนำพฤติกรรมการโกงมาเป็นตัวแปรร่วมหรือตัวแปรควบคุมในการศึกษา นอกจากนี้ ผู้ร่วมการทดลองอาจมีระดับจริยธรรมแตกต่างกัน คณะผู้วิจัยจึงมีการเก็บคะแนนดังกล่าวและอาจนำมาเป็นหนึ่งในการควบคุมตัวแปรเช่นกัน

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. ศีลธรรม หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์แต่ละคนว่าการกระทำอย่างไรเป็นการกระทำที่ชอบ การกระทำอย่างไรเป็นการกระทำที่ผิด ศีลธรรมเป็นสิ่งที่เกิดจากมโนสำนึกและมโนธรรมของมนุษย์แต่ละคน (มานิตย์ จุมปา, 2552) ซึ่งในการศึกษานี้วัดจาก มาตรวัดบ่งชี้ระดับคุณธรรมจริยธรรมเป็นมาตรวัดที่พัฒนาโดย นงลักษณ์ วิรัชชัย และ รุ่งนภา ตั้งจิตรเจริญกุล (2551) ภายในมาตรวัดประกอบด้วยข้อกระทงทั้งหมด 112 ข้อ แบ่งเป็นการประเมินคุณธรรมจริยธรรม 7 องค์ประกอบ ได้แก่ ความซื่อสัตย์สุจริต ความมีสติสัมปชัญญะ ความรับผิดชอบ ความยุติธรรม

ความขยันหมั่นเพียร ความมีวินัย และความอดทน ซึ่งผู้วิจัยได้คัดเลือกเฉพาะองค์ประกอบที่มีความเกี่ยวข้องกับการทดลอง คือ ความซื่อสัตย์สุจริต และความมีวินัย คิดเป็นองค์ประกอบละ 16 ข้อ รวมเป็นทั้งหมด 32 ข้อกระทง โดยนำคะแนนที่ได้จากมาตรวัดมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกัน

2. พฤติกรรมการโกง หมายถึง พฤติกรรมการใช้อุบายหรือเล่ห์เหลี่ยมหลอกลวงเพื่อเพิ่มผลประโยชน์ให้แก่ตัวเอง โดยทำการละเมิดมาตรฐานหรือกฎเกณฑ์ที่สังคมยอมรับ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542; Shu, et al., 2011a) ซึ่งในที่นี้ได้เลือกวัดพฤติกรรมการโกง 2 กรณี

   กรณีแรก คือ พฤติกรรมการโกงเงินรางวัล โดยเปรียบเทียบจำนวนเงินที่ผู้ร่วมการทดลองหยิบไปกับจำนวนข้อที่ทำได้ ถ้าไม่ตรงกัน คือ ผู้ร่วมการทดลองหยิบเงินไปมากกว่าจำนวนข้อที่ทำได้ แสดงว่ามีพฤติกรรมการโกง

   กรณีสอง คือ พฤติกรรมการโกงเวลา โดยสังเกตพฤติกรรมของผู้ร่วมการทดลองจากกล้องวงจรปิดภายในห้องทดลอง หากเสียงสัญญาณหมดเวลาดังขึ้นเกิน 3 ครั้ง แต่ผู้ร่วมการทดลองยังคงทำโจทย์คณิตศาสตร์ต่อจนกระทั่งผู้วิจัยเข้ามาในห้อง แสดงว่ามีพฤติกรรมการโกง

3. ความรู้สึกผิด หมายถึง ความรู้สึกทางลบที่เกี่ยวข้องกับศีลธรรม เกิดจากการประเมินของบุคคลว่าพฤติกรรมของเขาเป็นสิ่งที่ผิดพลาดจนกลายเป็นความเจ็บปวดที่มาจากมโนธรรมของตนเอง โดยมุ่งความสนใจไปยังพฤติกรรมทางลบที่นำไปสู่การกระทำที่ผิดศีลธรรม (Eisenberg, 2000; Lewis, 2011; Tangney et al., 2007) ซึ่งในการศึกษานี้วัดจาก มาตรวัดระดับความรู้สึกผิดที่ผู้วิจัยพัฒนามาจากมาตรวัดความรู้สึกละอายใจและความรู้สึกผิด (State Shame and Guilt Scale: SSGS) ของ Marschall, Sanftner และ Tangney (1994 อ้างถึงใน Tangney & Dearing, 2002) โดยนำคะแนนที่ได้จากมาตรวัดมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกัน

4. ผู้ได้รับผลประโยชน์ หมายถึง ผู้ที่ได้รับผลตอบแทนจากการที่ผู้ร่วมการทดลองสามารถทำโจทย์คณิตศาสตร์ได้ ซึ่งแบ่งออกเป็น ผู้ร่วมการทดลองได้รับผลประโยชน์เอง หรือผู้อื่นได้รับผลประโยชน์ หรือทั้งตัวผู้ร่วมการทดลองและผู้อื่นได้รับผลประโยชน์

5. การรับรู้ระดับการผิดศีลธรรมของพฤติกรรม หมายถึง การรับรู้ระดับความผิดของพฤติกรรมผิดศีลธรรมที่ได้กระทำของบุคคล ในที่นี้คือ พฤติกรรมการโกง ซึ่งในการศึกษานี้วัดจาก มาตรวัดระดับการรับรู้การกระทำผิดทางศีลธรรม ที่ผู้วิจัยพัฒนามาจากมาตรวัดการรับรู้การกระทำผิดทางศีลธรรม (Perceived Unethicality) ของ Gino และคณะ (2013) โดยนำคะแนนที่ได้จากมาตรวัดมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกัน

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ทราบอัตราส่วนของจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่มีพฤติกรรมการโกงต่อจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดโดยคิดเป็นร้อยละ ในกรณีที่รับรู้ว่าสามารถถูกตรวจสอบพฤติกรรมการโกงได้และรับรู้ว่าไม่สามารถถูกตรวจสอบพฤติกรรมการโกงเมื่อมีผู้ได้รับผลประโยชน์แตกต่างกัน
2. ทราบระดับความรู้สึกผิด ในกรณีที่มีผู้ได้รับผลประโยชน์แตกต่างกันโดยมีการรับรู้ว่าไม่สามารถถูกตรวจสอบพฤติกรรมการโกงได้ และในกรณีที่ตนเองได้รับผลประโยชน์เพียงผู้เดียวโดยมีการรับรู้ว่าสามารถถูกตรวจสอบพฤติกรรมการโกงได้
3. ทราบระดับการรับรู้การผิดศีลธรรมของพฤติกรรม ในกรณีที่มีผู้ได้รับผลประโยชน์แตกต่างกันโดยมีการรับรู้ว่าไม่สามารถถูกตรวจสอบพฤติกรรมการโกงได้ และในกรณีที่ตนเองได้รับผลประโยชน์เพียงผู้เดียวโดยมีการรับรู้ว่าสามารถถูกตรวจสอบพฤติกรรมการโกงได้

บทที่ 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงกึ่งทดลอง (Quasi-Experiment research) เนื่องจากในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยไม่สามารถควบคุมตัวแปรและปัจจัยแทรกซ้อนบางอย่างได้ เช่น ความสามารถทางคณิตศาสตร์ของแต่ละบุคคล การรับรู้และการตีความสภาพแวดล้อมของสถานที่ที่ใช้ในการทดลองที่ส่งผลต่อสภาวะทางอารมณ์ของผู้ร่วมการทดลอง และการรับรู้คุณค่าของเงินรางวัล ซึ่งการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลของผู้ได้รับผลประโยชน์จากการกระทำพฤติกรรมการโกงที่แตกต่างกันต่อระดับการกระทำพฤติกรรมการโกง ความรู้สึกผิด และการรับรู้การผิดศีลธรรมของพฤติกรรม โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยนี้เป็นนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในระดับชั้นปริญญาตรี ซึ่งสามารถแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 ขั้น ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างในขั้นพัฒนามาตรวัด ได้แก่
   1.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการพัฒนาโจทย์คณิตศาสตร์ จำนวน 20 คน
   1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยขั้นพัฒนามาตรวัด จำนวน 40 คน
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย
   กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 100 คน แบ่งเป็นเงื่อนไข ดังนี้
   2.1 เงื่อนไขควบคุม จำนวน 25 คน
   2.2 เงื่อนไขที่ผู้ร่วมการทดลองได้รับผลประโยชน์เพียงผู้เดียว (self only) จำนวน 25 คน
   2.3 เงื่อนไขที่ผู้อื่นได้รับผลประโยชน์เพียงผู้เดียว (other only) จำนวน 25 คน
   2.4 เงื่อนไขที่ผู้ร่วมการทดลองและผู้อื่นได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน (self-other) จำนวน 25 คน

โดยกลุ่มตัวอย่างในขั้นการวิจัยจะได้รับค่าตอบแทนตามเงื่อนไขของการทดลอง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยติดต่อผู้ร่วมการทดลองเป็นรายบุคคลโดยวิธีการสุ่มตามสะดวก (convenient sampling) ในสถานที่ต่าง ๆ เช่น โรงอาหารของมหาวิทยาลัย หรือติดต่อผู้ที่ได้รับฟังการประชาสัมพันธ์ในวิชาจิตวิทยาในชีวิตและการทำงาน ภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2556 ของคณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย และมีความสมัครใจมาเข้าร่วมการทดลอง จากนั้นจึงนัดวัน เวลา และเชิญให้ผู้ร่วมการทดลองมาที่ห้องปฏิบัติการ 608-611 ชั้น 6 อาคารบรมราชชนนีศรีศตพรรษ คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อดำเนินการทดลอง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

1. มาตรวัดบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรม
2. มาตรวัดระดับความรู้สึกผิด
3. มาตรวัดระดับการรับรู้การกระทำผิดทางศีลธรรม
4. โจทย์คณิตศาสตร์

โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับมาตรและขั้นตอนการพัฒนามาตรดังต่อไปนี้

1. มาตรวัดบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรม

มาตรวัดบ่งชี้ระดับคุณธรรมจริยธรรมเป็นมาตรวัดที่พัฒนาโดย นงลักษณ์ วิรัชชัย และ รุ่งนภา ตั้งจิตรเจริญกุล (2551) ในมาตรวัดประกอบด้วยข้อกระทงทั้งหมด 112 ข้อ แบ่งเป็นการประเมินคุณธรรมจริยธรรม 7 องค์ประกอบ ได้แก่ ความซื่อสัตย์สุจริต ความมีสติสัมปชัญญะ ความรับผิดชอบ ความยุติธรรม ความขยันหมั่นเพียร ความมีวินัย และความอดทน ซึ่งผู้วิจัยได้คัดเลือกเฉพาะองค์ประกอบที่มีความเกี่ยวข้องกับการทดลอง คือ ความซื่อสัตย์สุจริต และความมีวินัย คิดเป็นองค์ประกอบละ 16 ข้อ รวมเป็นทั้งหมด 32 ข้อกระทง โดยเครื่องมือวัดชุดนี้ได้รับการพัฒนาสำหรับใช้กับบุคคลทั่วไปในวัยทำงาน นิสิตนักศึกษา และนักเรียน ซึ่งตัวบ่งชี้แต่ละตัวมีค่าความเที่ยงแบบสอดคล้องภายในในระดับพอใช้ (ระหว่าง .8217 - .9364) และมีความตรงเชิงโครงสร้าง (construct validity) จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (confirmatory factor analysis) โดยโมเดลโครงสร้างองค์ประกอบของตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรมมีความตรงเชิงโครงสร้างในระดับดีมาก กล่าวคือ องค์ประกอบที่ได้มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่า χ^2 ต่ำหรือใกล้เคียงกับค่า *df* (5.249 – 10.372) ค่า p มีค่าสูงกว่า .05 (.061 - .263) ดัชนี GFI มีค่าเท่ากับ 1.00 ซึ่งมาตรวัดเป็นแบบประมาณค่า 4 ระดับ (4 หมายถึง ตรงมากที่สุด และ 1 หมายถึง ตรงน้อยที่สุด)

2. มาตรวัดระดับความรู้สึกผิด

มาตรวัดระดับความรู้สึกผิด ซึ่งผู้วิจัยพัฒนามาจากมาตรวัดความรู้สึกละอายใจและความรู้สึกผิด (State Shame and Guilt Scale: SSGS) ของ Marschall, Sanftner และ Tangney (1994 อ้างถึงใน

Tangney & Dearing, 2002) โดยแบบวัดเป็นแบบประมาณค่าความรู้สึก 7 ระดับ (7 หมายถึง ตรงกับฉันที่สุด และ 1 หมายถึง ไม่ตรงกับฉันเลย)

ขั้นตอนในการพัฒนามาตรวัด

2.1 ผู้วิจัยจะแปลข้อกระทงจากมาตรวัด SSGS ของ Marschall และคณะ (1994 อ้างถึงใน Tangney & Dearing, 2002) โดยคัดเลือกเฉพาะข้อกระทงที่เกี่ยวข้องกับการวัดความรู้สึกผิดจำนวน 5 ข้อ มาใช้ในการทำแบบวัดความรู้สึกผิดสำหรับการวิจัยนี้

2.2 ผู้วิจัยนำข้อกระทงที่ได้ไปตรวจสอบความสอดคล้องของข้อกระทงกับกรอบแนวคิดที่เกี่ยวกับตัวแปร และความเหมาะสมทางภาษาของมาตรวัดโดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่านเป็นผู้ตรวจสอบ (รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ในภาคผนวก ก) โดยผู้ทรงคุณวุฒิจะต้องประเมินว่าข้อกระทงแต่ละข้อมีความหมายตรงตามนิยามเชิงปฏิบัติการหรือไม่ โดยเลือกตอบ 3 ระดับได้แก่ 0 หมายถึง “ข้อกระทงไม่ตรงตามนิยามเชิงปฏิบัติการ” 1 หมายถึง “ข้อกระทงตรงตามนิยามเชิงปฏิบัติการแต่ไม่จำเป็นต้องมีในมาตรวัดชุดนี้” และ 2 หมายถึง “ข้อกระทงตรงตามนิยามเชิงปฏิบัติการและจำเป็นต้องมีในมาตรวัดชุดนี้” ซึ่งผลจากการตรวจสอบข้อกระทงทั้งหมดพบว่ามีข้อกระทงทั้งหมด 7 ข้อ ที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างข้อกระทงแต่ละข้อกับคะแนนรวมทั้งชุด สูงกว่าค่า critical r และมีผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อย 2 ท่านประเมินว่าข้อกระทงตรงตามนิยามเชิงปฏิบัติการและจำเป็นต้องมีในมาตรวัดชุดนี้ (มีค่า content validity ratio มากกว่าหรือเท่ากับ .33) ดังที่แสดงไว้ในตารางภาคผนวกที่ 1 ภาคผนวก ข นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ทำการปรับรายละเอียดและแยกข้อกระทงเพิ่ม จนได้ข้อกระทงทั้งหมด 7 ข้อ พร้อมทั้งปรับแก้ระดับความคิดเห็น (anchor) ของมาตรจาก 7 หมายถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง เป็น 7 หมายถึง ตรงกับฉันมากที่สุด และจาก 1 หมายถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง เป็น 1 หมายถึง ไม่ตรงกับฉันเลย ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

2.3 ผู้วิจัยนำมาตรวัดระดับความรู้สึกผิดที่ได้รับความเห็นชอบจากผู้ทรงคุณวุฒิไปทดลองใช้ (try out) กับนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในระดับชั้นปริญญาตรีที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 คน โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

ตารางที่ 1

เกณฑ์การให้คะแนนมาตรวัดระดับความรู้สึกผิด ซึ่งผู้วิจัยพัฒนามาจากมาตรวัดความรู้สึกละอายใจและความรู้สึกผิด (State Shame and Guilt Scale: SSGS) (Marschall et al., 1994 อ้างถึงใน Tangney & Dearing, 2002)

ระดับความคิดเห็น	คะแนน
ตรงกับฉันมากที่สุด	7
ตรงกับฉันมาก	6
ค่อนข้างตรงกับฉัน	5
ตรงและไม่ตรงกับฉันพอ ๆ กัน	4
ค่อนข้างไม่ตรงกับฉัน	3
ตรงกับฉันน้อย	2
ไม่ตรงกับฉันเลย	1

ผลที่ได้พบว่าข้อกระทงทุกข้อผ่านการวิเคราะห์คือมีค่าเฉลี่ยรายข้อแตกต่างกันระหว่างกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังแสดงในตารางภาคผนวกที่ 3 ภาคผนวก ข

2.4 ผู้วิจัยจะนำข้อกระทงที่ผ่านการทดสอบค่าทีมาวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างข้อกระทงแต่ละข้อกับคะแนนรวมของข้ออื่น ๆ ในมาตรวัด (corrected item-total correlation) โดยเทียบกับค่า *r* วิกฤติของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson correlation coefficient) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ข้อกระทงที่มีค่าสหสัมพันธ์ระหว่างข้อกับคะแนนรวมของข้ออื่น ๆ ในมาตรทั้งหมดต่ำกว่าค่า *r* วิกฤติ ข้อกระทงข้อนั้นจะถูกตัดออก ($r = .312$, $df = 38$, $p < .05$)

ผลที่ได้พบว่ามีข้อกระทงไม่ผ่านเกณฑ์ 1 ข้อ แต่เนื่องจากผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นว่าเป็นข้อกระทงที่มีความสำคัญและจำเป็นต้องมี ผู้วิจัยจึงเลือกที่จะเก็บข้อกระทงนี้ไว้ โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างข้อกระทงแต่ละข้อกับคะแนนรวมทั้งชุดของแต่ละข้อกระทงอยู่ระหว่าง .307 ถึง .816 ผลการทดลองใช้มาตรวัดและการพิจารณาคัดเลือกข้อกระทงแสดงไว้ดังตารางภาคผนวกที่ 3 ภาคผนวก ข

2.5 ผู้วิจัยจะนำข้อกระทงที่เหลือมาคำนวณหาค่าความเที่ยง (reliability) ของมาตรวัดด้วยวิธีความสอดคล้องภายใน (internal consistency) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) เท่ากับ .859

จากการตรวจสอบคุณภาพมาตรวัดระดับความรู้สึกผิด พบว่า มีการปรับข้อกระทงจาก 5 ข้อ เป็น 7 ข้อตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ และข้อกระทงทั้ง 7 ข้อได้ผ่านเกณฑ์การหาค่าอำนาจจำแนก

ด้วยค่าที และผ่านการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างข้อกระทงแต่ละข้อกับคะแนนรวมของข้ออื่น ๆ ในมาตรวัดแล้ว

3. มาตรวัดระดับการรับรู้การกระทำผิดทางศีลธรรม

มาตรวัดระดับการรับรู้การกระทำผิดทางศีลธรรม ซึ่งผู้วิจัยพัฒนามาจากมาตรวัดการรับรู้การกระทำผิดทางศีลธรรม (Perceived Unethicality) ของ Gino, Ayal และ Ariely (2013) จำนวน 4 ข้อ โดยแบบวัดเป็นแบบประมาณค่า 7 ระดับ (7 หมายถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง และ 1 หมายถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง)

ขั้นตอนในการพัฒนามาตรวัด

3.1 ผู้วิจัยจะแปลข้อกระทงจากมาตรวัดการรับรู้การกระทำผิดทางศีลธรรมของ Gino และคณะ (2013) จำนวน 4 ข้อกระทง พร้อมทั้งปรับข้อกระทงให้มีความเหมาะสมกับรูปแบบการทดลองของผู้วิจัยมากขึ้น

3.2 ผู้วิจัยนำข้อกระทงที่ได้ไปตรวจสอบความสอดคล้องของข้อกระทงกับกรอบแนวคิดที่เกี่ยวกับตัวแปร และความเหมาะสมทางภาษาของมาตรวัดโดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่านเป็นผู้ตรวจสอบ (รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ในภาคผนวก ก) โดยผู้ทรงคุณวุฒิจะต้องประเมินว่าข้อกระทงแต่ละข้อมีความหมายตรงตามนิยามเชิงปฏิบัติการหรือไม่ โดยเลือกตอบ 3 ระดับได้แก่ 0 หมายถึง “ข้อกระทงไม่ตรงตามนิยามเชิงปฏิบัติการ” 1 หมายถึง “ข้อกระทงตรงตามนิยามเชิงปฏิบัติการแต่ไม่จำเป็นต้องมีในมาตรวัดชุดนี้” และ 2 หมายถึง “ข้อกระทงตรงตามนิยามเชิงปฏิบัติการและจำเป็นต้องมีในมาตรวัดชุดนี้” ซึ่งผลจากการตรวจสอบข้อกระทงพบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อย 2 ท่านประเมินว่าข้อกระทงตรงตามนิยามเชิงปฏิบัติการและจำเป็นต้องมีในมาตรวัดชุดนี้ (มีค่า content validity ratio มากกว่าหรือเท่ากับ .33) ดังที่แสดงไว้ในตารางภาคผนวกที่ 2 ภาคผนวก ข และได้ทำการปรับรายละเอียดในข้อกระทงให้มีความเหมาะสมมากขึ้นตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

3.3 ผู้วิจัยนำมาตรวัดระดับการรับรู้การกระทำผิดทางศีลธรรมที่ได้รับความเห็นชอบจากผู้ทรงคุณวุฒิไปทดลองใช้ (try out) กับนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในระดับชั้นปริญญาตรีที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 คน โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

ตารางที่ 2

เกณฑ์การให้คะแนนมาตรวัดระดับการรับรู้การกระทำผิดทางศีลธรรม ซึ่งผู้วิจัยพัฒนามาจากมาตรวัดการรับรู้การกระทำผิดทางศีลธรรม (Perceived Unethicality) (Gino et al., 2013)

ระดับความคิดเห็น	คะแนน
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	7
เห็นด้วย	6
ค่อนข้างเห็นด้วย	5
เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยพอ ๆ กัน	4
ค่อนข้างไม่เห็นด้วย	3
ไม่เห็นด้วย	2
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1

ผลที่ได้พบว่าข้อกระทงทุกข้อผ่านการวิเคราะห์คือมีค่าเฉลี่ยรายข้อแตกต่างกันระหว่างกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังแสดงในตารางภาคผนวกที่ 4 ภาคผนวก ข

3.4 ผู้วิจัยจะนำข้อกระทงที่ผ่านการทดสอบค่าทีมาวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างข้อกระทงแต่ละข้อกับคะแนนรวมของข้ออื่น ๆ ในมาตรวัด (corrected item-total correlation) โดยเทียบกับค่า *r* วิกฤติของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson correlation coefficient) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ข้อกระทงที่มีค่าสหสัมพันธ์ระหว่างข้อกับคะแนนรวมของข้ออื่น ๆ ในมาตรทั้งหมดต่ำกว่าค่า *r* วิกฤติ ข้อกระทงข้อนั้นจะถูกตัดออก ($r = .312$, $df = 38$, $p < .05$)

ผลที่ได้พบว่ามีข้อกระทงผ่านเกณฑ์ทุกข้อ โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างข้อกระทงแต่ละข้อกับคะแนนรวมทั้งชุดของแต่ละข้อกระทงอยู่ระหว่าง .511 ถึง .832 ผลการทดลองใช้มาตรวัดและการพิจารณาคัดเลือกข้อกระทงแสดงไว้ดังตารางภาคผนวกที่ 4 ภาคผนวก ข

3.5 ผู้วิจัยจะนำข้อกระทงที่เหลือมาคำนวณหาค่าความเที่ยง (reliability) ของมาตรวัดด้วยวิธีความสอดคล้องภายใน (internal consistency) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) เท่ากับ .873

จากการตรวจสอบคุณภาพมาตรวัดระดับการรับรู้การกระทำผิดทางศีลธรรม พบว่า ข้อกระทงทั้ง 4 ข้อได้ผ่านเกณฑ์การหาค่าอำนาจจำแนกด้วยค่าที และผ่านการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างข้อกระทงแต่ละข้อกับคะแนนรวมของข้ออื่น ๆ ในมาตรวัดแล้ว

4. โจทย์คณิตศาสตร์

โจทย์คณิตศาสตร์ ผู้วิจัยพัฒนาโดยนำแนวคิดจากการทดลองของ Gino และคณะ (2013) มาปรับใช้ ซึ่งมีลักษณะดังภาพที่ 4

5.43	3.78	2.75
3.57	0.82	8.23
9.18	6.25	5.22
2.34	6.66	0.77

ภาพที่ 4 ตัวอย่างโจทย์คณิตศาสตร์และการเลือกคำตอบ

จากตัวอย่างโจทย์คณิตศาสตร์ ภาพที่ 4 เป็นโจทย์คณิตศาสตร์ 1 ข้อ ที่มีเลขทศนิยมสองหลัก เช่น 3.18, 9.22 สิ่งที่ผู้ร่วมการทดลองต้องทำ คือ ภายในเวลา 3 นาที ผู้ร่วมการทดลองจะต้องเลือกตัวเลขเพียงสองจำนวนเท่านั้นที่นำมาบวกกันแล้วมีค่าเท่ากับ 10.00 เช่น 0.82 กับ 9.18 แล้ววงกลมตัวเลขสองตัวเลขนั้นไว้ ถือว่าผู้ร่วมการทดลองสามารถทำได้ 1 ข้อ และจะได้รับผลตอบแทนตามจำนวนข้อทั้งหมดที่ทำได้ ซึ่งจะมีโจทย์ในลักษณะนี้ทั้งสิ้น 20 ข้อ

<u>ขั้นตอนในการพัฒนาเครื่องมือ</u>

4.1 ผู้วิจัยออกแบบรูปแบบของโจทย์คณิตศาสตร์ สุ่มตัวเลขทั้งหมด โดยใช้เว็บไซต์ในการสุ่มตัวเลขขึ้นมา (http://www.random.org/integers/) ทั้งหมด 120 ตัวเลขด้วยกัน โดยจัดให้เลข 20 ตัวแรก และคู่ของเลขที่สามารถรวมกับเลขนั้นได้เท่ากับสิบเป็นเลขที่เป็นคำตอบของโจทย์ทั้ง 20 ข้อ ในส่วนของ 100 ตัวเลขที่เหลือจะถูกนำไปคำนวณเพื่อหาคู่ของเลขที่สามารถรวมกับเลขนั้นได้เท่ากับเก้าเพื่อเป็นตัวเลขประกอบในโจทย์ทั้ง 20 ข้อ

4.2 เมื่อได้ตัวเลขครบทั้ง 240 ตัวเลขแล้ว ผู้วิจัยจะทำการสุ่มตำแหน่งคำตอบ โดยเฉลี่ยความถี่ของตำแหน่งคำตอบทั้งหมดไม่ให้มีตำแหน่งใดมีความถี่ในการเป็นตำแหน่งคำตอบมากเกิน 4 ครั้ง เมื่อได้ตำแหน่งคำตอบทั้งหมดแล้ว ผู้วิจัยจะนำเลขประกอบโจทย์และคู่ของเลขนั้นมาทำการสุ่มและใส่ตำแหน่งให้เช่นกัน

4.3 ผู้วิจัยนำโจทย์คณิตศาสตร์ไปทดลองใช้ (try out) กับนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในระดับชั้นปริญญาตรีที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 คน เพื่อทดสอบความยากของการทำโจทย์คณิตศาสตร์ภายในเวลา 5 นาที ซึ่งได้ผลว่าผู้ร่วมการทดลองส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าโจทย์คณิตศาสตร์มีความยากเกินไป และมีตัวหลอก (เลขที่รวมกันได้ 9) จำนวนมากอันก่อให้เกิดความสับสนในการทำ ทั้งยังทำให้เกิดความอ่อนล้าทางปัญญา (cognitive overload)

4.4 ผู้วิจัยจึงทำการปรับโจทย์คณิตศาสตร์ให้มีความซับซ้อนน้อยลง โดยใช้เว็บไซต์ในการสุ่มตัวเลขขึ้นมา (http://www.random.org/integers/) ทั้งหมด 170 ตัวเลขด้วยกัน โดยจัดให้เลข 20 ตัวแรกและคู่ของเลขที่สามารถรวมกับเลขนั้นได้เท่ากับสิบเป็นเลขที่เป็นคำตอบของโจทย์ทั้ง 20 ข้อ ในส่วนของ 50 ตัวเลขแรกจะถูกนำไปคำนวณเพื่อหาคู่ของเลขที่สามารถรวมกับเลขนั้นได้เท่ากับเก้าเพื่อเป็นตัวเลขประกอบในโจทย์จำนวน 10 ข้อ และส่วนของ 100 ตัวเลขหลังจะถูกนำไปใช้เป็นเลขประกอบในโจทย์อีก 10 ข้อที่เหลือ เมื่อได้ตัวเลขที่ต้องการครบทั้งหมดแล้ว ผู้วิจัยจึงทำการสุ่มและใส่ตำแหน่งตัวเลขด้วยหลักการดังข้อ 4.2

วิธีการวิจัย

ผู้วิจัยทำสลาก จำนวน 100 ใบ เพื่อให้ผู้ร่วมการทดลองสุ่มเลือกเงื่อนไขที่ตนเองจะได้เข้าร่วม ประกอบด้วย 2 เงื่อนไขหลัก คือ เงื่อนไขควบคุม และเงื่อนไขทดลอง โดยเงื่อนไขทดลองแบ่งออกเป็น 3 เงื่อนไขย่อย ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3

เงื่อนไขในการศึกษา

เงื่อนไข	ผู้ได้รับผลประโยชน์		
	ตนเอง	ผู้อื่น	ตนเองและผู้อื่น
เงื่อนไขควบคุม	/		
เงื่อนไขทดลอง	/	/	/

ขั้นตอนการทดลองของเงื่อนไขควบคุมและเงื่อนไขทดลองจะคล้ายคลึงกัน แต่ต่างกันตรงการอธิบายการทดลอง การตรวจสอบความถูกต้องของการทำโจทย์คณิตศาสตร์ และการรับของรางวัล ดังแสดงในภาพที่ 5

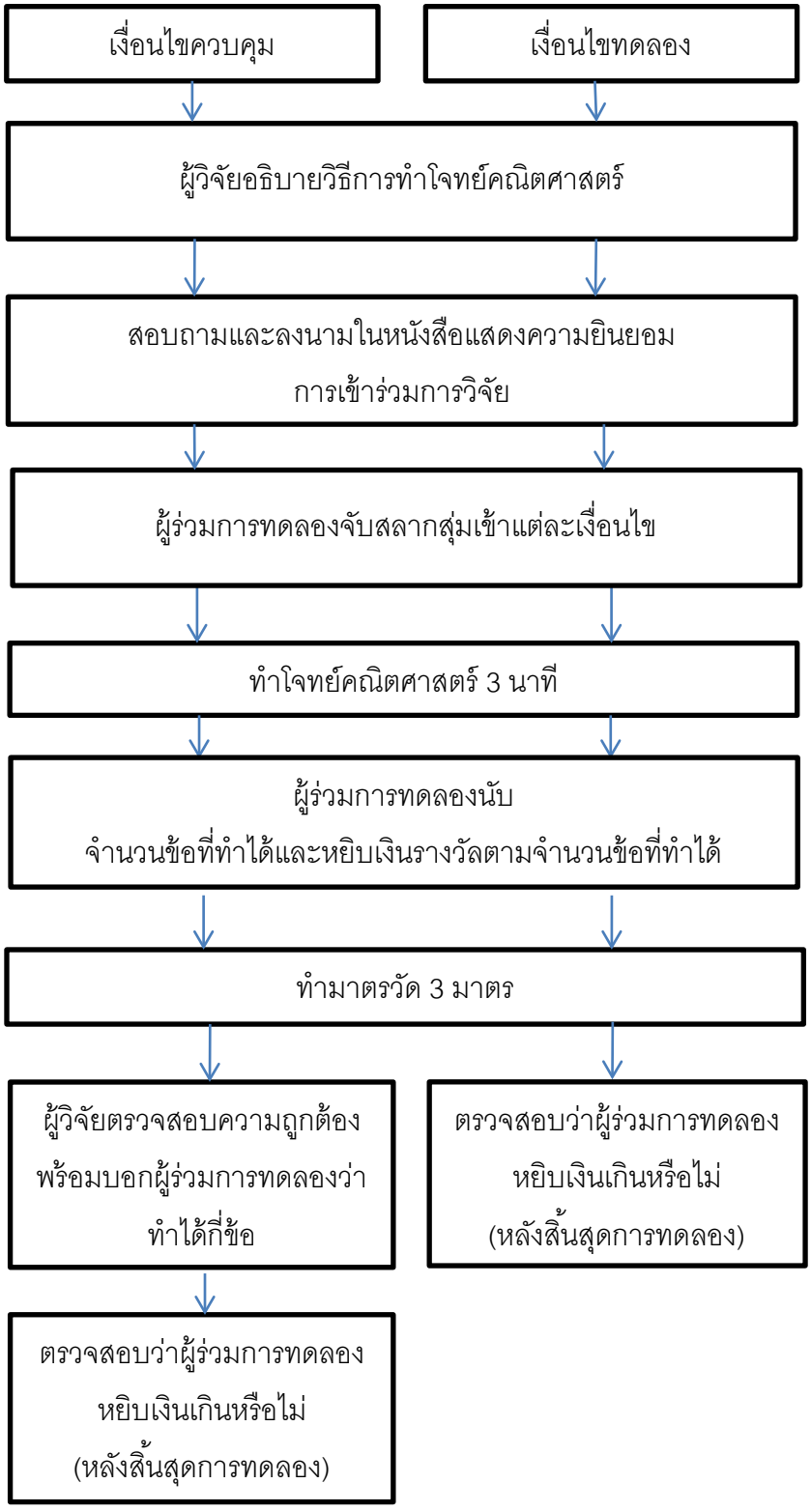

ภาพที่ 5 สรุปขั้นตอนการศึกษา

เกณฑ์การให้รางวัล

สาเหตุที่ผู้วิจัยให้เงินแก่ผู้ร่วมการทดลองข้อละ 5 บาท เนื่องจากผู้วิจัยได้สำรวจความต้องการของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่ลงทะเบียนเรียนในวิชา จิตวิทยาในชีวิตและการทำงาน ภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2556 ของคณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 60 คน จากการถามว่าถ้าให้นึกถึงสิ่งที่อยากได้มากที่สุดสามสิ่งที่เป็นรูปธรรมอยากได้อะไรมากที่สุด ผลที่ได้อันดับ 1 คือ เงิน และผู้วิจัยได้ถามเพิ่มว่าเงินจำนวนน้อยที่สุดที่เพียงพอต่อการใช้ชีวิตใน 1 วันคิดว่าเป็นจำนวนเงินเท่าใด ผลที่ได้ คือ เงินจำนวน 100 บาท เมื่อได้คำตอบดังนี้ผู้วิจัยจึงตัดสินใจใช้เงินเป็นสิ่งล่อใจในการทดลอง จากโจทย์คณิตศาสตร์ที่มีทั้งหมด 20 ข้อ จึงเฉลี่ยให้แต่ละข้อมีค่า 5 บาท ซึ่งหากทำได้ทั้งหมด 20 ข้อ ผู้ร่วมการทดลองจะได้เงินทั้งหมด 100 บาท โดยที่คณะผู้วิจัย กำหนดให้ผู้ร่วมการทดลองได้รับรางวัลในจำนวนที่เท่ากัน จึงมีเกณฑ์การให้รางวัลในแต่ละเงื่อนไขดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4

เกณฑ์การให้รางวัลในแต่ละเงื่อนไขจำแนกตามการได้รับหรือไม่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย

	จำนวนรางวัลที่ได้รับ (บาทต่อ 1 ข้อ)	
	ผู้ร่วมการทดลอง	ผู้อื่น
เงื่อนไขควบคุม	5 บาท	-
เงื่อนไขทดลองที่ตนเองเป็นผู้รับผลประโยชน์	5 บาท	-
เงื่อนไขทดลองที่ผู้อื่นเป็นผู้รับผลประโยชน์	-	5 บาท
เงื่อนไขทดลองที่ตนเองและผู้อื่นเป็นผู้รับผลประโยชน์	5 บาท	5 บาท

วิธีดำเนินการวิจัยโดยละเอียดมีดังต่อไปนี้

<u>เงื่อนไขควบคุม</u>

1. เมื่อผู้ร่วมการทดลองมาถึงห้องทดลอง ผู้วิจัยจะชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับการทดลอง ดังนี้

"เชิญนั่งตรงนี้ได้เลยค่ะ ห้องนี้อาจจะดูน่ากลัวไปหน่อยนะคะ กล้องวงจรปิดที่เห็นอยู่ไม่ได้เปิดการใช้งาน เราเพียงแค่ยืมห้องเพื่อทำการทดลองเฉย ๆ เพราะคนส่วนใหญ่ที่มาทำการทดลองมักจะกลัวกล้องวงจรปิด เลยต้องบอกไว้ก่อนเพื่อความสบายใจของผู้ร่วมการทดลองค่ะ" (ผู้วิจัยไม่ได้บอกผู้ร่วมการทดลองว่าในการทดลองมีการใช้กล้องวงจรปิดเพื่อตรวจสอบพฤติกรรมของผู้ร่วมการทดลอง เนื่องจากกลัวว่าผู้ร่วมการทดลองอาจเกิดการหวั่นการประเมิน และทำให้ผลการทดลองเกิดความผิดพลาดได้)

2. จากนั้น ผู้วิจัย จึงกล่าวต่อว่า

"เดี๋ยวจะเริ่มอธิบายวิธีการทดลองต่อเลยนะคะ ผู้ร่วมการทดลองจะต้องทำโจทย์คณิตศาสตร์จำนวน 20 ข้อ เป็นรูปแบบของตารางเมทริกซ์จำนวน 12 ช่อง แต่ละช่องประกอบไปด้วยตัวเลขที่มีจุดทศนิยมสองหลัก วิธีการทำโจทย์คือ ในแต่ละข้อ ให้ผู้ร่วมการทดลองเลือกวงกลมตัวเลขเพียงสองจำนวนเท่านั้นที่นำมาบวกกันแล้วมีค่าเท่ากับ 10.00 เช่น จากตัวอย่างมีการวงกลมตัวเลข 0.82 กับ 9.18 ซึ่งมีผลรวมเท่ากับ 10.00 และผู้ร่วมการทดลองมีเวลาในการทำโจทย์ทั้งหมด 3 นาที โดยไม่จำเป็นต้องทำครบทุกข้อ แต่ขอให้ทำเท่าที่สามารถทำได้ โดยจะมีเงินรางวัลให้จากการทำโจทย์ข้อละ 5 บาท แต่ผู้ที่จะได้รับเงินรางวัลจะขึ้นอยู่กับเงื่อนไขที่ท่านจับสลากซึ่งมีทั้งหมด 100 ใบ ได้แก่ ท่านเป็นผู้ได้รับเงินรางวัล ผู้อื่นเป็นผู้ได้รับเงินรับรางวัล และท่านและผู้อื่นได้รับเงินรางวัล และเมื่อทำโจทย์เสร็จจะมีมาตรวัดความรู้สึก มาตรวัดความคิดเห็น และมาตรวัดเจตคติ ให้ท่านทำทั้งหมดจำนวน 43 ข้อ มีข้อสงสัยอะไรไหมคะ" (ผู้วิจัยบอกผู้ร่วมการทดลองว่ามีเพียง 3 รูปแบบ จากทั้งหมด 4 เงื่อนไข เนื่องจากเงื่อนไขควบคุมและเงื่อนไขที่ผู้ร่วมการทดลองได้รับเงินรางวัลเป็นเงื่อนไขที่ตนเองจะได้รับเงินรางวัลเหมือนกัน แต่ผู้วิจัยได้ทำสัญลักษณ์ที่สลากเพื่อให้ผู้วิจัยสามารถทราบได้ว่าสลากใดเป็นเงื่อนไขควบคุม สลากใดเป็นเงื่อนไขทดลอง)

3. ผู้วิจัยจะยื่นหนังสือแสดงความยินยอมการเข้าร่วมการวิจัยให้ผู้ร่วมการทดลองได้อ่านและลงชื่อยินยอมเข้าร่วม โดยชี้แจงรายละเอียด ดังนี้

"โปรดอ่านรายละเอียดจากแบบฟอร์มให้เข้าใจ หากท่านยินยอมเข้าร่วมการทดลอง ให้ลงชื่อที่ด้านล่างของเอกสาร มีข้อสงสัยอะไรสามารถสอบถามได้ค่ะ"

4. เมื่อผู้ร่วมการทดลองได้ลงชื่อยินยอมเข้าร่วมการวิจัยแล้ว ผู้วิจัยจะให้ผู้ร่วมการทดลองจับสลากสุ่มเข้าแต่ละเงื่อนไข จากนั้นจึงอธิบายวิธีการทดลองตามเงื่อนไขที่จับสลากได้ว่า

"ในระหว่างการทำไม่อนุญาตให้ผู้ร่วมการทดลองใช้อุปกรณ์ช่วยคิดเลขใด ๆ เช่น เครื่องคิดเลข โทรศัพท์มือถือ และผู้วิจัยจะตั้งให้มีสัญญาณเตือน 2 ครั้ง โดยครั้งแรกจะมีสัญญาณเตือนดังเพียงหนึ่งครั้ง หมายความว่าอีก 15 วินาทีจะหมดเวลา ส่วนครั้งที่สองจะเป็นสัญญาณเตือนดังหลายครั้งติดต่อกัน หมายความว่าหมดเวลาแล้ว ผู้ร่วมการทดลองต้องหยุดทำโจทย์คณิตศาสตร์นั้นทันที และนำโจทย์ดังกล่าวมาให้ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้อง"

5. เมื่อผู้ร่วมการทดลองเข้าใจวิธีการทำโจทย์แล้ว จึงกล่าวต่อว่า

"เมื่อหมดเวลาทำโจทย์คณิตศาสตร์ ขอให้ผู้ร่วมการทดลองนับจำนวนข้อที่ทำได้และหยิบเงินจากซองใส่เงินรางวัลตามจำนวนข้อที่ทำได้ ซึ่งผู้ร่วมการทดลองสามารถเก็บเงินรางวัลนี้ไปได้เลย ในระหว่างนั้นผู้วิจัยจะออกไปหยิบมาตรวัดมาให้ผู้ร่วมการทดลองทำ เมื่อผู้ร่วมการทดลองได้รับมาตรวัดจากผู้วิจัยแล้ว ผู้วิจัยจะเก็บโจทย์คณิตศาสตร์ที่ผู้ร่วมการทดลองทำเสร็จแล้วนำไปตรวจสอบความถูกต้องค่ะ"

6. เมื่อผู้ร่วมการทดลองเข้าใจเงื่อนไขทั้งหมด ผู้วิจัยจึงบอกให้เริ่มทำพร้อมจับเวลา 3 นาที และออกไปรอด้านนอก

7. เมื่อครบกำหนดเวลา ผู้วิจัยจะเข้ามาบอกให้ผู้ร่วมการทดลองให้ตรวจสอบจำนวนข้อที่ทำได้และหยิบเงินรางวัล

8. ผู้วิจัยแกล้งทำเป็นลืมมาตรวัด และบอกผู้ร่วมการทดลองว่าจะออกไปเอามาตรวัดมาให้ผู้ร่วมการทดลองทำเพื่อทิ้งเวลาให้ตรวจสอบจำนวนข้อที่ทำได้และหยิบเงินรางวัลภายในเวลา 20 วินาที

9. ผู้วิจัยนำมาตรวัดความรู้สึก มาตรวัดความคิดเห็น และมาตรวัดเจตคติมาให้ผู้ร่วมการทดลองทำ (ผู้วิจัยได้เปลี่ยนชื่อมาตรเนื่องจากชื่อมาตรวัดระดับความรู้สึกผิด มาตรวัดระดับการรับรู้ระดับการผิดศีลธรรม และมาตรวัดบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรมจะทำให้ผู้ร่วมการทดลองเกิดการปกป้องตนเอง ซึ่งอาจทำให้ผู้วิจัยไม่ได้คำตอบที่ต้องการจริง ๆ ได้) ในระหว่างที่ผู้ร่วมการทดลองกำลังทำมาตร ผู้วิจัยจะนำโจทย์คณิตศาสตร์มาตรวจสอบความถูกต้อง พร้อมแจ้งว่า

“เมื่อทำมาตรเสร็จ ให้ผู้ร่วมการทดลองนำมาตรมาส่งที่บริเวณด้านนอก และหยิบเงินรางวัลไปได้เลยนะคะ”

10. เมื่อผู้ร่วมการทดลองทำมาตรวัดเสร็จและนำมาตรวัดมาส่งให้ผู้วิจัยแล้ว ผู้วิจัยจะบอกผู้ร่วมการทดลองว่าทำได้ทั้งหมดกี่ข้อ และกล่าวขอบคุณผู้ร่วมการทดลองสำหรับความร่วมมือ (ผู้วิจัยจะตรวจสอบว่าผู้ร่วมการทดลองโกงหรือไม่ โดยนับเงินที่เหลือจากซองใส่เงินรางวัล ซึ่งก่อนการทดลองจะใส่เงินไว้จำนวน 120 บาท และจะเติมเงินให้ครบจำนวน 120 บาท ทุกครั้งก่อนเริ่มการทดลองครั้งต่อไป จำนวนเงินที่หายไปจากซองจะช่วยให้ผู้วิจัยรู้ว่าผู้ร่วมการทดลองหยิบเงินไปทั้งหมดกี่บาท ส่วนในกรณีที่ผู้ร่วมการทดลองโกงโดยการทำโจทย์คณิตศาสตร์เกินกว่าเวลาที่กำหนด คือ 3 นาที ซึ่งในการทดลองแต่ละครั้งจะมีผู้วิจัยหนึ่งคนคอยสังเกตภาพจากกล้องวงจรปิดอยู่ในห้องสังเกตการณ์ เพื่อตรวจสอบพฤติกรรมการโกงของผู้ร่วมการทดลอง

<u>เงื่อนไขการทดลอง</u>

<u>เงื่อนไขที่ผู้ร่วมการทดลองได้รับผลประโยชน์</u>

1. เมื่อผู้ร่วมการทดลองมาถึงห้องทดลอง ผู้วิจัยจะชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับการทดลอง ดังนี้

“เชิญนั่งตรงนี้ได้เลยค่ะ ห้องนี้อาจจะดูน่ากลัวไปหน่อยนะคะ กล้องวงจรปิดที่เห็นอยู่ไม่ได้เปิดการใช้งาน เราเพียงแค่ยืมห้องเพื่อทำการทดลองเฉยๆ เพราะคนส่วนใหญ่ที่มาทำการทดลองมักจะกลัวกล้องวงจรปิด เลยต้องบอกไว้ก่อนเพื่อความสบายใจของผู้ร่วมการทดลองค่ะ” (ผู้วิจัยไม่ได้บอกผู้ร่วมการทดลองว่าในการทดลองมีการใช้กล้องวงจรปิดเพื่อตรวจสอบพฤติกรรมของผู้ร่วมการทดลอง เนื่องจากกลัวว่าผู้ร่วมการทดลองอาจเกิดการหวั่นการประเมิน และทำให้ผลการทดลองเกิดความผิดพลาดได้)

2. จากนั้น ผู้วิจัย จึงกล่าวต่อว่า

“เดี๋ยวจะเริ่มอธิบายวิธีการทดลองต่อเลยนะคะ ผู้ร่วมการทดลองจะต้องทำโจทย์คณิตศาสตร์จำนวน 20 ข้อ เป็นรูปแบบของตารางเมทริกซ์จำนวน 12 ช่อง แต่ละช่องประกอบไปด้วยตัวเลขที่มีจุดทศนิยมสองหลัก วิธีการทำโจทย์คือ ในแต่ละข้อ ให้ผู้ร่วมการทดลองเลือกวงกลมตัวเลขเพียงสองจำนวนเท่านั้นที่นำมาบวกกันแล้วมีค่าเท่ากับ 10.00 เช่น จากตัวอย่างมีการวงกลมตัวเลข 0.82 กับ 9.18 ซึ่งมีผลรวมเท่ากับ 10.00 และผู้ร่วมการทดลองมีเวลาในการทำโจทย์ทั้งหมด 3 นาที โดยไม่จำเป็นต้องทำครบทุกข้อ แต่ขอให้ทำเท่าที่สามารถทำได้ โดยจะมีเงินรางวัลให้จากการทำโจทย์ข้อละ 5 บาท แต่ผู้ที่จะได้รับเงินรางวัลจะขึ้นอยู่กับเงื่อนไขที่ท่านจับสลากซึ่งมีทั้งหมด 100 ใบ ได้แก่ ท่านเป็นผู้ได้รับเงินรางวัล ผู้อื่นเป็นผู้ได้รับเงินรับรางวัล และท่านและผู้อื่นได้รับเงินรางวัล และเมื่อทำโจทย์เสร็จจะมีมาตรวัดความรู้สึก มาตรวัดความคิดเห็น และมาตรวัดเจตคติ ให้ท่านทำทั้งหมดจำนวน 43 ข้อ มีข้อสงสัยอะไรไหมคะ” (ผู้วิจัยบอกผู้ร่วมการทดลองว่ามีเพียง 3 รูปแบบ จากทั้งหมด 4 เงื่อนไข เนื่องจากเงื่อนไขควบคุมและเงื่อนไขที่ผู้ร่วมการทดลองได้รับเงินรางวัลเป็นเงื่อนไขที่ตนเองจะได้รับเงินรางวัลเหมือนกัน แต่ผู้วิจัยได้ทำสัญลักษณ์ที่สลากให้ตัวผู้วิจัยทราบว่าสลากใดเป็นเงื่อนไขควบคุม สลากใดเป็นเงื่อนไขทดลอง)

3. ผู้วิจัยจะยื่นหนังสือแสดงความยินยอมการเข้าร่วมการวิจัยให้ผู้ร่วมการทดลองได้อ่านและลงชื่อยินยอมเข้าร่วม โดยชี้แจงรายละเอียด ดังนี้

“โปรดอ่านรายละเอียดจากแบบฟอร์มให้เข้าใจ หากท่านยินยอมเข้าร่วมการทดลอง ให้ลงชื่อที่ด้านล่างของเอกสาร มีข้อสงสัยอะไรสามารถสอบถามได้ค่ะ”

4. เมื่อผู้ร่วมการทดลองได้ลงชื่อยินยอมเข้าร่วมการวิจัยแล้ว ผู้วิจัยจะให้ผู้ร่วมการทดลองจับสลากสุ่มเข้าแต่ละเงื่อนไข จากนั้นจึงอธิบายวิธีการทดลองตามเงื่อนไขที่จับสลากได้ว่า

“ในระหว่างการทำไม่อนุญาตให้ผู้ร่วมการทดลองใช้อุปกรณ์ช่วยคิดเลขใด ๆ เช่น เครื่องคิดเลข โทรศัพท์มือถือ และผู้วิจัยจะตั้งให้มีสัญญาณเตือน 2 ครั้ง โดยครั้งแรกจะมีสัญญาณเตือนดังเพียงหนึ่งครั้ง หมายความว่าอีก 15 วินาทีจะหมดเวลา ส่วนครั้งที่สองจะเป็นสัญญาณเตือนดังหลายครั้งติดต่อกัน หมายความว่าหมดเวลาแล้ว ผู้ร่วมการทดลองต้องหยุดทำโจทย์คณิตศาสตร์นั้นทันที”

5. เมื่อผู้ร่วมการทดลองเข้าใจวิธีแล้ว จึงกล่าวต่อว่า

“เมื่อหมดเวลาทำโจทย์คณิตศาสตร์ขอให้ผู้ร่วมการทดลองนับจำนวนข้อที่ทำได้ และหยิบเงินจากซองใส่เงินรางวัลตามจำนวนข้อที่ทำได้ ซึ่งผู้ร่วมการทดลองสามารถเก็บเงินรางวัลนี้ไปได้เลย จากนั้นให้นำโจทย์คณิตศาสตร์ไปทิ้งในกล่องกระดาษรีไซเคิล ในระหว่างนั้น ผู้วิจัยจะออกไปหยิบมาตรวัดมาให้ผู้ร่วมการทดลองทำค่ะ”

6. เมื่อผู้ร่วมการทดลองเข้าใจเงื่อนไขทั้งหมด ผู้วิจัยจึงบอกให้เริ่มทำพร้อมจับเวลา 3 นาที และออกไปรอด้านนอก

7. เมื่อครบกำหนดเวลา ผู้วิจัยจะเข้ามาบอกให้ผู้ร่วมการทดลองให้ตรวจสอบจำนวนข้อที่ทำได้ หยิบเงินรางวัล และนำโจทย์คณิตศาสตร์ทิ้งไว้ในกล่องกระดาษ เพื่อให้ผู้ร่วมการทดลองแน่ใจว่าจะไม่มีการตรวจสอบความถูกต้องของจำนวนข้อที่ระบุว่าทำได้

8. ผู้วิจัยแกล้งทำเป็นลืมมาตรวัด และบอกผู้ร่วมการทดลองว่าจะออกไปเอามาตรวัดมาให้ผู้ร่วมการทดลองทำเพื่อทิ้งเวลาให้ตรวจสอบจำนวนข้อที่ทำได้และหยิบเงินรางวัลภายในเวลา 20 วินาที

9. ผู้วิจัยนำมาตรวัดความรู้สึก มาตรวัดความคิดเห็น และมาตรวัดเจตคติมาให้ผู้ร่วมการทดลองทำ พร้อมแจ้งว่า

“เมื่อทำมาตรเสร็จ ให้ผู้ร่วมการทดลองนำมาตรมาส่งที่บริเวณด้านนอก และหยิบเงินรางวัลไปได้เลยนะคะ”

10. เมื่อผู้ร่วมการทดลองทำมาตรวัดเสร็จและนำมาตรวัดมาส่งให้ผู้วิจัยแล้ว ผู้วิจัยจะเตือนให้ผู้ร่วมการทดลองอย่าลืมหยิบเงินรางวัลออกไปด้วยหลังออกจากห้องทดลอง พร้อมกล่าวขอบคุณผู้ร่วมการทดลองสำหรับความร่วมมือ

11. ผู้วิจัยจะทำการตรวจสอบว่าโจทย์คณิตศาสตร์เป็นของกลุ่มตัวอย่างคนใด โดยการกำหนดตัวเลขตัวหนึ่งที่มุมขวาล่างของซ่องเมทริกซ์ เช่น กลุ่มตัวอย่างคนที่ 1 จะใส่ตัวเลขเป็น 1.01 กลุ่มตัวอย่างคนที่ 120 จะใส่เป็น 2.20 เป็นต้น โดยใส่ในตัวอย่างของการทำโจทย์ซึ่งจะอยู่ในส่วนของใบปะหน้าของโจทย์คณิตศาสตร์และไม่เกี่ยวข้องกับข้อคำถามที่ผู้ร่วมการทดลองต้องทำ เพื่อตรวจสอบจำนวนข้อที่ผู้ร่วมการทดลองทำได้ นอกจากนี้ผู้วิจัยจะตรวจสอบว่าผู้ร่วมการทดลองมีพฤติกรรมการโกงหรือไม่ โดยนับเงินที่เหลือจากซองใส่เงินรางวัล ซึ่งก่อนการทดลองจะใส่เงินไว้จำนวน 120 บาท และจะเติมเงินให้ครบจำนวน 120 บาท ทุกครั้งก่อนเริ่มการทดลองครั้งต่อไป จำนวนเงินที่หายไปจากซองจะช่วยให้ผู้วิจัยรู้ว่าผู้ร่วมการทดลองหยิบเงินไปทั้งหมดกี่บาท ส่วนในกรณีที่ผู้ร่วมการทดลองโกงโดยการทำโจทย์คณิตศาสตร์เกินกว่าเวลาที่กำหนด คือ 3 นาที ซึ่งในการทดลองแต่ละครั้งจะมีผู้วิจัยหนึ่งคนคอยสังเกตภาพจากกล้องวงจรปิดอยู่ในห้องสังเกตการณ์ เพื่อตรวจสอบพฤติกรรมการโกงของผู้ร่วมการทดลอง

<u>เงื่อนไขที่ผู้อื่นได้รับผลประโยชน์เพียงผู้เดียว และตนเองและผู้อื่นได้รับผลประโยชน์</u>

วิธีการทดลองคล้ายกับเงื่อนไขการทดลองที่ตนเองได้รับผลประโยชน์ แต่ต่างกันในรายละเอียดของผู้รับเงินรางวัล กล่าวคือ ผู้ร่วมการทดลองที่จับสลากได้ในเงื่อนไขที่ผู้อื่นได้รับเงินรางวัลจะได้รับแจ้งว่าผู้ร่วมการทดลองจะไม่ได้รับเงินรางวัลจากการทำโจทย์คณิตศาสตร์ แต่ผู้วิจัยจะสุ่มเลือกผู้เข้าร่วมการศึกษาอื่นหนึ่งคนมาเป็นผู้รับเงินรางวัลโดยเป็นคนที่ผู้ร่วมการทดลองไม่เคยรู้จักมาก่อน ส่วนผู้ร่วมการทดลองที่จับสลากได้ในเงื่อนไขที่ตนเองและผู้อื่นได้รับเงินรางวัลจะได้รับแจ้งว่า ผู้ร่วมการทดลองและผู้เข้าร่วมการศึกษาอื่นอีกหนึ่งคนจะได้รับเงินรางวัลจากการทำโจทย์คณิตศาสตร์คนละเท่า ๆ กัน

*<u>หมายเหตุ</u> ผู้ร่วมการทดลองจะไม่ได้รับเงินรางวัลจากการทดลองหากเข้าร่วมไม่ครบตามกระบวนการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows 17.0 ในการคำนวณและวิเคราะห์ค่าทางสถิติต่าง ๆ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติเชิงพื้นฐานของตัวแปร เช่น การแจกแจงความถี่ (frequency) คำนวณค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)
2. การวิเคราะห์ความแปรปรวน (Analysis of Variance: ANOVA) เปรียบเทียบระดับการรับรู้การกระทำผิดทางศีลธรรม และระดับความรู้สึกผิดในกรณีที่มีผู้ได้รับผลประโยชน์แตกต่างกัน

บทที่ 3

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการวิจัยเชิงทดลองเรื่อง “ผลของประเภทผู้ได้รับผลประโยชน์ต่อพฤติกรรมการโกง ความรู้สึกผิด และการรับรู้การผิดศีลธรรมของพฤติกรรม” นี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ร่วมการทดลอง

ตอนที่ 2 ค่าสถิติพื้นฐาน

ตอนที่ 3 การทดสอบเบื้องต้นก่อนการทดสอบสมมติฐาน

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐาน

เพื่อความเข้าใจที่ตรงกันในการอ่านผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจึงใช้สัญลักษณ์แทนความหมายต่างๆ ดังนี้

N	หมายถึง	จำนวนตัวอย่างทั้งหมด
n	หมายถึง	จำนวนตัวอย่างในกลุ่มย่อย
M	หมายถึง	ค่ามัชฌิมเลขคณิต
SD	หมายถึง	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
df	หมายถึง	ขั้นแห่งความเป็นอิสระ
F	หมายถึง	ค่าสถิติเอฟ
t	หมายถึง	ค่าสถิติที
CONTROL (C)	หมายถึง	เงื่อนไขควบคุม
SELF (S)	หมายถึง	เงื่อนไขที่ผู้ร่วมการทดลองได้รับผลประโยชน์เพียงผู้เดียว
OTHER (O)	หมายถึง	เงื่อนไขที่ผู้อื่นได้รับผลประโยชน์เพียงผู้เดียว
SELF & OTHER (S&O)	หมายถึง	เงื่อนไขที่ผู้ร่วมการทดลองและผู้อื่นได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน
TOTAL	หมายถึง	จำนวนโจทย์คณิตศาสตร์ที่ผู้ร่วมการทดลองทำได้
INTG	หมายถึง	ค่าคะแนนบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรมในด้านความซื่อสัตย์
DISCI	หมายถึง	ค่าคะแนนบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรมในด้านความมีวินัย

GU	หมายถึง	ค่าคะแนนความรู้สึกผิด
PU	หมายถึง	ค่าคะแนนระดับการรับรู้การกระทำผิดทางศีลธรรม
CHEAT	หมายถึง	ผู้ร่วมการทดลองที่กระทำพฤติกรรมการโกงทั้งในแง่ของการโกงเงินรางวัลและการโกงเวลา
NOT CHEAT	หมายถึง	ผู้ร่วมการทดลองที่ไม่ได้กระทำพฤติกรรมการโกงทั้งในแง่ของการโกงเงินรางวัลและการโกงเวลา

เงื่อนไขการทดลองมีทั้งหมด 4 เงื่อนไข มีจำนวนผู้ร่วมการทดลองเงื่อนไขละ 25 คน โดยแต่ละเงื่อนไขเป็นดังต่อไปนี้

เงื่อนไขที่ (1): เงื่อนไขควบคุมที่ผู้ร่วมการทดลองได้รับผลประโยชน์เพียงผู้เดียว โดยผู้วิจัยไม่ได้เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมการทดลองได้กระทำพฤติกรรมการโกง

เงื่อนไขที่ (2): เงื่อนไขทดลองที่ผู้ร่วมการทดลองได้รับผลประโยชน์เพียงผู้เดียว โดยผู้วิจัยเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมการทดลองได้กระทำพฤติกรรมการโกง

เงื่อนไขที่ (3): เงื่อนไขทดลองที่ผู้อื่นได้รับผลประโยชน์เพียงผู้เดียว โดยผู้วิจัยเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมการทดลองได้กระทำพฤติกรรมการโกง

เงื่อนไขที่ (4): เงื่อนไขทดลองที่ผู้ร่วมการทดลองและผู้อื่นได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน โดยผู้วิจัยเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมการทดลองได้กระทำพฤติกรรมการโกง

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ร่วมการทดลอง

ผู้ร่วมการทดลองในครั้งนี้เป็นนิสิตระดับปริญญาตรีจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในช่วงอายุ 18 ถึง 22 ปี จำนวนทั้งสิ้น 100 คน แบ่งเป็นเพศชาย 55 คน และเพศหญิง 45 คน จำแนกตามเพศ อายุ ชั้นปีการศึกษา และคณะ ดังรายละเอียดในตารางที่ 5

ตารางที่ 5

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มผู้ร่วมการทดลองจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

	รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ	ชาย	55	55.0
	หญิง	45	45.0
	รวม	100	100.0
2. อายุ	18	19	19.0
	19	30	30.0
	20	37	37.0
	21	13	13.0
	22	1	1.0
	รวม	100	100.0
3. ชั้นปี	1	35	35.0
	2	38	38.0
	3	23	23.0
	4	4	4.0
	รวม	100	100.0
4. คณะ	วิศวกรรมศาสตร์	37	37.0
	อักษรศาสตร์	1	1.0
	วิทยาศาสตร์	15	15.0
	รัฐศาสตร์	9	9.0
	ครุศาสตร์	4	4.0
	นิเทศศาสตร์	2	2.0

ตารางที่ 5 (ต่อ)

	รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
4. คณะ	เศรษฐศาสตร์	2	2.0
	แพทยศาสตร์	26	26.0
	เภสัชศาสตร์	4	4.0
	รวม	100	100.0

ตอนที่ 2 ค่าสถิติพื้นฐาน

จากการทดลองทั้ง 4 เงื่อนไข พบว่า มีผู้ร่วมการทดลองที่มีพฤติกรรมการโกงทั้งในแง่ของการโกงเงินรางวัลและการโกงเวลา คิดเป็นทั้งหมด 7 คน แบ่งออกเป็น เงื่อนไขที่ผู้ร่วมการทดลองได้รับผลประโยชน์เพียงผู้เดียว 3 คน เงื่อนไขที่ผู้อื่นได้รับผลประโยชน์เพียงผู้เดียว 3 คน และเงื่อนไขที่ผู้ร่วมการทดลองและผู้อื่นได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน 1 คน โดยไม่มีผู้ร่วมการทดลองคนใดในเงื่อนไขควบคุมที่มีพฤติกรรมการโกง ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6

จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่มีพฤติกรรมการโกงและไม่มีพฤติกรรมการโกงเมื่อเทียบกับจำนวนผู้ร่วมการทดลองในแต่ละเงื่อนไข (N = 25)

เงื่อนไข	CHEAT		NOT CHEAT		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
CONTROL	0	0.0	25	100.0	25	100.0
SELF	3	12.0	22	88.0	25	100.0
OTHER	3	12.0	22	88.0	25	100.0
SELF & OTHER	1	4.0	24	96.0	25	100.0

จากตารางที่ 6 สามารถนำเสนอเป็นแผนภาพเปรียบเทียบร้อยละได้ดังภาพที่ 6

ภาพที่ 6 แผนภาพเปรียบเทียบร้อยละระหว่างผู้ร่วมการทดลองที่มีพฤติกรรมการโกง และผู้ร่วมการทดลองที่ไม่มีพฤติกรรมการโกง

จากภาพที่ 6 พบว่าในเงื่อนไขที่ผู้ร่วมการทดลองเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์เพียงผู้เดียว และเงื่อนไขที่ผู้อื่นเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์เพียงผู้เดียว มีร้อยละของการเกิดพฤติกรรมการโกงในระดับเท่ากัน คือ ร้อยละ 12 และเงื่อนไขที่ผู้ร่วมการทดลองและผู้อื่นได้รับผลประโยชน์ร่วมกันมีร้อยละของผู้ร่วมการทดลองน้อยสุด คือ ร้อยละ 4 ในขณะที่เงื่อนไขควบคุมไม่มีผู้ร่วมการทดลองที่มีพฤติกรรมการโกงเลย

ผู้วิจัยได้สรุปสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และพิสัยของคะแนนของตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ จำนวนโจทย์คณิตศาสตร์ที่ผู้ร่วมการทดลองทำได้ (TOTAL) มาตรบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์ (INTG) และความมีวินัย (DISCI) มาตรวัดระดับความรู้สึกผิด (GU) และมาตรวัดระดับการรับรู้การกระทำผิดทางศีลธรรม (PU) ดังตารางที่ 7 - 10

ตารางที่ 7

ค่ามัชฌิมเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของจำนวนโจทย์คณิตศาสตร์ที่ผู้ร่วมการทดลองทำได้ (N = 100)

ตัวแปรที่ศึกษา	เงื่อนไข	CHEAT			NOT CHEAT			รวม		
		n	*M*	*SD*	*n*	*M*	*SD*	*n*	*M*	*SD*
TOTAL	CONTROL	0	-	-	25	6.28	4.49	25	6.28	4.49
	SELF	3	4.33	2.89	22	6.59	2.67	25	6.32	2.73
	OTHER	3	8.33	1.53	22	6.91	3.05	25	7.08	2.93
	S & O	1	20.00	-	24	5.75	2.44	25	6.32	3.72
	รวม	7	8.28	5.85	93	6.37	3.27	100	6.50	3.50

คะแนนมากสุดที่เป็นไปได้คือ 20 และคะแนนน้อยสุดที่เป็นไปได้คือ 0

จากตารางที่ 7 พบว่า ผู้ร่วมการทดลองในแต่ละเงื่อนไขนั้นมีจำนวนโจทย์คณิตศาสตร์ที่ทำได้ไม่แตกต่างกันมากนัก คือ มีค่ามัชฌิมเลขคณิตอยู่ในช่วงตั้งแต่ 6.28 ถึง 7.08 โดยมีค่ามากสุดในเงื่อนไขที่ผู้อื่นได้รับผลประโยชน์เพียงผู้เดียว (*M* = 7.08, *SD* = 2.93) รองลงมาคือ เงื่อนไขที่ผู้ร่วมการทดลองได้รับผลประโยชน์เพียงผู้เดียว (*M* = 6.32, *SD* = 2.73) เงื่อนไขที่ผู้ร่วมการทดลองและผู้อื่นได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน (*M* = 6.32, *SD* = 3.72) และเงื่อนไขควบคุม (*M* = 6.28, *SD* = 4.49) ตามลำดับ แต่หากพิจารณาเฉพาะผู้ร่วมการทดลองที่มีพฤติกรรมการโกงจะพบว่า เงื่อนไขที่ผู้ร่วมการทดลองและผู้อื่นได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน (*M* = 20.00) มีค่ามากสุด รองลงมาคือ เงื่อนไขที่ผู้อื่นได้รับผลประโยชน์เพียงผู้เดียว (*M* = 8.33, *SD* = 1.53) และน้อยสุดในเงื่อนไขที่ผู้ร่วมการทดลองได้รับผลประโยชน์เพียงผู้เดียว (*M* = 4.33, *SD* = 2.89) สำหรับผู้ร่วมการทดลองที่ไม่มีพฤติกรรมการโกงนั้นมีค่ามัชฌิมเลขคณิตไม่แตกต่างจากค่ามัชฌิมเลขคณิตของผู้ร่วมการทดลองทั้งหมดเท่าใดนัก

ตารางที่ 8

ค่ามัชฌิมเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจากมาตรบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์ และความมีวินัย (N = 100)

ตัวแปรที่ศึกษา	เงื่อนไข	CHEAT			NOT CHEAT			รวม		
		n	*M*	*SD*	*n*	*M*	*SD*	*n*	*M*	*SD*
INTG	CONTROL	0	-	-	25	51.13	3.77	25	51.13	3.77
	SELF	3	52.67	4.51	22	52.18	6.81	25	52.24	6.51

ตารางที่ 8 (ต่อ)

ตัวแปรที่ศึกษา	เงื่อนไข	CHEAT			NOT CHEAT			รวม		
		n	*M*	*SD*	*n*	*M*	*SD*	*n*	*M*	*SD*
INTG	OTHER	3	49.00	5.00	22	52.74	3.19	25	52.29	3.54
	S & O	1	44.00	-	24	51.79	4.30	25	51.48	4.49
	รวม	7	49.86	5.01	93	51.93	4.64	100	51.79	4.68
DISCI	CONTROL	0	-	-	25	44.95	4.41	25	44.95	4.41
	SELF	3	46.33	2.31	22	47.45	3.60	25	47.32	3.45
	OTHER	3	47.00	3.61	22	45.55	2.65	25	45.72	2.73
	S & O	1	40.00	-	24	46.63	4.09	25	46.36	4.22
	รวม	7	45.71	3.55	93	46,11	3.84	100	46.09	3.81

คะแนนมากสุดที่เป็นไปได้คือ 64 และคะแนนน้อยสุดที่เป็นไปได้คือ 16

จากตารางที่ 8 พบว่า ผู้ร่วมการทดลองในแต่ละเงื่อนไขนั้นมีค่าคะแนนจากมาตรบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์ไม่แตกต่างกันมากนัก คือ มีค่ามัชฌิมเลขคณิตอยู่ในช่วงตั้งแต่ 51.13 ถึง 52.29 โดยมีค่ามากสุดในเงื่อนไขที่ผู้อื่นได้รับผลประโยชน์เพียงผู้เดียว (*M* = 52.29, *SD* = 3.54) รองลงมาคือ เงื่อนไขที่ผู้ร่วมการทดลองได้รับผลประโยชน์เพียงผู้เดียว (*M* = 52.24, *SD* = 6.51) เงื่อนไขที่ผู้ร่วมการทดลองและผู้อื่นได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน (*M* = 51.48, *SD* = 4.49) และมีค่าน้อยสุดในเงื่อนไขควบคุม (*M* = 51.13, *SD* = 3.77) ในส่วนของค่าคะแนนจากมาตรบ่งชี้คุณธรรมและจริยธรรมด้านความมีวินัย พบว่า ผู้ร่วมการทดลองในแต่ละเงื่อนไขก็มีค่าคะแนนไม่แตกต่างกันมากนักเช่นกัน คือ มีค่ามัชฌิมเลขคณิตอยู่ในช่วงตั้งแต่ 44.95 ถึง 47.32 โดยมีค่ามากสุดในเงื่อนไขที่ผู้ร่วมการทดลองได้รับผลประโยชน์เพียงผู้เดียว (*M* = 47.32, *SD* = 3.45) รองลงมาคือ เงื่อนไขที่ผู้ร่วมการทดลองและผู้อื่นได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน (*M* = 46.36, *SD* = 4.22) เงื่อนไขที่ผู้อื่นได้รับผลประโยชน์เพียงผู้เดียว (*M* = 45.72, *SD* = 2.73) และมีค่าน้อยสุดในเงื่อนไขควบคุม (*M* = 44.95, *SD* = 4.41)

ตารางที่ 9

ค่ามัชฌิมเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจากมาตรวัดระดับความรู้สึกผิด (N = 100)

ตัวแปรที่ศึกษา	เงื่อนไข	CHEAT			NOT CHEAT			รวม		
		n	*M*	*SD*	*n*	*M*	*SD*	*n*	*M*	*SD*
GU	CONTROL	0	-	-	25	17.08	10.84	25	17.08	10.84
	SELF	3	31.00	5.20	22	15.59	10.46	25	17.44	11.14
	OTHER	3	25.33	15.89	22	15.05	10.26	25	16.28	11.17
	S & O	1	33.00	-	24	16.83	10.58	25	17.48	10.85
	รวม	7	28.86	10.22	93	16.18	10.41	100	17.07	10.85

คะแนนมากสุดที่เป็นไปได้คือ 49 และคะแนนน้อยสุดที่เป็นไปได้คือ 7

จากตารางที่ 9 พบว่า ระดับความรู้สึกผิดของผู้ร่วมการทดลองโดยรวม พบว่า ในแต่ละเงื่อนไขนั้นมีค่าคะแนนจากมาตรวัดระดับความรู้สึกผิดที่ไม่แตกต่างกันมากนัก โดยมีค่ามัชฌิมเลขคณิตอยู่ในช่วงตั้งแต่ 16.28 ถึง 17.48 เมื่อพิจารณาเฉพาะผู้ร่วมการทดลองที่ไม่มีพฤติกรรมการโกง พบว่า ในแต่ละเงื่อนไขนั้นมีค่าคะแนนจากมาตรวัดระดับความรู้สึกผิดที่ไม่แตกต่างกันมากนัก คือ มีค่ามัชฌิมเลขคณิตอยู่ในช่วงตั้งแต่ 15.05 ถึง 17.08 โดยมีค่ามากสุดในเงื่อนไขควบคุม (*M* = 17.08, *SD* = 10.84) รองลงมาคือ เงื่อนไขที่ผู้ร่วมการทดลองและผู้อื่นได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน (*M* = 16.83, *SD* = 10.26) เงื่อนไขที่ผู้ร่วมการทดลองได้รับผลประโยชน์เพียงผู้เดียว (*M* = 15.59, *SD* = 10.46) และมีค่าน้อยสุดในเงื่อนไขที่ผู้อื่นได้รับผลประโยชน์เพียงผู้เดียว (*M* = 15.05, *SD* = 10.26) ซึ่งถือได้ว่าแตกต่างจากผู้ร่วมการทดลองที่มีพฤติกรรมการโกงค่อนข้างมาก คือ ผู้ร่วมการทดลองที่มีพฤติกรรมการโกงจะมีค่ามัชฌิมเลขคณิตอยู่ในช่วงตั้งแต่ 25.33 ถึง 33.00 โดยเงื่อนไขที่ผู้ร่วมการทดลองและผู้อื่นได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน (*M* = 33.00) มีค่ามากสุด รองลงมาคือ เงื่อนไขที่ผู้ร่วมการทดลองได้รับผลประโยชน์เพียงผู้เดียว (*M* = 31.00, *SD* = 5.20) และมีค่าน้อยสุดในเงื่อนไขที่ผู้อื่นได้รับผลประโยชน์เพียงผู้เดียว (*M* = 25.33, *SD* = 15.89)

ตารางที่ 10

ค่ามัชฌิมเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจากมาตรวัดระดับการรับรู้การกระทำผิดทางศีลธรรม (N = 100)

ตัวแปรที่ศึกษา	เงื่อนไข	CHEAT			NOT CHEAT			รวม		
		n	*M*	*SD*	*n*	*M*	*SD*	*n*	*M*	*SD*
PU	CONTROL	0	-	-	25	22.24	5.00	25	22.24	5.00
	SELF	3	22.33	6.43	22	23.32	5.79	25	23.20	5.74
	OTHER	3	17.33	6.42	22	24.32	3.93	25	23.48	4.73
	S & O	1	24.00	-	24	24.83	3.13	25	24.80	3.07
	รวม	7	20.43	6.02	93	23.66	4.60	100	23.43	4.75

คะแนนมากสุดที่เป็นไปได้คือ 28 และคะแนนน้อยสุดที่เป็นไปได้คือ 4

จากตารางที่ 10 พบว่า ผู้ร่วมการทดลองในแต่ละเงื่อนไขนั้นมีค่าคะแนนจากมาตรวัดระดับการรับรู้การกระทำผิดทางศีลธรรมไม่แตกต่างกันมากนัก คือ มีค่ามัชฌิมเลขคณิตอยู่ในช่วงตั้งแต่ 22.24 ถึง 24.80 โดยเงื่อนไขที่ผู้ร่วมการทดลองและผู้อื่นได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน (*M* = 24.80, *SD* = 3.07) มีค่ามากสุด รองลงมาคือ เงื่อนไขที่ผู้อื่นได้รับผลประโยชน์เพียงผู้เดียว (*M* = 23.48, *SD* = 4.73) เงื่อนไขที่ผู้ร่วมการทดลองได้รับผลประโยชน์เพียงผู้เดียว (*M* = 23.20, *SD* = 5.74) และมีค่าน้อยสุดในเงื่อนไขควบคุม (*M* = 22.24, *SD* = 5.00) ซึ่งเมื่อพิจารณาเฉพาะผู้ร่วมการทดลองที่มีและไม่มีพฤติกรรมการโกงนั้นพบว่ามีค่ามัชฌิมเลขคณิตไม่แตกต่างจากค่ามัชฌิมเลขคณิตของผู้ร่วมการทดลองทั้งหมดเท่าใดนัก

ตอนที่ 3 การทดสอบเบื้องต้นก่อนการทดสอบสมมติฐาน

ผู้วิจัยได้ทำการเปรียบเทียบค่าคะแนนที่ได้จากมาตรวัดบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรมในด้านความซื่อสัตย์และความมีวินัยของผู้ร่วมการทดลองทั้ง 4 เงื่อนไขโดยใช้วิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way ANOVA) พบว่า กลุ่มตัวอย่างไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ดังรายละเอียดในภาคผนวก ค ตารางภาคผนวกที่ 5 และตารางภาคผนวกที่ 6 นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบเพิ่มเติมเพื่อพิสูจน์ว่าการที่ผู้ร่วมการทดลองสามารถทำโจทย์เลขได้จำนวนน้อยนั้นไม่ได้มีความสัมพันธ์ต่อการให้คะแนนในมาตรวัดความรู้สึกผิด โดยการหาสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson correlation) ระหว่างจำนวนโจทย์คณิตศาสตร์ที่ทำได้ (TOTAL) กับคะแนนในมาตรวัดระดับความรู้สึกผิด (GU) ดังรายละเอียดในภาคผนวก ง ตารางภาคผนวกที่ 7 จึงนำข้อมูลทั้งหมดไปใช้ในการคำนวณสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐานต่อไป

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐาน

จากสมมติฐานที่ 1 ที่กล่าวว่า ในกรณีที่รับรู้ว่าไม่สามารถถูกตรวจสอบพฤติกรรมการโกงได้ (เงื่อนไขทดลอง) บุคคลจะมีพฤติกรรมการโกงมากที่สุด ในเงื่อนไขตนเองและผู้อื่นได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน รองลงมาคือ เงื่อนไขผู้อื่นได้รับผลประโยชน์เพียงผู้เดียว และมีพฤติกรรมการโกงน้อยที่สุดในเงื่อนไขตนเองได้รับผลประโยชน์เพียงผู้เดียว แต่จะไม่เกิดการโกงเลยหากรับรู้ว่าสามารถถูกตรวจสอบพฤติกรรมการโกงได้ (เงื่อนไขควบคุม) ซึ่งเมื่อพิจารณาจากผลการทดลองแล้ว พบว่า ไม่สนับสนุนสมมติฐาน กล่าวคือ ในเงื่อนไขที่ผู้ร่วมการทดลองเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์เพียงผู้เดียวและเงื่อนไขที่ผู้อื่นเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์เพียงผู้เดียวนั้นมีร้อยละของผู้ร่วมการทดลองที่มีพฤติกรรมการโกงในระดับเท่ากัน คือ ร้อยละ 12 และเงื่อนไขที่ผู้ร่วมการทดลองและผู้อื่นได้รับผลประโยชน์ร่วมกันมีร้อยละของผู้ร่วมการทดลองน้อยสุด คือ ร้อยละ 4 ในขณะที่เงื่อนไขควบคุมไม่มีผู้ร่วมการทดลองที่มีพฤติกรรมการโกงเลย

จากสมมติฐานที่ 2 ที่กล่าวว่า บุคคลจะมีความรู้สึกผิดมากที่สุด ในเงื่อนไขตนเองได้รับผลประโยชน์เพียงผู้เดียว รองลงมา คือ เงื่อนไขผู้อื่นได้รับผลประโยชน์เพียงผู้เดียว และเงื่อนไขที่ตนเองและผู้อื่นได้รับผลประโยชน์ร่วมกันมีระดับความรู้สึกผิดไม่ต่างกัน และเงื่อนไขควบคุมมีความรู้สึกผิดน้อยที่สุด เมื่อเปรียบเทียบค่าคะแนนที่ได้จากมาตรวัดระดับความรู้สึกผิดของผู้ร่วมการทดลองทั้ง 4 เงื่อนไข โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way ANOVA) พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนระดับความรู้สึกผิดไม่แตกต่างกัน จึงไม่สนับสนุนสมมติฐานรายละเอียดดังตารางที่ 11

ตารางที่ 11

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวของค่าคะแนนจากมาตรวัดระดับความรู้สึกผิด (N = 100)

แหล่งความแปรปรวน	Type III Sum of Squares	*df*	Mean Square	*F*	*p*
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	23.230	3	7.743	.064	.979
ความแตกต่างภายในกลุ่ม	11621.280	96	121.055		
รวม	40783.000	100			

จากสมมติฐานที่ 3 ที่กล่าวว่า บุคคลจะมีระดับการรับรู้การกระทำผิดทางศีลธรรมของพฤติกรรมการโกงมากที่สุด ในเงื่อนไขควบคุม รองลงมา คือ เงื่อนไขตนเองและผู้อื่นได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน เงื่อนไขผู้อื่นได้รับผลประโยชน์เพียงผู้เดียว และน้อยที่สุดในเงื่อนไขตนเองเป็นผู้ที่ได้รับผลประโยชน์เพียงผู้เดียว

เมื่อทำการเปรียบเทียบค่าคะแนนที่ได้จากมาตรวัดระดับการรับรู้การกระทำผิดศีลธรรมของพฤติกรรมการโกงของผู้ร่วมการทดลองทั้ง 4 เงื่อนไขโดยใช้วิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way ANOVA) พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนระดับการรับรู้การกระทำผิดทางศีลธรรมไม่แตกต่างกัน จึงไม่สนับสนุนสมมติฐาน รายละเอียดดังตารางที่ 12

ตารางที่ 12

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวของค่าคะแนนจากมาตรวัดระดับการรับรู้การกระทำผิดศีลธรรมของพฤติกรรมการโกง (N = 100)

แหล่งความแปรปรวน	Type III Sum of Squares	*df*	Mean Square	*F*	*p*
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	83.710	3	27.903	1.244	.298
ความแตกต่างภายในกลุ่ม	2152.800	96	22.425		
รวม	57133.000	100			

กล่าวโดยสรุป จากการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1-3 พบว่า ผู้ได้รับผลประโยชน์แตกต่างกันมีพฤติกรรมการโกง ระดับความรู้สึกผิด และระดับการรับรู้การกระทำผิดศีลธรรมของพฤติกรรมการโกงที่ไม่แตกต่างกัน จึงไม่สนับสนุนสมมติฐาน

บทที่ 4

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเรื่อง “ผลของประเภทผู้ได้รับผลประโยชน์ต่อพฤติกรรมการโกง ความรู้สึกผิด และการรับรู้การผิดศีลธรรมของพฤติกรรม” โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลสถิติเชิงพื้นฐานของตัวแปร และการวิเคราะห์ความแปรปรวน สามารถอภิปรายผลการวิจัยตามสมมติฐานได้ดังนี้

<u>สมมติฐานข้อที่ 1</u> ในกรณีที่รับรู้ว่าไม่สามารถถูกตรวจสอบพฤติกรรมการโกงได้ (เงื่อนไขทดลอง) บุคคลจะมีพฤติกรรมการโกงมากที่สุด ในเงื่อนไขตนเองและผู้อื่นได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน รองลงมาคือเงื่อนไขผู้อื่นได้รับผลประโยชน์เพียงผู้เดียว และมีพฤติกรรมการโกงน้อยที่สุดในเงื่อนไขตนเองได้รับผลประโยชน์เพียงผู้เดียว แต่จะไม่เกิดการโกงเลยหากรับรู้ว่าสามารถถูกตรวจสอบพฤติกรรมการโกงได้ (เงื่อนไขควบคุม)

ผลการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1 พบว่าทั้ง 4 เงื่อนไข คือ เงื่อนไขควบคุม เงื่อนไขที่ผู้ร่วมการทดลองได้รับผลประโยชน์ เงื่อนไขที่ผู้อื่นได้รับผลประโยชน์เพียงผู้เดียว และเงื่อนไขที่ตนเองและผู้อื่นได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน พฤติกรรมการโกงที่เกิดขึ้นไม่มีความแตกต่างกัน ผลการวิจัยจึงไม่สนับสนุนสมมติฐานข้อที่ 1 และงานวิจัยของ Gino และคณะ (2013) ที่ว่าเงื่อนไขที่ตนเองและผู้อื่นได้รับเงินร่วมกันมีการกระทำทุจริตมากกว่าเงื่อนไขที่ตนเองได้รับเงินสูงและเงื่อนไขตนเองได้รับเงินต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และผู้ร่วมการทดลองกระทำการทุจริตมากขึ้นในเงื่อนไขที่ตนเองและผู้อื่นได้รับเงินเมื่อเปรียบเทียบกับเงื่อนไขที่ตนเองได้รับเงินเพียงคนเดียวและเงื่อนไขที่ผู้อื่นได้รับเงินเพียงคนเดียวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สาเหตุเบื้องต้นที่อาจช่วยอธิบายได้ว่าที่ทั้ง 4 เงื่อนไข แทบไม่มีพฤติกรรมการโกงเกิดขึ้น และส่งผลให้ผลการทดลองไม่มีความแตกต่างกัน อาจมาจากปัจจัย 3 ประการ ดังนี้

ประการแรก การทำโจทย์คณิตศาสตร์โดยให้ผู้ร่วมการทดลองเขียนคำตอบลงในกระดาษคำถามแล้วให้ทิ้งชุดคำถามใส่ในกล่องกระดาษรีไซเคิลหลังเสร็จสิ้นการทดลองนั้น อาจทำให้ผู้ร่วมการทดลองยังคงมีความกังวลว่าคำตอบของเขาจะถูกนำกลับมาตรวจสอบได้ง่าย การใช้กระดาษจึงอาจไม่เหมาะสมสำหรับการทดลองนี้ ในการศึกษาต่อไป ผู้วิจัยคิดว่าควรเปลี่ยนจากการทำโจทย์คณิตศาสตร์บนแผ่นกระดาษเป็นการทำโจทย์คณิตศาสตร์โดยใช้ระบบคอมพิวเตอร์แทน เพื่อให้ผู้ร่วมการทดลองเกิดความรู้สึกมั่นใจเพิ่มมากขึ้นว่าผู้วิจัยจะไม่สามารถตรวจสอบพฤติกรรมของผู้ร่วมการทดลองได้จริง โดยอาจนำเอาวิธีการทดลองของ Gino และคณะ (2013) มาพัฒนาให้ดีขึ้น คือ จากการทดลองของ Gino และคณะ (2013) ที่มีวิธีการวัดพฤติกรรมการโกงโดยดูจากจำนวนการกด space bar ที่ผู้ร่วมการทดลองสามารถห้ามไม่ให้คำตอบที่ถูกต้องของโจทย์คณิตศาสตร์ปรากฏขึ้นมาได้ถ้ากด space bar ทันทีที่เห็น

โจทย์ และหากผู้ร่วมการทดลองไม่กด space bar หมายถึง มีพฤติกรรมการโกงเกิดขึ้น ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าการวัดพฤติกรรมการโกงเช่นนี้อาจไม่ได้ถูกต้องแม่นยำเสมอไป เราอาจไม่สามารถอ้างได้ว่าผู้ร่วมการทดลองที่ไม่กด space bar ทุกคนต้องการดูคำตอบที่ถูกต้องได้ เพราะในความเป็นจริงผู้ร่วมการทดลองอาจกำลังใช้เวลาอยู่กับการคิดเลขจนลืมกด space bar ก็เป็นได้ ซึ่งผู้วิจัยคิดว่าหากสามารถพัฒนาวิธีการทดลองเพื่อแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากประเด็นดังกล่าว ก็น่าจะช่วยลดปัญหาเรื่องความกังวลในการถูกตรวจสอบของผู้ร่วมการทดลองและช่วยเพิ่มความแม่นยำในการวัดพฤติกรรมการโกงของผู้ร่วมการทดลองได้ไม่มากก็น้อย

ประการที่สอง สถานที่ที่ใช้ทำการทดลอง คือ ตึกบรมราชชนนีศรีศตพรรษ ชั้น 6 ซึ่งเป็นสถานศึกษาของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย การใช้สถานศึกษาในการทำทดลองอาจทำให้ผู้ร่วมการทดลองที่เป็นนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเกิดการตระหนักถึงตัวตนของตนเอง และตระหนักถึงความเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเพิ่มมากขึ้นในขณะที่ทำการทดลอง จึงทำให้ผู้ร่วมการทดลองเลือกที่จะไม่กระทำการทุจริตเพื่อรักษามโนทัศน์ทางศีลธรรมทางบวกของตนเอง ตามทฤษฎีการรักษาอัตมโนทัศน์ (Self-Concept Maintenance Theory) ที่กล่าวว่า บุคคลมักมีความคิดขัดแย้งระหว่างความต้องการโกงเพื่อให้ได้รับผลประโยชน์กับความต้องการรักษามโนทัศน์ที่มีต่อตนเองในทางบวก จึงทำให้บุคคลพยายามหาความสมดุลเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งดังกล่าวแต่จะต้องไม่กระทบต่อมโนทัศน์ทางศีลธรรมทางบวกของตนเอง ซึ่งกลไกที่ช่วยให้บุคคลสามารถหาความสมดุลได้ คือ ความใส่ใจในมาตรฐานทางศีลธรรม (attention to standards) กล่าวคือ บุคคลที่ใส่ใจในมาตรฐานทางศีลธรรมของตนเองจะรับรู้มโนทัศน์ของตนตามผลของการกระทำ จึงทำให้บุคคลใส่ใจกับพฤติกรรมที่ซื่อสัตย์และไม่ซื่อสัตย์ ซึ่งการใส่ใจในเรื่องศีลธรรมและจริยธรรมเป็นสิ่งที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยปลูกฝังให้กับนิสิตมาตลอดทุกรุ่นทุกสมัย การที่ผลการวิจัยออกมาว่าแทบไม่มีพฤติกรรมการโกงเกิดขึ้น จึงเป็นสิ่งที่ดีที่แสดงให้เห็นว่าสิ่งที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยอบรมสั่งสอนนิสิตในเรื่องของข้อบังคับที่ว่าด้วยระเบียบวินัยด้านการกระทำทุจริตนั้น นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้นำมาปรับใช้และพร้อมที่จะนำสิ่งที่ได้รับการอบรมสั่งสอนจากมหาวิทยาลัยนำมาซึ่งการตอบแทนให้แก่สังคม ซึ่งตรงกับงานวิจัยของ วัชรพันธ์ ผาสุก (2551) ที่พบว่านิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีการฝ่าฝืนระเบียบวินัยน้อยที่สุด ดังนั้น เพื่อลดการตระหนักถึงตัวตนของความเป็นนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในการศึกษาครั้งต่อไปหากเปลี่ยนสถานที่ทำการทดลองเป็นสถานที่อื่นที่ไม่ใช่สถานศึกษา อาจได้ผลการทดลองที่แตกต่างกันออกไป

ประการที่สาม เนื่องจากสภาพห้องการทดลองเป็นห้องสี่เหลี่ยมที่มีลักษณะปิดทึบ เงียบ และมีกล้องวงจรปิดติดอยู่บนมุมห้อง ถึงแม้ว่าผู้ร่วมการทดลองจะได้รับการชี้แจงเกี่ยวกับข้อมูลการทดลองก่อนว่าผู้วิจัยจะไม่มีการใช้กล้องวงจรปิดแต่ด้วยสภาพห้องที่มีกล้องวงจรปิด ผู้ร่วมการทดลองอาจยังเกิดความรู้สึกว่าสามารถถูกตรวจสอบได้ จึงอาจทำให้ผู้ร่วมการทดลองเกิดการหวั่นการประเมินจากการถูกสังเกต ตามที่ Rosenberg (1965) ได้ให้ความหมายของการหวั่นการประเมินว่า เป็นความรู้สึกกังวลใจ

ที่ทำให้ผู้ร่วมการทดลองเกิดการกระทำเพื่อต้องการได้รับการประเมินทางบวกหรืออย่างน้อยที่สุดคือการไม่ได้รับการประเมินทางลบจากผู้วิจัย ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงอาจส่งผลให้ผู้ร่วมการทดลองส่วนใหญ่แทบไม่กระทำการทุจริต ซึ่งหากการวิจัยครั้งต่อไปเปลี่ยนให้ผู้ร่วมการทดลองทำการทดลองในสถานที่โล่งแจ้งที่ผู้ร่วมการทดลองรู้สึกว่าจะไม่ถูกตรวจสอบอาจทำให้ได้ผลการศึกษาที่แตกต่างออกไปได้ ซึ่งต้องมีการศึกษาต่อไป

<u>สมมติฐานข้อที่ 2</u> บุคคลจะมีความรู้สึกผิดมากที่สุด ในเงื่อนไขตนเองได้รับผลประโยชน์เพียงผู้เดียว รองลงมา คือ เงื่อนไขผู้อื่นได้รับผลประโยชน์เพียงผู้เดียว และเงื่อนไขที่ตนเองและผู้อื่นได้รับผลประโยชน์ร่วมกันมีระดับความรู้สึกผิดไม่ต่างกัน และเงื่อนไขควบคุมมีความรู้สึกผิดน้อยที่สุด

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 2 พบว่า ทั้ง 4 เงื่อนไข คือ เงื่อนไขควบคุม เงื่อนไขที่ผู้ร่วมการทดลองได้รับผลประโยชน์ เงื่อนไขที่ผู้อื่นได้รับผลประโยชน์เพียงผู้เดียว และเงื่อนไขที่ตนเองและผู้อื่นได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน ความรู้สึกผิดที่เกิดขึ้นไม่มีความแตกต่างกัน ดังนั้นผลการวิจัยจึงไม่สนับสนุนสมมติฐานข้อที่ 2 และไม่สนับสนุนงานวิจัยของ Baumeister (1998; Mazar et al., 2008; Schweitzer & Hsee, 2002 อ้างถึงใน Gino et al., 2013) ที่พบว่า หากบุคคลกระทำพฤติกรรมผิดศีลธรรมที่เป็นการทำเพื่อผลประโยชน์ของตนเองจะทำให้เกิดความรู้สึกผิด เพราะแรงจูงใจในการกระทำนั้นสามารถระบุสาเหตุได้อย่างชัดเจนว่าเป็นการทำเพื่อตัวเอง ส่งผลทำให้บุคคลเกิดการรับรู้ภาพลักษณ์ของตนในทางลบและเกิดความไม่สอดคล้องภายในตนจนกลายเป็นสาเหตุของการเกิดความรู้สึกผิด แต่หากบุคคลกระทำการโกงโดยรับรู้ว่าการกระทำนั้นกลายเป็นการทำเพื่อผลประโยชน์ของบุคคลอื่น แรงจูงใจที่เป็นการทำเพื่อผลประโยชน์ของบุคคลอื่นนี้ ไม่เพียงแต่จะทำให้บุคคลมีข้อแก้ตัวสำหรับการกระทำความผิดให้กับตนเอง แต่ยังทำให้เกิดการคิดเข้าข้างตนเอง มองว่าการกระทำที่ทำนั้นเป็นการช่วยเหลือผู้อื่น ซึ่งช่วยให้บุคคลสามารถรับรู้ภาพลักษณ์ของตนในทางบวกและหลีกเลี่ยงความคิดเกี่ยวกับภาพลักษณ์ทางศีลธรรมของตนในทางลบได้ จึงทำให้บุคคลนั้นเกิดความรู้สึกผิดน้อยลง (Shaw, 2009; Sherman & Clore, 2009 อ้างถึงใน Wiltermuth, 2011)

ผู้วิจัยคิดว่าสาเหตุที่ทำให้ทั้ง 4 เงื่อนไข มีความรู้สึกผิดไม่ต่างกัน เป็นเพราะผู้ร่วมการทดลองส่วนใหญ่ไม่ได้กระทำพฤติกรรมการโกง ซึ่งความรู้สึกผิดเป็นอารมณ์ที่จะเกิดขึ้นต่อเมื่อบุคคลประเมินพฤติกรรมของเขาและรับรู้ว่าเขาได้ทำสิ่งที่ผิดพลาด โดยมุ่งความสนใจไปยังพฤติกรรมทางลบ คือ พฤติกรรมการโกงที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นความรู้สึกที่มีต่อพฤติกรรมของตนเอง (Shaw, 2009; Sherman & Clore, 2009 อ้างถึงใน Wiltermuth, 2011) ดังนั้น เมื่อผู้ร่วมการทดลองส่วนใหญ่ไม่ได้กระทำพฤติกรรมการโกง ระดับความรู้สึกผิดของผู้ร่วมการทดลองแต่ละคนจึงแทบไม่มีความแตกต่างกัน

<u>สมมติฐานข้อที่</u> 3 บุคคลจะมีระดับการรับรู้การกระทำผิดทางศีลธรรมของพฤติกรรมการโกงมากที่สุด ในเงื่อนไขควบคุม รองลงมา คือ เงื่อนไขตนเองและผู้อื่นได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน เงื่อนไขผู้อื่นได้รับผลประโยชน์เพียงผู้เดียว และน้อยที่สุดในเงื่อนไขตนเองเป็นผู้ที่ได้รับผลประโยชน์เพียงผู้เดียว

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 3 พบว่า ระดับการรับรู้การกระทำผิดทางศีลธรรมของพฤติกรรมการโกงของทั้ง 4 เงื่อนไข คือ เงื่อนไขควบคุม เงื่อนไขที่ผู้ร่วมการทดลองได้รับผลประโยชน์ เงื่อนไขที่ผู้อื่นได้รับผลประโยชน์เพียงผู้เดียว และเงื่อนไขที่ตนเองและผู้อื่นได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน ไม่มีความแตกต่างกัน ดังนั้น ผลการวิจัยจึงไม่สนับสนุนสมมติฐานข้อที่ 3 และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ Gino และคณะ (2013) ที่ว่าเงื่อนไขที่ทำเพื่อผลประโยชน์ของตนเองและผู้อื่นรับรู้ว่าตนเองกระทำผิดศีลธรรมน้อยกว่าเงื่อนไขที่ตนเองได้รับผลประโยชน์คนเดียว

ผู้วิจัยคิดว่าสาเหตุของการที่ผู้ร่วมการทดลองมีระดับการรับรู้การกระทำผิดทางศีลธรรมของพฤติกรรมการโกงไม่ต่างกัน เป็นผลมาจากการที่ผู้ร่วมการทดลองส่วนใหญ่ไม่กระทำการโกง เนื่องจากบุคคลส่วนใหญ่มักคำนึงถึงการประพฤติตนอยู่ในกรอบของคุณธรรมและศีลธรรม (Aquino & Americus, 2002 อ้างถึงใน Shu et al., 2011a) เพราะการกระทำพฤติกรรมที่ผิดศีลธรรมสามารถกระตุ้นให้บุคคลเกิดการตำหนิตนเองได้ และจากแนวคิดของ Bandura (1999) ที่เสนอว่า ในช่วงแรกของการพัฒนาศีลธรรมส่วนบุคคล เกิดจากปัจจัยภายนอกและกฎเกณฑ์ทางสังคมที่ต้องยึดถือและปฏิบัติร่วมกัน การอยู่ร่วมกันในสังคมจะทำให้บุคคลปรับเปลี่ยนมาตรฐานทางศีลธรรมของตนเพื่อให้สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ทางสังคมมากยิ่งขึ้น จึงอาจส่งผลให้ผู้ร่วมการทดลอง คือ นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ได้รับการปลูกฝังจากทางมหาวิทยาลัยอยู่เสมอว่าการทุจริตเป็นพฤติกรรมที่ผิดและไม่ควรกระทำ เกิดการปรับเปลี่ยนมาตรฐานทางศีลธรรมให้สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ของมหาวิทยาลัย อีกทั้งการกระทำพฤติกรรมที่ถูกต้องตามหลักศีลธรรมจะทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า จึงทำให้เกิดกลไกการควบคุมการกระทำของตนเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่น่าพึงพอใจและส่งผลให้บุคคลมีแนวโน้มที่จะระงับพฤติกรรมที่เกิดจากความตั้งใจจะทำสิ่งที่ขัดแย้งกับมาตรฐานทางศีลธรรมที่เขายึดถือ (Bandura, 1999; Bandura, 1990, 1996 อ้างถึงใน Shu et al., 2011a) จากเหตุผลข้างต้นอาจส่งผลให้ผู้ร่วมการทดลองส่วนใหญ่ มีระดับการรับรู้การกระทำผิดศีลธรรมของพฤติกรรมการโกงใกล้เคียงกัน สังเกตได้จากการที่ผู้ร่วมการทดลองส่วนใหญ่ให้คะแนนในมาตรวัดระดับการรับรู้การกระทำผิดทางศีลธรรมในระดับสูง และผลการวิเคราะห์ข้อมูลของระดับการรับรู้การกระทำผิดทางศีลธรรมของพฤติกรรมการโกงไม่มีความแตกต่างกัน ซึ่งหากสามารถชักนำให้มีจำนวนผู้ร่วมการทดลองที่กระทำการโกงเพิ่มมากขึ้นได้ โดยการปรับเปลี่ยนสถานที่ในการทดลอง เปลี่ยนของรางวัลเป็นสิ่งที่มีค่าและจูงใจได้มากยิ่งขึ้น หรือศึกษาตัวแปรอื่นเพิ่มเติม เช่น ตัวแปรผู้ร่วมการทดลองแบบกลุ่ม และตัวแปรอายุ ก็อาจทำให้ได้ผลการศึกษาที่ต่างออกไปและได้เพิ่มพูนองค์ความรู้ใหม่ ๆ ต่อไปในอนาคตได้ ซึ่งต้องศึกษาต่อไป

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบอัตราส่วนของจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่มีพฤติกรรมการโกงต่อจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ในกรณีที่รับรู้ว่าสามารถถูกตรวจสอบพฤติกรรมการโกงได้กับรับรู้ว่าไม่สามารถถูกตรวจสอบพฤติกรรมการโกงเมื่อมีผู้ได้รับผลประโยชน์แตกต่างกัน
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับความรู้สึกผิด ในกรณีที่มีผู้ได้รับผลประโยชน์แตกต่างกันโดยมีการรับรู้ว่าไม่สามารถถูกตรวจสอบพฤติกรรมการโกงได้ และในกรณีที่ตนเองได้รับผลประโยชน์เพียงผู้เดียวโดยมีการรับรู้ว่าสามารถถูกตรวจสอบพฤติกรรมการโกงได้
3. เพื่อเปรียบเทียบระดับการรับรู้การผิดศีลธรรมของพฤติกรรม ในกรณีที่มีผู้ได้รับผลประโยชน์แตกต่างกันโดยมีการรับรู้ว่าไม่สามารถถูกตรวจสอบพฤติกรรมการโกงได้ และในกรณีที่ตนเองได้รับผลประโยชน์เพียงผู้เดียวโดยมีการรับรู้ว่าสามารถถูกตรวจสอบพฤติกรรมการโกงได้

สมมติฐานการวิจัย

1. ในกรณีที่รับรู้ว่าไม่สามารถถูกตรวจสอบพฤติกรรมการโกงได้ (เงื่อนไขทดลอง) บุคคลจะมีพฤติกรรมการโกงมากที่สุด ในเงื่อนไขตนเองและผู้อื่นได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน รองลงมาคือเงื่อนไขผู้อื่นได้รับผลประโยชน์เพียงผู้เดียว และมีพฤติกรรมการโกงน้อยที่สุดในเงื่อนไขตนเองได้รับผลประโยชน์เพียงผู้เดียว แต่จะไม่เกิดการโกงเลยหากรับรู้ว่าสามารถถูกตรวจสอบพฤติกรรมการโกงได้ (เงื่อนไขควบคุม)
2. บุคคลจะมีความรู้สึกผิดมากที่สุด ในเงื่อนไขตนเองได้รับผลประโยชน์เพียงผู้เดียว รองลงมา คือ เงื่อนไขผู้อื่นได้รับผลประโยชน์เพียงผู้เดียว และเงื่อนไขที่ตนเองและผู้อื่นได้รับผลประโยชน์ร่วมกันมีระดับความรู้สึกผิดไม่ต่างกัน และเงื่อนไขควบคุมมีความรู้สึกผิดน้อยที่สุด
3. บุคคลจะมีระดับการรับรู้การกระทำผิดทางศีลธรรมของพฤติกรรมการโกงมากที่สุด ในเงื่อนไขควบคุม รองลงมา คือ เงื่อนไขตนเองและผู้อื่นได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน เงื่อนไขผู้อื่นได้รับผลประโยชน์เพียงผู้เดียว และน้อยที่สุดในเงื่อนไขตนเองเป็นผู้ที่ได้รับผลประโยชน์เพียงผู้เดียว

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในระดับชั้นปริญญาตรี จำนวน 100 คน ผู้วิจัยได้แบ่งเข้าเงื่อนไขในการทดลองซึ่งมีทั้งหมด 4 เงื่อนไข เงื่อนไขละ 25 คน โดยกลุ่มตัวอย่างแต่ละคนจะได้รับค่าตอบแทนตามเงื่อนไขของการทดลอง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

1. **มาตรวัดบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรม**

ผู้วิจัยได้นำเอามาตรวัดบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรมที่พัฒนาโดย นงลักษณ์ วิรัชชัย และ รุ่งนภา ตั้งจิตรเจริญกุล (2551) มาใช้ ในมาตรวัดประกอบด้วยข้อกระทงทั้งหมด 112 ข้อ แบ่งเป็นการประเมินคุณธรรมจริยธรรม 7 องค์ประกอบ ซึ่งผู้วิจัยได้คัดเลือกนำเอาเฉพาะองค์ประกอบที่มีความเกี่ยวข้องกับการทดลองมาใช้ คือ ความซื่อสัตย์สุจริต และความมีวินัย คิดเป็นองค์ประกอบละ 16 ข้อ รวมเป็นทั้งหมด 32 ข้อกระทง และนำมาทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนิสิตปริญญาตรี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 40 คน

2. **มาตรวัดระดับความรู้สึกผิด**

ผู้วิจัยได้นำเอามาตรวัดความรู้สึกละอายใจและความรู้สึกผิด (State Shame and Guilt Scale: SSGS) ของ Marschall, Sanftner และ Tangney (1994 อ้างถึงใน Tangney & Dearing, 2002) มาใช้ในการทำแบบวัด โดยคัดเลือกเฉพาะข้อกระทงที่เกี่ยวข้องกับการวัดความรู้สึกผิดจำนวน 5 ข้อ แล้วนำมาผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ว่าข้อกระทงตรงตามนิยามเชิงปฏิบัติการและจำเป็นต้องมีในมาตรวัดชุดนี้ และนำมาทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนิสิตปริญญาตรี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 40 คน จากการตรวจสอบคุณภาพมาตรวัดระดับความรู้สึกผิดทั้ง 2 วิธี ผู้วิจัยได้ปรับข้อกระทงจาก 5 ข้อ เป็น 7 ข้อ ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ และข้อกระทงทั้ง 7 ข้อได้ผ่านการหาค่าอำนาจจำแนกด้วยค่าที และผ่านการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างข้อกระทงแต่ละข้อกับคะแนนรวมของข้ออื่น ๆ ในมาตรวัดแล้ว ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำมาตรวัดระดับความรู้สึกผิดทั้ง 7 ข้อ มาใช้ในการวิจัย

3. **มาตรวัดระดับการรับรู้การกระทำผิดทางศีลธรรม**

ผู้วิจัยได้นำมาตรวัดการรับรู้การกระทำผิดทางศีลธรรม (Perceived Unethicality) ของ Gino, Ayal และ Ariely (2013) มาใช้ โดยพัฒนามาตรวัดให้มีคำที่เหมาะสมสำหรับใช้กับบริบทของสังคมไทย และเหมาะกับรูปแบบการทดลองของผู้วิจัยมากขึ้น แล้วนำมาผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน และนำมาทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนิสิตปริญญาตรี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 40 คน จากการตรวจสอบคุณภาพมาตรวัดระดับการรับรู้การกระทำผิดทางศีลธรรมพบว่า ข้อกระทงทั้ง 4 ข้อได้ผ่านการหาค่าอำนาจจำแนกด้วยค่าที และผ่านการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างข้อกระทงแต่ละข้อกับคะแนนรวมของข้ออื่น ๆ ในมาตรวัดแล้ว ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้นำมาตรวัดระดับการรับรู้การกระทำผิดทางศีลธรรมทั้ง 4 ข้อ มาใช้ในการวิจัย

4. **โจทย์คณิตศาสตร์**

ผู้วิจัยได้นำเอาแนวคิดการสร้างโจทย์คณิตศาสตร์จากการทดลองของ Gino และคณะ (2013) มาใช้ แต่ดัดแปลงเป็นแบบทดสอบที่ต้องทำลงในกระดาษ A4 ในรูปแบบของตารางเมทริกซ์ จำนวน 12 ช่อง แต่ละช่องประกอบไปด้วยตัวเลขที่มีจุดทศนิยมสองหลัก มีทั้งหมด 20 ข้อ และนำมาทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนิสิตปริญญาตรี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 20 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการทดลองโดยแบ่งผู้ร่วมการทดลองออกเป็น 4 กลุ่ม กลุ่มละ 25 คน ตามเงื่อนไข ซึ่งผู้ร่วมการทดลองแต่ละคนจะเป็นผู้จับฉลากสุ่มเลือกเงื่อนไขที่จะได้เข้าร่วมด้วยตนเอง และให้เข้าร่วมการทดลอง โดยใช้เวลาในการทดลองทั้งสิ้น 30 นาที ซึ่งผู้วิจัยใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมด 12 วัน

วิธีดำเนินการวิจัย

<u>เงื่อนไขควบคุม</u>

1. เมื่อผู้ร่วมการทดลองมาถึงห้องทดลอง ผู้วิจัยจะชี้แจงถึงสภาพห้องทดลอง (เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้ร่วมการทดลองเกิดการหวั่นการประเมิน) และรายละเอียดเกี่ยวกับการทดลอง จากนั้นผู้วิจัยจะยื่นหนังสือแสดงความยินยอมการเข้าร่วมการวิจัยให้ผู้ร่วมการทดลองได้อ่านและลงชื่อยินยอมเข้าร่วม แล้วจึงให้ผู้ร่วมการทดลองจับสลากสุ่มเข้าเงื่อนไขที่จะได้เข้าร่วม โดยสลากแบ่งเป็น 3 เงื่อนไข คือ ท่านเป็นผู้ได้รับเงินรางวัล ผู้อื่นเป็นผู้ได้รับเงินรางวัล และท่านและผู้อื่นเป็นผู้ได้รับเงินรางวัล (เงื่อนไขควบคุมและเงื่อนไขทดลองที่ผู้ร่วมการทดลองเป็นผู้รับผลประโยชน์เพียงผู้เดียวจะใช้สลากแบบเดียวกันแต่มีสัญลักษณ์เพื่อให้ทราบว่าเป็นเงื่อนไขใด)

2. ผู้วิจัยอธิบายวิธีการทดลองตามเงื่อนไขที่จับสลากได้ เมื่อผู้ร่วมการทดลองเข้าใจวิธีการทำโจทย์แล้ว จึงแจ้งเพิ่มว่าเมื่อหมดเวลาทำโจทย์คณิตศาสตร์ ให้ผู้ร่วมการทดลองนับจำนวนข้อที่ทำได้และหยิบเงินจากซองใส่เงินรางวัลตามจำนวนข้อที่ทำได้เก็บไว้ได้เลย และผู้วิจัยจะเก็บโจทย์คณิตศาสตร์ไปตรวจสอบความถูกต้อง

3. เมื่อผู้ร่วมการทดลองเข้าใจเงื่อนไขทั้งหมด ผู้วิจัยจึงบอกให้เริ่มทำพร้อมจับเวลา 3 นาที และออกไปรอด้านนอก เมื่อครบกำหนดเวลา ผู้วิจัยจะเข้ามาบอกให้ผู้ร่วมการทดลองให้ตรวจสอบจำนวนข้อที่ทำได้และหยิบเงินรางวัล และในระหว่างนั้นผู้วิจัยแกล้งทำเป็นลืมมาตรวัด และบอกผู้ร่วมการทดลองว่าจะออกไปเอามาตรวัดมาให้ผู้ร่วมการทดลองทำเพื่อทิ้งเวลาให้ตรวจสอบจำนวนข้อที่ทำได้และหยิบเงินรางวัลภายในเวลา 20 วินาที

4. ผู้วิจัยนำมาตรวัดความรู้สึก มาตรวัดความคิดเห็น และมาตรวัดเจตคติมาให้ผู้ร่วมการทดลองทำ ในระหว่างที่ผู้ร่วมการทดลองกำลังทำมาตร ผู้วิจัยจะนำโจทย์คณิตศาสตร์มาตรวจสอบความถูกต้อง

5. เมื่อผู้ร่วมการทดลองทำมาตรวัดเสร็จและนำมาตรวัดมาส่งให้ผู้วิจัยแล้ว ผู้วิจัยจะบอกผู้ร่วมการทดลองว่าทำได้ทั้งหมดกี่ข้อ และกล่าวขอบคุณผู้ร่วมการทดลองสำหรับความร่วมมือ (ผู้วิจัยจะตรวจสอบว่าผู้ร่วมการทดลองโกงหรือไม่ โดยนับเงินที่เหลือจากซองใส่เงินรางวัล ซึ่งก่อนการทดลองจะใส่เงินไว้จำนวน 120 บาท และจะเติมเงินให้ครบจำนวน 120 บาท ทุกครั้งก่อนเริ่มการทดลองครั้งต่อไป จำนวนเงินที่หายไปจากซองจะช่วยให้ผู้วิจัยรู้ว่าผู้ร่วมการทดลองหยิบเงินไปทั้งหมดกี่บาท ส่วนในกรณีที่ผู้ร่วมการทดลองโกงโดยการทำโจทย์คณิตศาสตร์เกินกว่าเวลาที่กำหนด คือ 3 นาที ซึ่งในการทดลองแต่ละครั้งจะมีผู้วิจัยหนึ่งคนคอยสังเกตภาพจากกล้องวงจรปิดอยู่ในห้องสังเกตการณ์ เพื่อตรวจสอบพฤติกรรมการโกงของผู้ร่วมการทดลอง

<u>เงื่อนไขการทดลอง</u>

<u>เงื่อนไขที่ผู้ร่วมการทดลองได้รับผลประโยชน์</u>

1. เมื่อผู้ร่วมการทดลองมาถึงห้องทดลอง ผู้วิจัยจะชี้แจงถึงสภาพห้องทดลอง (เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้ร่วมการทดลองเกิดการหวั่นการประเมิน) และรายละเอียดเกี่ยวกับการทดลอง จากนั้นผู้วิจัยจะยื่นหนังสือแสดงความยินยอมการเข้าร่วมการวิจัยให้ผู้ร่วมการทดลองได้อ่านและลงชื่อยินยอมเข้าร่วม แล้วจึงให้ผู้ร่วมการทดลองจับสลากสุ่มเข้าเงื่อนไขที่จะได้เข้าร่วม โดยสลากแบ่งเป็น 3 เงื่อนไข คือ ท่านเป็นผู้ได้รับเงินรางวัล ผู้อื่นเป็นผู้ได้รับเงินรางวัล และท่านและผู้อื่นเป็นผู้ได้รับเงินรางวัล (เงื่อนไขควบคุมและเงื่อนไขทดลองที่ผู้ร่วมการทดลองเป็นผู้รับผลประโยชน์เพียงผู้เดียวจะใช้สลากแบบเดียวกันแต่มีสัญลักษณ์เพื่อให้ทราบว่าเป็นเงื่อนไขใด)

2. ผู้วิจัยอธิบายวิธีการทดลองตามเงื่อนไขที่จับสลากได้ เมื่อผู้ร่วมการทดลองเข้าใจวิธีการทำโจทย์แล้ว จึงแจ้งเพิ่มว่าเมื่อหมดเวลาทำโจทย์คณิตศาสตร์ ให้ผู้ร่วมการทดลองนับจำนวนข้อที่ทำได้และ

หยิบเงินจากซองใส่เงินรางวัลตามจำนวนข้อที่ทำได้เก็บไว้ได้เลย ส่วนโจทย์คณิตศาสตร์ให้นำไปทิ้งในกล่องกระดาษรีไซเคิล

3. เมื่อครบกำหนดเวลา ผู้วิจัยจะเข้ามาบอกให้ผู้ร่วมการทดลองให้ตรวจสอบจำนวนข้อที่ทำได้
หยิบเงินรางวัล และนำโจทย์คณิตศาสตร์ทิ้งไว้ในกล่องกระดาษ ระหว่างนั้นผู้วิจัยจะแกล้งทำเป็นลืมมาตรวัด และบอกผู้ร่วมการทดลองว่าจะออกไปเอามาตรวัดมาให้ผู้ร่วมการทดลองทำเพื่อทิ้งเวลาให้ตรวจสอบจำนวนข้อที่ทำได้และหยิบเงินรางวัลภายในเวลา 20 วินาที

4. ผู้วิจัยนำมาตรวัดความรู้สึก มาตรวัดความคิดเห็น และมาตรวัดเจตคติมาให้ผู้ร่วมการทดลองทำ เมื่อผู้ร่วมการทดลองทำมาตรวัดเสร็จและนำมาตรวัดมาส่งให้ผู้วิจัยแล้ว ผู้วิจัยจะเตือนให้ผู้ร่วมการทดลองอย่าลืมหยิบเงินรางวัลออกไปด้วยหลังออกจากห้องทดลอง พร้อมกล่าวขอบคุณผู้ร่วมการทดลองสำหรับความร่วมมือ

5. ผู้วิจัยจะทำการตรวจสอบโจทย์คณิตศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่างแต่ละคน เพื่อตรวจสอบจำนวนข้อที่ผู้ร่วมการทดลองทำได้ และนับเงินที่เหลือจากซองใส่เงินรางวัล เพื่อดูว่าผู้ร่วมการทดลองมีพฤติกรรมการโกงหรือไม่ จำนวนเงินที่หายไปจากซองจะช่วยให้ผู้วิจัยรู้ว่าผู้ร่วมการทดลองหยิบเงินไปทั้งหมดกี่บาท ส่วนในกรณีที่ผู้ร่วมการทดลองโกงโดยการทำโจทย์คณิตศาสตร์เกินกว่าเวลาที่กำหนด คือ 3 นาที ซึ่งในการทดลองแต่ละครั้งจะมีผู้วิจัยหนึ่งคนคอยสังเกตภาพจากกล้องวงจรปิดอยู่ในห้องสังเกตการณ์เพื่อตรวจสอบพฤติกรรมการโกงของผู้ร่วมการทดลอง

<u>เงื่อนไขที่ผู้อื่นได้รับผลประโยชน์เพียงผู้เดียว และตนเองและผู้อื่นได้รับผลประโยชน์</u>

วิธีการทดลองคล้ายกับเงื่อนไขการทดลองที่ตนเองได้รับผลประโยชน์ แต่ต่างกันในรายละเอียดของผู้รับเงินรางวัล คือ ในเงื่อนไขที่ผู้อื่นได้รับเงินรางวัล ผู้ร่วมการทดลองจะไม่ได้รับเงินรางวัลจากการทำโจทย์คณิตศาสตร์ แต่ผู้วิจัยจะสุ่มเลือกผู้เข้าร่วมการศึกษาอื่นหนึ่งคนมาเป็นผู้รับเงินรางวัลโดยเป็นคนที่ผู้ร่วมการทดลองไม่เคยรู้จักมาก่อน ส่วนผู้ร่วมการทดลองที่จับสลากได้เงื่อนไขที่ตนเองและผู้อื่นได้รับเงินรางวัลจะได้รับแจ้งว่า ผู้ร่วมการทดลองและผู้เข้าร่วมการศึกษาอื่นอีกหนึ่งคนจะได้รับเงินรางวัลจากการทำโจทย์คณิตศาสตร์คนละเท่า ๆ กัน

*<u>หมายเหตุ</u> ผู้ร่วมการทดลองจะไม่ได้รับเงินรางวัลจากการทดลองหากเข้าร่วมไม่ครบตามกระบวนการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้โปรแกรมเอส พี เอส เอส ฟอร์ วินโดว์ 17.0 (SPSS for Windows 17.0) ในการคำนวณและวิเคราะห์ค่าทางสถิติต่าง ๆ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติเชิงพื้นฐานของตัวแปร เช่น การแจกแจงความถี่ (frequency) คำนวณค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)
2. การวิเคราะห์ความแปรปรวน (Analysis of Variance: ANOVA) เปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความรู้สึกผิดและระดับการรับรู้การกระทำผิดทางศีลธรรมในกรณีที่มีผู้รับผลประโยชน์แตกต่างกันได้

ผลการวิจัย

1. ผู้ได้รับผลประโยชน์ทั้ง 3 รูปแบบ (ตนเองเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์เพียงผู้เดียว ผู้อื่นเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์เพียงผู้เดียว และทั้งตนเองและผู้อื่นได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน) มีอัตราการเกิดพฤติกรรมการโกงที่ไม่แตกต่างกัน

2. ผู้ได้รับผลประโยชน์ทั้ง 3 รูปแบบ (ตนเองเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์เพียงผู้เดียว ผู้อื่นเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์เพียงผู้เดียว และทั้งตนเองและผู้อื่นได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน) มีระดับความรู้สึกผิดที่ไม่แตกต่างกัน

3. ผู้ได้รับผลประโยชน์ทั้ง 3 รูปแบบ (ตนเองเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์เพียงผู้เดียว ผู้อื่นเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์เพียงผู้เดียว และทั้งตนเองและผู้อื่นได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน) มีระดับการรับรู้การกระทำผิดทางศีลธรรมของพฤติกรรมการโกงที่ไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

1. วิธีที่ใช้ในการวัดพฤติกรรมการโกงในงานวิจัยชิ้นนี้ได้เลือกวัดโดยการให้ทำแบบทดสอบทางคณิตศาสตร์ ซึ่งเป็นการทำแบบทดสอบในกระดาษที่ผู้เข้าร่วมการทดลองอาจเกิดการตระหนักว่าวิธีนี้ผู้วิจัยจะสามารถตรวจสอบพฤติกรรมของเขาได้ จึงอาจส่งผลให้ไม่เกิดพฤติกรรมการโกง ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไปอาจเลือกใช้วิธีอื่น ๆ ในการวัดพฤติกรรมการโกง เพื่อเป็นการทดสอบว่าในแต่ละวิธีที่ใช้วัด หากเลือกใช้วิธีที่ทำให้ผู้ร่วมการทดลองไม่เกิดความรู้สึกว่าเป็นวิธีที่สามารถตรวจสอบได้นั้นจะให้ผลลัพธ์แตกต่างกันหรือไม่อย่างไร และเพื่อเป็นการค้นพบวิธีใหม่ ๆ ในการใช้ทดสอบพฤติกรรมการโกงของบุคคลอีกด้วย

2. ในการวิจัยครั้งต่อไป อาจเลือกสถานที่อื่นในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่สามารถควบคุมปัจจัยแทรกซ้อน และสามารถสังเกตพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมการทดลองได้ โดยที่ไม่มีตัวแนะที่เด่นชัด เช่น กล้องวงจรปิด หรือผนังห้องที่เป็นกระจกขนาดใหญ่ (คล้าย one-way mirror) ที่อาจทำให้ผู้เข้าร่วมการทดลองเกิดความรู้สึกว่ากำลังถูกสังเกตและอาจส่งผลให้เกิดการหวั่นการประเมิน และอาจเลือกสถานที่เก็บข้อมูลอื่นที่ไม่ใช่สถานที่ที่มีความสำคัญทางใจที่อาจส่งผลต่อการรับรู้อัตลักษณ์ของผู้ร่วมการทดลอง เช่น

มหาวิทยาลัย เพื่อเป็นการทดสอบว่าหากเปลี่ยนสถานที่ที่ผู้ร่วมการทดลองไม่สามารถตระหนักถึงการถูกตรวจสอบได้นั้นผลลัพธ์ที่ได้จะแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการศึกษามากยิ่งขึ้น

3. ในการวิจัยครั้งต่อไป อาจเลือกสิ่งล่อใจหรือรางวัลอื่น ๆ ที่น่าสนใจ โดยอาจเปลี่ยนเป็นคะแนนหรือตัวเสริมแรงอื่น ๆ ที่คาดว่ามีคุณค่าและมีอิทธิพลต่อผู้ร่วมการทดลองมากพอที่จะสามารถชักนำให้เกิดพฤติกรรมการโกงได้ เพื่อให้เกิดความหลากหลายในการศึกษามากยิ่งขึ้น

4. ในการวิจัยครั้งต่อไป อาจเพิ่มประเด็นการศึกษาตัวแปรอื่น ๆ ที่น่าสนใจ เช่น ตัวแปรผู้ร่วมการทดลองแบบกลุ่ม และตัวแปรอายุ เพื่อเป็นการเพิ่มพูนองค์ความรู้ใหม่ ๆ ต่อไปในอนาคต

5. ในการวิจัยครั้งต่อไป อาจลองศึกษาพฤติกรรมอื่นที่เกี่ยวข้องกับศีลธรรมและจริยธรรมที่อาจช่วยให้การวัดการรับรู้ความรู้สึกผิดและการรับรู้การผิดศีลธรรมของพฤติกรรมมีความชัดเจนมากขึ้น เช่น การโกหกเพื่อให้ผู้อื่นสบายใจ ผู้ที่กระทำพฤติกรรมการโกหกโดยมีเจตนาที่ต้องการช่วยเหลือผู้อื่น บุคคลจะรับรู้ว่าการโกหกเป็นสิ่งที่ดีหรือไม่ เป็นต้น

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

โครงการโตไปไม่โกง. (9 กันยายน 2556). สืบค้นจาก http://growinggood.org/project/

นงลักษณ์ วิรัชชัย, & รุ่งนภา ตั้งจิตรเจริญกุล. (2551). *การวิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงคุณธรรมจริยธรรมของคนไทย*. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม) สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน).

พีธะกัญญ์ สุขโพธารมณ์, & ปรัศนีย์ เกศะบุตร. (2553). การปรับตัวโดยการใช้กลไกป้องกันตนเอง. *วารสารนักบริหาร*, *30*(4), 119-125. สืบค้นจาก http://www.bu.ac.th/knowledgecenter/executive_journal/oct_dec_10/pdf/aw16.pdf

มศว รณรงค์บัณฑิตไทยไม่โกง รับน้องใหม่เลิกอ้วน-เลิกคอร์รัปชัน. (5 มิถุนายน 2556). *บ้านเมือง*. สืบค้นจาก http://www.banmuang.co.th/2013/06/%E0%B8%A1%E0%B8%A8%E0%B8%A7%E0%B8%A3%E0%B8%93%E0%B8%A3%E0%B8%87%E0%B8%84%E0%B9%8C%E0%B8%9A%E0%B8%B1%E0%B8%93%E0%B8%91%E0%B8%B4%E0%B8%95%E0%B9%84%E0%B8%97%E0%B8%A2%E0%B9%84%E0%B8%A1%E0%B9%88%E0%B9%82/

มานิตย์ จุมปา. (บ.ก.). (2548). *ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับกฎหมาย* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มานิตย์ จุมปา. (บ.ก.). (2552). *ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับกฎหมาย* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๒*. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์.

ภาษาอังกฤษ

Aquino, K., & Americus, R. ll. (2002). The self-importance of moral identity. *Journal of Personality and Social Psychology*, *83*(6), 1423-1440. doi: 10.1037//0022-3514.83.6.1423

Ayal, S., & Gino, F. (2011). Honest rationales for dishonest behavior. In M. Mikulincer, & P. R. Shaver (Eds.), *The social psychology of morality: Exploring the causes of good and evil*. Retrieved from http://francescagino.com/pdfs/ayal_gino_chapter.pdf

Bandura, A. (1999). Moral disengagement in the perpetration of inhumanities. *Personality and Social Psychology Review*, *3*(3), 193-209. doi: 10.1207/s15327957pspr0303_3

Bandura, A. (2002). Selective moral disengagement in the exercise of moral agency. *Journal of Moral Education*, *31*(2), 101-119. doi: 10.1080/0305724022014322

Baumeister, R. F., Stillwell, A. M., & Heatherton, T. F. (1994). Guilt: An interpersonal approach. *Psychological Bulletin*, *115*(2), 243-267. Retrieved from http://www.dartmouth.edu/~thlab/pubs/94_Baumeister_etal_PB_115.pdf

Bootzin, R. R., Bower, G. H., Zajonc, R. B., & Hall, E. (1986). *Psychology today: An introduction* (6th ed.). New York, NY: McGraw-Hill.

Campbell, E. (1964). The internalization of moral norms. *Sociometry*, *27*(4), 391-412.

Campbell, W. K., & Sedikides, C. (1999). Self-threat magnifies the self-serving bias: A meta-analytic integration. *Review of General Psychology*, *3*(1), 23-43. Retrieved from http://www.southampton.ac.uk/~crsi/Selfthreat.pdf

Cervone, D., & Pervin, L. A. (2008). *Personality: Theory and research* (10th ed.). Hoboken, NJ: John Wiley & Sons.

DePalma, M. T., Madey, S. F., & Bornschein, S. (1995). Individual differences and cheating behavior: Guilt and cheating in competitive situations. *Personality and Individual Differences*, *18*(6), 761-769. doi: 10.1016/0191-8869(94)00208-A

Eisenberg, N. (2000). Emotion, regulation, and moral development. *Annual Review of Psychology*, *51*, 665-697. Retrieved from http://psych.colorado.edu/~tito/sp03/7536/eisenberg_2000.pdf

Fiske, S. T. (2004). *Social beings: Core motives in social psychology.* Hoboken, NJ: Wiley.

Gino, F., & Pierce, L. (2009). Dishonesty in the name of equity. *Psychological Science*, *20*(9), 1153-1160. doi: 10.1111/j.1467-9280.2009.02421.x

Gino, F., & Flynn, F. J. (2011). Give them what they want: The benefits of explicitness in gift exchange. *Journal of Experimental Social Psychology*, *47*, 915-922. doi: 10.1016/j.jesp.2011.03.015

Gino, F., & Ariely, D. (2012). The dark side of creativity: Original thinkers can be more dishonest. *Journal of Personality and Social Psychology*, *102*(3), 445-459. doi: 10.1037/a0026406

Gino, F., Ayal, S., & Ariely, D. (2013). Self-serving altruism? The lure of unethical actions that benefit others. *Journal of Economic Behavior & Organization*. doi: 10.1016/j.jebo.2013.04.005

Gino, F., Schweitzer, M., Mead, N., & Ariely, D. (2011). Unable to resist temptation: How self-control depletion promotes unethical behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, *115*(2), 191-203. doi: 10.1016/j.obhdp.2011.03.001

Kunda (1990). The case for motivated reasoning. *Psychological Review*, *108*(3), 480–498. Retrieved from http://www.arts.uwaterloo.ca/~pthagard/ziva/psychbul1990.pdf

Lange, V., Paul, A. M. (1999). The pursuit of joint outcomes and equality in outcomes: An integrative model of social value orientation. *Journal of Personality and Social Psychology*, *77*(2), 337-349. doi: 10.1037/0022-3514.77.2.337

Mazar, N., Amir, O., & Ariely, D. (2008). The dishonesty of honest people: A theory of self-concept maintenance. *Journal of Marketing Research*, *45*, 633–644. doi: 10.1509/jmkr.45.6.633

Messick, D. M., Bloom, S., Boldizar, J. P., & Samuelson, C. D. (1985). Why we are fairer than others. *Journal of Experimental Social Psychology*, *21*(5), 480-500. doi: 10.1016/0022-1031(85)90031-9

Miller, D. T., & Ross, M. (1975). Self-serving biases in the attribution of causality: Fact or fiction? *Psychological Bulletin*, *82*(2), 213-225. doi: 10.1037/h0076486

Myers, D. G. (2007). *Psychology* (8th ed.). New York, NY: Worth.

Narayanan, J., Ronson, A., & Pillutla, M. (2006). Groups as enablers of unethical behavior: The Role of cohesion on group member actions. In A. E. Tenbrunsel (Ed.). *Ethics in groups: Research on managing groups and teams, Vol. 8* (pp.127-147). Emerald Group. doi:10.1016/S1534-0856(06)08007-8

Papalia, D. E., & Feldman, R. D. (2012). *Experience human development*. (12th ed.). New York, NY: McGraw-Hill.

Ratner, R. K., & Miller, D. T. (2001). The norm of self-interest and its effects on social action. *Journal of Personality and Social Psychology*, *81*(1), 5-16. doi: 10.1037//0022-3514.81.1.5

Rosenberg, M. J. (1965). When dissonance fails: On eliminating evaluation apprehension from attitude measurement. *Journal of Personality and Social Psychology*, *1*(1), pp. 28-42. doi: 10.1037/h0021647

Ryckman, R. M. (2008). *Theories of personality* (9th ed.). Belmont, CA: Thomson Wadsworth.

Shu, L. L., Gino, F., & Bazerman, M. H. (2011a). Dishonest deed, clear conscience: When cheating leads to moral disengagement and motivated forgetting. *Personality and Social Psychology Bulletin*, *37*(3), 330-349. doi: 10.1177/0146167211398138

Shu, L. L., Gino, F., & Bazerman, M. H. (2011b). Ethical discrepancy: Changing our attitudes to resolve moral dissonance. In D. De Cremer, & A. E. Tenbrunsel (Eds.), *Behavioral business ethics: Ideas on an emerging field*. Retrieved from http://francescagino.com/pdfs/shu_gino_bazerman_chapter.pdf

Snyder, M. L., Kleck, R. E., Strenta, A., & Mentzer, S.J. (1979). Avoidance of the handicapped: An attributional ambiguity analysis. *Journal of Personality and Social Psychology*, *37*(12), 2297-2306. doi: 10.1037//0022-3514.37.12.2297

Tangney, J. P., & Dearing R. L. (2002). *Shame and guilt*. Retrieved from http://books.google.co.th/books?id=ZdeK6TK6pAoC&pg=PA252&lpg=PA252&dq=The+State+Shame+and+Guilt+Scale+Marschall&source=bl&ots=gHD2p6e_Dg&sig=B6CQEq8LuWYpB0ezjJUzvt4GTzQ&hl=th&sa=X&ei=jQWyUY7xFMOzrgeGsoDgCQ&ved=0CEQQ6AEwAg#v=onepage&q=The%20State%20Shame%20and%20Guilt%20Scale%20Marschall&f=false

Tangney, J. P., Stuewig, J., & Mashek, D. J. (2007). Moral emotions and moral behavior. *Annual Review of Psychology*, *58*, 345-372. doi: 10.1146/annurev.psych.56.091103.070145

The self-conscious emotions. (2011). In M. Lewis (Ed.), *Encyclopedia on Early Childhood Development*. Retrieved from http://www.child-encyclopedia.com/pages/PDF/LewisANGxp1.pdf

Wiltermuth, S. S. (2011). Cheating more when the spoils are split. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, *115*(2), 157-168. doi: 10.1016/j.obhdp.2010.10.001

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิที่ทำการตรวจสอบความตรงตามภาวะสันนิษฐาน

1. อาจารย์ ดร. กุลยา พิสิษฐ์สังฆการ
   - ปริญญาเอกสาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา The University of Texas at Austin
   - ปริญญาเอกสาขาวิชาจิตวิทยาคลินิก The University of Queensland
   - อาจารย์ประจำสาขาสาขาวิชาจิตวิทยา แขนงวิชาจิตวิทยาการปรึกษา คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. อาจารย์กมลกานต์ จีนช้าง
   - ปริญญาโทสาขาจิตวิทยาสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
   - อาจารย์ประจำสาขาวิชาจิตวิทยา คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. อาจารย์สักกพัฒน์ งามเอก
   - อาจารย์ประจำสาขาวิชาจิตวิทยา คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข
ผลการประเมินความตรงตามภาวะสันนิษฐาน

ตารางภาคผนวกที่ 1

การประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิว่าข้อกระทงตรงตามนิยามเชิงปฏิบัติการและจำเป็นต้องมีในมาตรวัดระดับความรู้สึกผิด

ข้อ	ข้อกระทง	ผู้ทรงคุณวุฒิ ท่านที่ 1	ผู้ทรงคุณวุฒิ ท่านที่ 2	ผู้ทรงคุณวุฒิ ท่านที่ 3	ข้อที่เลือกใช้
1	ฉันรู้สึกแย่กับสิ่งที่ฉันได้ทำลงไป	✓	✓	✓	✓
2	ฉันรู้สึกอยากจะขอโทษและยอมรับผิด	✓	✓		✓
3	ฉันไม่สามารถหยุดความคิดเกี่ยวกับสิ่งที่ไม่ดีที่ฉันได้ทำลงไป	✓	✓		✓
4	ฉันรู้สึกเครียดเกี่ยวกับสิ่งที่ฉันได้ทำลงไป	✓	✓	✓	✓
5	ฉันรู้สึกเสียใจและสำนึกผิดต่อสิ่งที่ได้ทำลงไป	✓	✓	✓	✓

ตารางภาคผนวกที่ 2

การประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิว่าข้อกระทงตรงตามนิยามเชิงปฏิบัติการและจำเป็นต้องมีในมาตรวัดระดับการรับรู้การกระทำผิดทางศีลธรรม

ข้อ	ข้อกระทง	ผู้ทรงคุณวุฒิ ท่านที่ 1	ผู้ทรงคุณวุฒิ ท่านที่ 2	ผู้ทรงคุณวุฒิ ท่านที่ 3	ข้อที่เลือกใช้
1	เป็นพฤติกรรมที่ไม่มีจริยธรรม	✓	✓	✓	✓
2	เป็นพฤติกรรมที่ผิด	✓	✓	✓	✓
3	เป็นพฤติกรรมที่ยอมรับในเชิงศีลธรรม	✓	✓	✓	✓
4	เป็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมทางศีลธรรม	✓	✓	✓	✓

ตารางภาคผนวกที่ 3

ผลการทดลองใช้มาตรวัดและพิจารณาเลือกข้อกระทงของมาตรวัดระดับความรู้สึกผิด

ข้อ	ข้อกระทง	ทิศทาง	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		*t*	CITC ครั้งที่ 1	ข้อที่ผ่านเกณฑ์	ข้อที่เลือกใช้
			M	*SD*	*M*	*SD*				
1.	ฉันรู้สึกแย่กับสิ่งที่ฉันได้ทำลงไป	+	4.11	1.36	2.11	1.05	3.480**	.307		✓
2.	ฉันรู้สึกอยากจะขอโทษ	+	3.55	1.50	1.11	0.33	4.745***	.610	✓	✓
3.	ฉันรู้สึกอยากยอมรับผิด	+	4.22	1.20	1.22	0.44	7.030***	.703	✓	✓
4.	ฉันไม่สามารถหยุดความคิดเกี่ยวกับสิ่งที่ไม่ดีที่ฉันได้ทำลงไป	+	4.55	1.42	1.33	0.50	6.405***	.702	✓	✓
5.	ฉันรู้สึกเครียดเกี่ยวกับสิ่งที่ฉันได้ทำลงไป	+	4.44	1.50	1.77	0.97	4.457**	.553	✓	✓
6.	ฉันรู้สึกเสียใจต่อสิ่งที่ได้ทำลงไป	+	4.00	1.50	1.44	0.72	4.600**	.753	✓	✓
7.	ฉันรู้สึกสำนึกผิดต่อสิ่งที่ได้ทำลงไป	+	4.22	1.64	1.00	.00	5.889***	.816	✓	✓
								α = .859		

หมายเหตุ $^{**}p < .01$, $^{***}p < .001$

ตารางภาคผนวกที่ 4

ผลการทดลองใช้มาตรวัดและพิจารณาเลือกข้อกระทงของมาตรวัดระดับการรับรู้การกระทำผิดทางศีลธรรม

ข้อ	ข้อกระทง	ทิศทาง	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		*t*	CITC	ข้อที่ผ่าน	ข้อที่
			M	*SD*	*M*	*SD*		ครั้งที่ 1	เกณฑ์	เลือกใช้
1.	เป็นพฤติกรรมที่ไม่มีจริยธรรม	+	6.08	.90	3.00	2.00	4.509**	.758	✓	✓
2.	เป็นพฤติกรรมที่ผิด	+	6.33	.49	2.20	1.31	9.396***	.831	✓	✓
3.	เป็นพฤติกรรมที่ยอมรับได้ในเชิงศีลธรรม	-	6.25	.62	3.70	2.05	4.093**	.511	✓	✓
4.	เป็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมทางศีลธรรม	+	6.08	.66	2.60	1.42	7.535***	.832	✓	✓
								α = .873		

หมายเหตุ $^{**}p < .01$, $^{***}p < .001$

ภาคผนวก ค
ผลการวิคราะห์คะแนนจากมาตรวัดบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรม

ตารางภาคผนวกที่ 5

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวของค่าคะแนนจากมาตรวัดบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรมในด้านความซื่อสัตย์ (N = 100)

แหล่งความแปรปรวน	Type III Sum of Squares	*df*	Mean Square	*F*	*p*
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	24.59	3	8.20	.367	.777
ความแตกต่างภายในกลุ่ม	2141.60	96	22.308		
รวม	2166.18	99			

จากตารางภาคผนวกที่ 5 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนด้วยการทดสอบสถิติ One-way ANOVA พบว่า ผู้ร่วมการทดลองทั้ง 4 เงื่อนไขมีคะแนนมาตรวัดบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรมในด้านความซื่อสัตย์ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางภาคผนวกที่ 6

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวของค่าคะแนนจากมาตรวัดบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรมในด้านความมีวินัย (N = 100)

แหล่งความแปรปรวน	Type III Sum of Squares	*df*	Mean Square	*F*	*p*
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	75.54	3	25.18	1.78	.16
ความแตกต่างภายในกลุ่ม	1358.75	96	14.15		
รวม	1434.29	99			

จากตารางภาคผนวกที่ 6 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนด้วยการทดสอบสถิติ One-way ANOVA พบว่า ผู้ร่วมการทดลองทั้ง 4 เงื่อนไขมีคะแนนมาตรวัดบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรมในด้านความซื่อสัตย์ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้น พบว่า ผู้ร่วมการทดลองในแต่ละเงื่อนไขไม่มีความแตกต่างกันในแง่ของความซื่อสัตย์และความมีวินัย จึงสามารถนำไปวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานต่อไปได้

ภาคผนวก ง
ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนโจทย์คณิตศาสตร์ที่ทำได้กับคะแนนในมาตรวัดระดับความรู้สึกผิด

ตารางภาคผนวกที่ 7

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันของจำนวนโจทย์คณิตศาสตร์ที่ทำได้กับคะแนนในมาตรวัดระดับความรู้สึกผิด (N = 100)

ตัวแปร	TOTAL	GU
TOTAL	1.00	-
GU	.016	1.00

จากตารางภาคผนวกที่ 7 พบว่า จำนวนโจทย์คณิตศาสตร์ที่ทำได้สัมพันธ์กับคะแนนในมาตรวัดระดับความรู้สึกผิดอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งหมายความว่าการทำโจทย์คณิตศาสตร์ได้จำนวนน้อยหรือมากไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความรู้สึกผิดของผู้ร่วมการทดลอง

ภาคผนวก จ
ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนในมาตรวัดระดับความรู้สึกผิดกับคะแนนในคะแนนจากมาตรวัดระดับการรับรู้การกระทำผิดศีลธรรมของพฤติกรรมการโกง

ตารางภาคผนวกที่ 8

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันของคะแนนในมาตรวัดระดับความรู้สึกผิดกับคะแนนในมาตรวัดระดับการรับรู้การกระทำผิดศีลธรรมของพฤติกรรมการโกง (N = 100)

ตัวแปร	GU	PU
GU	1.00	-
PU	-.189	1.00

จากตารางภาคผนวกที่ 8 พบว่า คะแนนในมาตรวัดระดับความรู้สึกผิดไม่ได้สัมพันธ์กับคะแนนในมาตรวัดระดับการรับรู้การกระทำผิดศีลธรรมของพฤติกรรมการโกงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งหมายความว่าระดับความรู้สึกผิดที่มากหรือน้อยไม่มีความสัมพันธ์กับระดับการรับรู้การกระทำผิดทางศีลธรรมของผู้ร่วมการทดลอง